

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvts Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

Sectio I. De aduentitiis perfectionibus substantiæ humanæ Christi Doini.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79561](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79561)

S E C T I O I.

De aduentibus perfectionibus substantia humane Christi Domini

2. **H**umana Christi substantia ex corpore & anima compingitur. Vtraque porro illa pars, omnibus statui in quo Christus erat, naturæ & gratiæ consentaneis perfectionibus instructa fuit. Cuius enim erant optima quæque, nisi sanctissimæ huius humanitatis, à Deo singulariter prælectæ, & euectæ ad personale Verbi consortium? Quid ergo natura, quid gratia, corpori & animæ Christi contulerint, exponendum est. Et quanquam supernaturales perfectiones præter unionem hypostaticam, infrequenter admodum in corpore Christi viatoris notari potuerint, quia propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos Deus, filium suum misit in similitudinem carnis peccati, inhibens dotes illa corporeas, quæ corporis Deo uni, & animæ beatæ coniuncti, connaturalia ornamenta esse debuissent, si sola unionis illius & coniunctionis ratio habita esset? Interdum tamen nonnullæ quoque velut stillæ, è Christi corpore diuinitate delibuto sunt emissæ, ut ex eis iudicium ferre possemus ad quantam se Deus, carnis paupertatem nostra causa deiecerit; cum apparatum illum supernaturalium ornamentorum carni suæ omni iure debitum, negauit illi. Quare non erit de his quoque supernaturalibus corporis Christi perfectionibus aliter agendum, quam ut ostendamus, quatenus fuerint aut non fuerint in Christo viatore. De perfectionibus autem animæ ad eundem ordinem spectantibus, quia fuerunt ordinariæ, alia est ratio, ut videbimus post explicatas corporis perfectiones, à quibus auspiciandum est, quia corpus velut hospitium præit animæ, saltem antecessione naturæ.

CAPVT I.

De perfectionibus corporis Christi.

Ordinaris verbis Fulgentij I. de fide ad Petrum cap. 1. [Licet caro Christi, & omnium hominum, vnus eiusdemque natura sit: hæc tamen quam Deus Verbum ex Maria Virgine sibi vnire dignatus est, sine peccato concepta, sine peccato nata est: vitæ pœcundum quam Deus æternus & iustus, misericorditer & conceptus, & natus est. & Dominus gloria crucifixus est. Quibus autem verbis explicabitur carnis illius excellentia singularis, cuius diuina est ex ipsa sui conceptione persona, cuius origo natiuitatis insolita, qua sic Verbum caro factum est, ut vna persona esset cum carne sua, vnigenitus ac sempiternus Deus, ipsa suæ carnis conceptione conceptus?] Conabimur tamen utcumque illius perfectiones exponere; initio facto à perfectionibus naturalibus, quia gratia supponit naturam.

Perfectiones corporis Christi; indicatae generatim.

3. Naturales ergo corporis Christi perfectiones, fuisse permagnas, dubitare non licet: idque facile erit euincere, spectando finem in quem corpus Christi fabricabatur, & opificem à quo constuebatur, & materiam ex qua compingebatur. Hæc enim sunt capita ex quibus Philo I. de mundi opifice, collegit præstantiam corporis Adami. [Dominus enim quædam, aut templum sacrum, fabricabatur rationali animæ, quam illa diuina imago circumferre debebat. Deinde quia non ex quauis terræ parte humo sumpta, domum il-

lam effinxit Deus, sed selecta vndeunque optima, ex pura materia id quod inerat purissimum excolant accuratè, quod maximè ad hoc opus aptum erat. Tandem quia artifex corporis erat optimus, longeq; præstantior eo per quem efficiuntur corpora nostra. Nos enim ex hominibus gignimur, illum verò Deus condidit. Quanto autem melior auctor, tanto etiam opus melius.] Hæc Philonis de præstantia corporis Adami ratiocinatio, multo magis hic locum habet. Nam & finis corporis Christi, multo dignior ac sublimior fuit, & materia multo exquisitior, & primatui opificis, idem. Finis enim in quem Christi corpus exadificatum est, fuit exceptio animæ sanctissimæ & longè nobilissimæ, ut eius & sedes & organum esset, ad operationes ob quas immediatè Verbo Dei iungendum fuit quoad hypostasim. Hic finis, in finitis spatijs nobilitatè superat finem in quem Adami corpus est fabricatum. Iam materia Adami, nuda terra humecta fuit, seu limus. Materia verò corporis Christi fuit humanus sanguis, sumpta ea voce in tota latitudine significati quod ei in scriptura & inter verecundè loquentes tribuitur. Nec sanguis ille eiusdem rationis fuit cuius ille qui nostra corpora solet cōpingere, nimirum ex parte corruptus & opulentus sæculèijs, & quibus grauiapleumque fœtui incommoda & dispendia obueniunt, sed purissimus & desecratissimus fuit, opifice qui materiam illam congregabat, seligente purissimas qualque particulas substantiæ quam iam pridem providebat, optimam & conuenientissimè asseclam. Denique quamuis opifex in formando Christi corpore fuerit ex parte B. Virgo, qua ex parte videtur præcellere Adami corpus, quod à solo Deo effectum est; Tamen cum Deus specialissima providentia B. Virginem iuaret, & ad hanc efficientiam sustolleret, eo modo quo supra est expositum; perinde bene cessu hæc fabricatio, ac si solum Deum habuisset opificem.

Fuit ergo substantia corporis Christi, naturaliter valde perfecta quamuis non ad eum procectæ sit perfectionis verticem, quo passiones & actones contrariæ excluderentur. Id enim pugnaslet cum fine ob quem Christus venerat, nec fuisset accommodatum ad eam satisfactionis vbertatem, & humana ritè subundi exemplar, in quod Verbum humanitati iungebatur. Quod ex Chrysostomo luculenter tradit in hunc modum Anast. c. 1. 3. id. 7. [Christi corpus à peccato immune erat; non tamen à corporeis necessitatibus, quemadmodum docet Ioannes Chrysostomus in expositione super Mathæum. Si enim naturales & inextinguibiles naturæ nostræ imbecillitates & indigentias repudiasset, prius vidique ipsam naturam repudiasset, & assumere renuisset; ut idem Chrysostomus docet. Neque verò doctrinæ huius, quasi domi suæ natæ, primus auctor pater iste fuit; sed tamquam discipulus à Paulo accepit, quem in Epistola ad Hebræos hæc dicentem audiuerat; quia ergo pueri communicauerunt carni & sanguini, & ipse similiter Christus participauit eisdem passionibus & affectionibus.]

Temperamentum Corporis Christi, an fuerit ad pondus.

4. His generatim sic constitutis de naturali perfectione corporis Christi, progrediendum est ad particulares ipsas perfectiones: imprimisque ad fontem ceteratum, hoc est temperamentum, quod aliqui ut exquisitum Christo concederent, dixerunt fuisse ad pondus. Ita obiter Ludouicus Tena l. 3. Ilago. in script. diff. sect. 5. videnturque idem dicturi, quorumque censuerunt temperamentum ad pondus esse naturaliter possibile in viuientibus. Nam si in villo viuentē ponit & debuit reperiri, idque ad perfectionem temperamenti facit, ut arbitrat, certè locum maximè in Christo

Christo habere oportuit. Consent autem temperamētum ad pondus esse optimum, & esse in viuentibus possibile, Rubius 2. de generatione cap. 8. q. 8. Comib. ibid. art. 3. & vt videtur Aresius lib. 1. de genere. q. 33. sect. 2. quamuis generaliter, & de quocumque mixta loquatur. Idem pro extrema Christi vita dictum videtur Franc. Valerius, qui 1. controu. cap. 7. conuenit hominem in medio ætatis temperatissimæ, esse temperatum ad pondus: eo quod cum huiusmodi temperamētum sit in viuentibus possibile, atque adeo homini, quippe perfectissimo viuenti tribuatur, par sit existimare, hominem temperamētum illud sortiti ætate mediæ, qualem exegit Christus cum obijt, natus ante quartum supra trīginta. Collis 1. 2. de sang. Christi dicit, cap. 2. ita admittit temperamētum Christi esse ad pondus, vt tamen non in singulis partibus, sed in toto demtaxat Christi corpore, eam æqualitatem quæ voce temperamenti ad pondus significatur, censeat esse concedendam. Quæ item ratione sententiam suam temperat Rubius supra, num. 35.

Eligit pars negans.

1. Nulla harum sententiarum probanda est, sed citra dubium est affirmandum, temperamētum Christi fuisse ad iustitiam, quod docet D. Tomas in 3. d. 16. q. 1. art. 4. Delrio 1. Mag. cap. 3. q. 2. & Mich. Medina 2. par. c. 7. Argumentor in primis, ex eo quod, temperamētum ad pondus vt latè docet S. Bonauen. in 2. d. 17. num. 44. non est naturaliter possibile in viuentibus. Temperamētum enim ad pondus illud dicitur, quod constat omnibus qualitatibus gradibus æqualibus, quæ esse temperamētum viuentium, est impossibile. Viuentia namque constant partibus omnino varijs, quarum aliquæ plus vnus qualitatibus, aliæ plus aliter exigunt. v.g. homo constat ossibus, carnibus, nervis, cerebro, corde, hepate. Harum autem partium aliquæ, vt cor & ventriculus, exigunt plus caloris, quàm aliarum elementarium qualitarum: Ossa vero plus siccitatis exigunt, cerebrum plus humiditatis: sicque de alijs partibus, quæ vt munera sua ritè obeant, eam qualitarum elementarium diuersitatem deponunt. Igitur finem est arbitratum, optimum viuentis temperamētum esse ad pondus: cum potius ea qualitarum æqualitas, sit essentia temperamenti viuentium. Sanè temperamētum, est aliquid respectiuum. Bonitas ergo eius atque perfectio, attendenda est penes esse & operationes viuentis. In cum namque finem collatum est temperamētum viuenti, Quare illud temperamētum censeatur debet viuenti optimum, quod est maximè conueniens constitutioni viuentis & operationibus ei debitis, quæ sanè non est temperamētum ad pondus, vt plenius differit. Terelius lib. 1. de hom. gener. cap. 18. Hinc quidquid ad rem præsentem sequatur, nemo non videt. Si enim viuentia rectè constituta & rectè affecta ad opetandum, non debent temperamētum ad pondus donari, manifestum est, Christum Dominum qui optime omnino fuit constitutus, non debuisse huiusmodi temperamētum nancisci, sed debuisse accipere temperamētum ad iustitiam, quo vnicoque parti corporis conueniens primarum qualitarum symmetria, aliquando tenuior, aliàs auctior confertur, prout faciunt operationes & functiones quibus partes sue deferunt.

6. Quæ reiicienda est temperatio prædicta sententia, postea proposita, nimirum quod idcirco temperamētum Christi esset ad pondus, quia pensatis & rectè subiectis gradibus primarum qualitarum quæ in singulis partibus, exurgeret summa æqualis omnium primarum qualitarum in toto Christo. Hoc inquam, æquè reiiciendum est. Valdè quippe inanis est ei subductio, & oera diuinatione nititur, imò prorsus falsa haberi debet. Aio in primis eam nisi mera diuina-

tionem. Quis enim metiri tam exquisitè potest intentionem qualitatibus quæ est in vno membro, vel conferre mixtionem qualitarum vnus partis cum mixtione alterius, vt certò inde colligat, cuiusvis primæ qualitatibus metrum, adæquare metrum alterius, & ita se habere, vt nec infra æqualitatem iaceat, nec supra eam effera- tur? Itaque mera harolatio est, quæ æqualis mensura primatum omnium qualitarum, in Christi corpore ob eam subductionem statuitur. Deinde certum est, in Christo, imò in omnibus animantibus terrestribus, multo plus exigi caloris quàm frigoris: cum omnes viuentium illorum operationes, calore præsertim perficiantur. Vnde non potest esse dubium, quin spectando calorem tam innatum quàm influxum, totus calor animantis terrestis, superet frigus totum quod in eo est. Imò D. Thomas in 2. d. 19. q. 1. art. 4. ad 2. generalliter statuit, calorem in omnibus viuentibus prædenominari. Præterea naturalis animatum constitutio, plures postulat partes, in quibus humiditas siccitatem superet, quàm alias in quibus è contratio, siccitas vincat numero graduum humiditatem. Quare etiam si omnes inter se partes conferantur, deerit nihilominus æqualitas graduum cuiusvis primæ qualitatibus: atque adeo temperamētum ad pondus, quod ea æqualitate constituitur.

Facebat ergo figmentum illud, quo specie honoris Christi, & auctoris perfectionis, tribuitur ei temperamētum, viuenti prorsus inutile, imò & alienum ab eius bono statu. Quo verò prouectam dicemus eorum fatuitatem, qui dixerunt, Christum Dominum vi huius temperamenti ad pondus, potuisse calcare maria? Sicut etiam Eliam vi eiusdem temperamenti, censuerunt potuisse in turbina ignis transferri, vt Ecclesiastici 48. habetur. Hanc fuisse Gentilis Fulginatis, planè gentilem & paganam opinionem, refert Conciliator differentia vigesima, qui tamen fulgine illa gentilitia oblitus non nihil videtur Michaeli Medina 1. 2. par. c. 7. eamque infanissimam doctrinam, imò impiissimam nescientiam probasse, quæ nonnulli latè ibidem à Medina reiecti, & à Salmerone to. 6. tract. 4. §. quinto loco, Christi miracula omnia commentitium illum Christi temperamētum ad pondus, referre non erubescunt. Est enim stupor planè extraordinarij, tam eximia Christi opera, in materiales qualitates quomodolibet temperatas renocare. Ad nobilitatem igitur, atque præstantiam temperamenti Christi retinendam, sufficit temperamētum ad iustitiam partis cuiuslibet bono statui & operationibus aduentum, quæ omnino est Christo concedendum.

Varia Temperamentum consequentia, corporis Christi decora naturalia.

7. Ex temperamento bono & conuenienti profiuntur perfectionum illarum corporis, quas nomine *virtutum naturalium* exprimit Marinus in Proclo num. 3. recensens primo loco, *prudentiam corporis*, hoc est integritatem & vigorem sensuum. Secundo *roborem* quod confert cum fortitudine. Tertio *pulchritudinem*, quam respondere ait temperantiæ. Quarto *finem*, quæ quod sit debita humorum æqualitas, rectè cum iustitia proportionem habere censetur. In his omnibus humani temperamenti exquisiti corollarijs, præcellois Christus, sed consentaneè ad gradum & statum suum, quod sigillatim placet exponere, ducto initio à pulchritudine, quod reliquæ res perfectiones admodum coniunctæ sint, & commodius sint neccesse tractatione.

Pulchritudo corporis, an Christo tribuenda

Summam Christi pulchritudinem corpoream gasse visus est Michael Medina 2. par. c. 7.

menta eius sunt, eos qui in Christo speciem corpoream exquisitissimam asserunt, fere niti quibusdam Scripturis, quibus eximia Christi pulchritudo proponitur. Verum in plerisque locis illorum ad Christum detorquendis, non modice laborandum esse. Deinde iis ipsis locis quæ de Christo manifeste loquuntur, commendari diuinam in Christo pulchritudinem; vel eam quæ à virtutibus accedit animæ, non autem corporis pulchritudinem v.g. Psal. 44. vbi de Christo dicitur, *specie tua, & pulchritudine tua*, disertè S. Cyrillus in Glaphyris in Exodum non multum à principio, tractans illud de Mose infante, *erat puer elegans*, & l. 9. de ador. in mystica candelabri aurei interpretatione, ait id accipiendum esse de pulchritudine diuinitatis, idq; confirmat Isaiæ 53. Idem habent S. Basilus, Apollinaris, Vigilius, Augustinus, & ut videtur Ambrosius, quorum loca signat Pineda l. 5. de Salom. cap. 4. num. 5. addens alios Patres qui eam quidem speciem à Platone in Christo celebratam de humana pulchritudine exponunt, sed ratione animæ, ac virtutum quibus Christi anima supra omnes animas enituit. Ita laudati ab eodem auctore, Theodoretus, Eusebius, Nicephorus, Chrysostomus, Arnobius, Remigius, Euthymius, Rufinus, Augustinus. Ego addo S. Gregorium, qui ad calcem commentarij in libros Regum, latè de Christi pulchritudine disputans, eo quoque Psal. 44. loco prolato, eam in virtutibus semper statuit, aptans ad Christum illud dictum de Davide, *erat rufus & pulcher aspectus, & decora facie*. Et idem latè præstat Philippus Abbas lib. 2. in Cant. cap. 14. num. 15. aptatis ad Christum verbis illis sp̄sæ, *Ece in pulcher es*. Quare quod eum psalmi 44. locum, de corporali Christi pulchritudine accipiendum esse negat Medina, omni confusione & nota liberat Pineda. Sunt verò nonnulla Patrum loca, quæ directè suffragari videntur Medina, & Christi speciem abiectam memorant, quæ inferius producemus, agentes de defectibus corporis Christi.

Accedunt argumenta ex ratione, quæ Medina proponit. Inprimis enim pulchritudo Christi tam exquisita, non potest ex bonitate temperamenti colligi, quia plerumque constat, speciosiores esse morbosiores; & patet ex feminis, quæ pulchritudine præstare vitis solent, detiores tamen sunt temperamento, quàm viri. Sed neque ex Christi tanta sanctitate, colligi potest eius corporea pulchritudo exquisita, cum taram faciant mixturam pulchritudo & probitas. Non pluribus, suum illud de abroganda Christo corporea venustate, placitum, firmat Medina, quod his verbis concipit. [Christus virtutum specie ac forma cunctos facile superauit. Neque enim corporali specie pulchrior fuit Apolline, Adonide, Atyde, Cyparisso Croco, Acantho, Amaracho (quos quatuor postremos ob formæ excellentiam in sui nominis plantas fabulantur conuersos) Hippolito, Hyla, Narcisso, Niso, Paride aut feminis illis, Helena, Athalanta, Ariadna, Antiopa, & reliquis vtriusque generis, propter speciem celebribus, quorum admirandam pulchritudinem celebrat Poë æ]

Resolutio.

8. Mihi de hac re vniuersa, sic pronuncianum videtur, vt summam pulchritudinem, quæ spectata, Christi ætate, statu, ac functionibus eum decere potuit, concessam illi velim. Pro varietate namque ætatum, statuum; & munerum, varia pulchritudo quædat homini; quia alia puelli, alia adulti, alia senis, denique alia doctoris, alia ducis, est pulchritudo conueniens. Et alia vultus orisque compositio, marem, alia feminam decet. Quod igitur Christus Dominus, spectato sine in quem venerat, pulchritudinem sortitus sit planè eximiam, & cui nulla alia humana pulchritudo, etiam Adami, potuerit æquari, certum mihi videtur, ex eo quod pulchritudo vt D. Augustinus ratioci-

natur 22. Ciuit. cap. 19. ex membrorum omnium integritate, ac debita proportionem, & colore conueniente efflorescit. At fuisse in Christo corpus humanum integrum, supra iam vidimus. Proportio autem membrorum eius satis colligitur ex a.itudine ad perfectè obendas operationes vitæ; itemque ex materiæ & opificis perfectione. Denique colorem optimum, ex temperamento optimo quale Christi fuit, constat exurgere. Cum igitur omnes pulchritudinis fontes, in corpus Christi perfectè concurrerint; fatendum est, illud fuisse pulcherrimum: sed vt dixi, consentaneè ad ætatem, statum, ac functiones suas. Diuina siquidem providentia, quæ singularissimè circa Christum & omnia ad eum attinentia inuigilabat, facile potuit omnia ita disponere; partes inquam materiæ sic conformare, & temperamentum ita aptare, vt talis quæ Christum deceret, spectata ætate ac muneribus, summa planè corporea pulchritudo inde existeret.

Hoc certum planè, & extra omnem dubitationis aleam esse debet, præsertim cum pulchra facies, sit mira commendatio: & par fuerit, Christum hoc quoque illicce hominum, non carere. Sanè laus grauissimis Philosophis hinc quoque accessit, vt propterea Apuleius in Apologia scripserit [licere etiam, Philosophos esse vultu liberali. Pythagoram, qui primum sese Philosophum nuncupauit, eum sui sæculi excellentissima forma fuisse. Item Zenonem illum antiquum Eleæ oriundum, qui primus omnium dictionem solertissimo artificio ambifariam dissoluerit, eum quoque Zenonem, longe decorosissimum fuisse, vt Plato ait. Itemque decos Philosophos ab ore honestissimos, memor æ prodi, qui gratiam corporis, morum honestamentis ornauerunt. Inter Christianos Philosophos, speciem corpoream planè exquisitam S. Epiphanius Icinensis Episcopi, omnino pulchrè expressit sub initium vitæ eius, Ennodius. Nec inter S. Bernardi decora, hoc præterit Goffridus lib. 3. vitæ S. Bernardi, fere initio, & alij laudatores sancti viri. Nec Christum igitur, summum sapientiæ veræ antistitem, ac magistrum, dedecuit esse speciosissimum, eo modo quem proposui. Ferunt id vt minimum, ea Patrum loca, quæ Christum exhibent exquisitè corpore pulchrum. Signo perpauca.

Consensus SS. Patrum.

9. S. Ephrem lib. de non temerè scrutanda Dei natura. [Inuere speciem ac pulchritudinem Domini & nusquam à contemplatione sancti vultus, atque à iussuissimo eius aspectu aciem deflecte.]

S. Chrysostomus hom. 8. in Matth. [Christus, vt in faciendis signis erat mirabilis, sic visu gratiosissimus traditur fuisse, ideoque Propheta multo ante clamauerat speciosus pulchritudine.]

Theophilactus in cap. 3. ad Coloss. ad illud secundum imaginem eius qui condidit ipsum, subdit; hoc est, Christi, quandoquidem & ipse ad senium non peruenit. Aded enim formosus erat & elegans, vt ea pulchritudo non possit satis verbis exprimi, de qua Propheta sic habet: speciosus forma præ filiis hominum; speciatum enim non fecit, quod hominem senio conficit ac corrumpit.]

S. Bernardus homil. 3. super Missus est tractans de fructu benedictio ventris Deiparæ, [Audisti inquit de odore, audisti de sapore, audi & de specie. Si enim fructus ille mortis non solum suauis fuit ad vescendum, sed etiam teste Scriptura, delectabilis aspectu; quanto magis huius vitalis fructus viuificum decorem debemus inquirere, in quem teste alia Scriptura, desiderant etiam Angeli prospicere? Cuius pulchritudinem in Spiritu videbat, & in corpore videre cupiebat qui dicebat, ex Sion speciet decoris eius. Et ne mediocrem tibi videatur commendasse decorem, recole quod in alio Psalmo

Primo legis, *Speciosus forma prae filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis.* Richardus à S. Laurentio referens hanc S. Bernardi locum ad venustatem & elegantiam corporis Christi commendandam lib. 1. de Deip. c. 7. inquit, paulo plenior eum refert, & nonnihil immutatum.

Aëledus Abbas serm. de puero Iesu duodenni, Christum exhibet [vultu speciosissimo oculis suavissimis simul & mitissimis, iucundis radiantibus.] Et infra [Credo, in illo speciosissimo vultu tantam gratiae celestis elegantiam refulcisse, ut omnium in se conuinceret aspectum, auditum erigeret, excitarer affectum. Certe, quæso, quemadmodum à singulis rapiunt, à singulis trahitur, senes osculantur, amplectuntur iuvenes, pueri obsequuntur. Quæ lachrymæ pueri, dum dicitur à viris tenetur; quæ sanctis mulieribus querimonie cum paulo plus cum Patre & eius sociis moraretur? Credo singulos proclamare intimo affectu: *salutem me osculo oris sui.*] Hæc lumbatio passim tribuitur S. Bernardo, & plagulam ex his ipsis quæ prodromos, tanquam Aëledii descripsit Richardus à S. Laurentio, loco ex eo mox adducendo ex lib. 1. 2. de Deipara.

S. Brigitta l. 4. reuel. cap. 70. ex ore Deiparæ, quanta esset corporis Christi pulchritudo, sic refert. [Qualis exultans meus secundum corpus in mundo, cognosce. Ipse enim tam pulcher facie erat quod nullus videbat eum facie, qui non consolabatur in aspectu eius, eamque precordialiter dolorem haberet. Iusti vero spiritali consolatione consolabantur. Sed & mali à tristitia facili, tanto tempore quo eum videbant, releuabantur. Vnde & dolentes dicere confueverunt: Eamus, & filium Mariæ videamus, ut saltem tanto tempore releuemur, anno igitur vigesimo ætatis suæ, in magnitudine & fortitudine virili, perfectus erat. Inter molles modernis temporis magnus, non carnosus, sed tenuis & ossibus corpulentus. Capilli eius supercilia, & barba, croceæ brunea erant: longitudo barbæ, palmo per transuersum manus. Frons vero non promissa, vel merla, sed recta. Nasus æqualis, non parvus nec nimis magnus: Oculi verò eius tam puri erant, quod etiam inimici eius delectabantur eum aspicere: Labia non spissa, sed clarè rubentia, mentum non erat prominens, nec nimis longum, sed pulchro moderate venustum; maxillæ carnis modeste plenæ: labiorum erat candidus, claro, rubeo permixtus; statuta eius recta & in toto corpore suo nulla macula erat. Sic & illi testabantur, qui eum totaliter viderunt mollem, & ad columnam ligatum flagellabant.]

10. Laurentius Iustinianus l. de casto connubio Verbi & anime cap. 5. post alia de Christi sponsi laudibus, à decoribus anime, subdit. [Si verò ad elegantiam humanæ speciei te vertas, audias Prophetam dicentem: *Speciosus forma prae filiis hominum.* Quis vniquæ illo pulchrior? quis modestior? quis sapientior? Ornatus in moribus, maturus in gressibus, in sermonibus facundus, in conuersatione circumspectus, in redargutione fenerator, in exhortatione blandus, in colloquutione suauissimus & in omni suo opere venerandus: aspectus illius venustate plenus, humilitate verecundus, suauitate refertus, & tota elegantia decoratus: lacu illius blia distillantia, verba vitæ æternæ emanantia, mel laceruicantia. Illud quidem resonabat in ore, quod latebat in corde: Ideo solabatur multos, reuocabat frigidos, resuscitabat mortuos, infideles illustrabat; cunctosque ad se accedentes, reddebat benedictos: sermonibus quoque suis, audientium corda ad mundi animabatur contemprum: ad virtutum profectum, instruebat: maxime eum de regno Dei loquebatur, & de gaudijs paradisi. Quis autem non lanquæret, quis iucundo non inebriaretur amore, si

videret ambulans Verbum, Sapientiam loquentem, vniuentum Dei cum peccatoribus conuersantem? Deum in procemio operis de triumphali Christi agone, Christum depingit forma corporis pulcherrimum, & elegantissimum, omni macula & deformitate liberum, ac vndeunque venerabilem.

Richardus à S. Laurentio lib. 1. 2. de Deipar. in quarta particula horti conclusi, titulo *Christus flos*, fusissimè & piissimè de vtriusque Christi pulchritudine, anime inquam & corporis diserit, eamque in Christo speciositatem corporis & elegantiam viro dignam celebrat, & ex multis scripturis illustrat, quam satis suspicere nemo mortalium possit. Locus est prolixior, quam ut hic adscribi queat.

Optimè idem confirmat descriptio speciei Christi Domini, quæ extat apud Nicephorum l. 1. hist. c. 16. & apud Molanum l. 4. de imag. c. 1. & apud Christophorum à Castro in Hist. Deip. 2. 2. num. 4. ex Anselmo Opusc. de forma Virg. Exhibet enim ea descriptio, Christum Dominum corpore vniuerso speciosissimum: ac primum casarie ad humeros (vnde magnificentissimè fluctuante; Nazareus quippe erat & nouacula super caput eius non ascendebat.) Fronte niuea, lata & exporrecta: Oculis aptæ magnitudinis illecebrarum plenissimis, acris, viuidisque decentissimè; naso conuenientissimè ad frontis latitudinem & reliquam faciem figurato; genis tendentibus barba subflaua; ore corallino; facie vniuersa plena gratiarum, & maiestatem spirante vndeunque; corporis tranco erecto & cello, sed citra indecoram proceritatem; artubus denique ac membris omnibus accuratissimam proportionem seruantibus inter se, ac cum corpore vniuerso. Nihil possit ad absolutum pulchritudinem corporis cogitatione pingendam præterea requiri Epistolam P. Lentoli ad Senatum de Christo qua species eius venustissima describitur, exhibet Eutropius.

Hæc igitur & alia testimonia, ut minimum confirmant eam quam admisi corporis Christi pulchritudinem summam spectata ætate & statu Christi. Nam si natura, ut est in Constantini panegyri. magnis mentibus domicilia corporum digna metantur, quanto magis id profexerit circa Christum Spiritus sanctus?

Ad fundamenta contraria sententia.

11. Neque contra sic acceptam Christi pulchritudinem quicquam momenti habent quæ ex Medina proponebam. Patres enim qui Christi speciem abiectam & contemptibilem fuisse tradunt, aliter sumunt plenamque speciem, quam hic faciamus, ut dicam infra excludens à Christo defectus corporis. Vel aliud non intendunt, quam quod Christi pulchritudo absolute sumpta, & sine relatione ad Christi ætatem, finemque & munera, non fuerit summa: quod in vtramque partem agitari possit. Pineda supran. 9. videturque verissimum non fuisse ea ratione summam pulchritudinem Christi: alioqui insolita illa & adeo extraordinaria facie venustas, non videtur fuisse ab Evangelistis prætermittenda: decessisse que videtur, ut Christus tam fragilis & infidiosi boni eminentiam refulgeret, ut flocci pendendum monstraret: itemque ne leuis auditor ab externa specie nimium caperetur, ut vocat Clem. Alexand. 6. Sermon. c. 8. his verbis. [Dominus non frustra voluit uti vili & humili forma corporis: ne quis speciem laudans, & admirans pulchritudinem, absterat ab eis quæ dicuntur, & attendens ijs quæ relinquuntur, abducatur ab ijs quæ percipit intelligentia.]

Reliqua Medina substructio facile ex dictis euertitur. Nam quæcumque admitteremus, sufficienter probari à Medina pulchritudinem corporis Christi non fuisse exquisitè summam, absolute tamen non probaretur non fuisse summam: conuenienter ad statum & finem Christi, qualis esse reuera potuit: etiam si qui

à Poëtis

à Poëcis pulchritudinis nomine celebrantur, fuissent pulchriores, sed pulchritudine vel feminea & virum de decore, vel non consentanea statui personæ quæ pulchritudine afficitur. Nego tamen præterea quod Madama malè assumit, supposita decenti conformatione partium, melius temperamentum non esse melioris & exquisitoris pulchritudinis causam. Venustus enim coloris quæ insuper ad pulchritudinem exigitur, maior exurgit ex temperamento meliore. Quod autem dicitur, interdum pulchriores esse morbosiores, non est admittendum de pulchritudine maiore quoad venustatem coloris, sed quoad proportionem & symmetriam membrorum quæ ferè est à temperamento dependens, responderetque primæ confirmationi & configurationi materiæ compingentis corpus. Si enim ex eo capite præiaceat pulchritudo maior, & accedat melius temperamentum, plenior quoque efflorescet in corpore gratia nativa, quæ absolute dicenda est pulchritudo, non autem quæ à cultu & studio oritur, cuiusmodi semper est in feminis maior, præ viris non effeminatis, nec sexum suum dedignatis nimio corporis cultu, & diligentiore accuratione quàm prudentiæ leges in viro ferant. At nativa illa pulchritudo quam ex temperamento consequi dicebam, cum est in feminis maior, admittendum est quod viros superent temperamenti bonitate ac præstantia, quæ alia longè est à robore, & minori per extrinsecas causas lædentes temerabilitate, quibus ferè semper mares præcellunt feminis.

Sequitur Christi pulchritudo ex virtutibus.

12. Nec plura de corporea Christi pulchritudine. Sunt in ea fusi Palæotus ca. 3. de sacra sindone, & Malonius ibidem, nec non Morales in cap. 1. Matth. 1. 2. tract. 10. & Delrio quatuor sacris de ea lectionibus. Quamquam quæ hic differit, pertinent potius ad speciositatem mysticam, ex virtutibus & donis gratiæ Christo collatis efflorescentem, quam Christi pulchritudinem nunc non attendimus: quamvis verum sit, plerisque Patres Christi speciositatem admirantes, ad eam tantum spectare. Plerisque producam agens de defectibus corporis Christi. Nunc ad Iaco Helychium orat. de S. Andrea. [Christus in crucem, denudatus, tamquam ad nuptias adductus est. Expers enim peccati cum esset, opus illi indumento non erat, cumque innocens esset, latere non debuit. Nil in ipso indecorum inerat; etenim quæ decora sunt, ipse nos docet: universa tamen creatura, Dominicæ pulchritudinis splendorem ferè minimè poterat, sed lumen lumine superabatur; Sol soli cedebat; qui sensibilis est, intellectus; qui currit, existens ubique; qui in loco est, ei qui supra locum; qui occidit, minimè occidenti; qui noctem remouet, ei qui diei, noctique terminos ponit.] Sitem Epiphanius hæc. 69. cum accepisset de Christi humanitate illud decorum induit, sic habet. [Dicit in nonagesimo secundo Psalmo: Dominus regnavit, decorum induit; Quo ostendat ingressum Dei Verbi à caelestibus in mundum, induisse decorem, hoc est carnem ex Virgine natam. Quandoquidem videbatur visus videntibus incredulis, ipsi verò decor reputabatur: ut ostenderet suam fortitudinem per apparentem carnis debilitatem, abolere eam quæ Dominum habet peccati, hoc est mortem: qua subvertit omnem dispensationem salutis nostræ decorè fecit, & corruptionem dissipavit, & maledictionem deleuit, & Chirographum quod contra nos erat, & pactum cum inferno dissolvit, & omnia ad salutem hominibus dispensavit.]

Sanitas Christi, quanta, & unde.

13. Consequitur præterea temperamenti bonitatem, sanitas. Imò sanitas aliud non est, quàm temperamenti convenientis conservatio. Itaque cum temperamen-

tum in Christo fuerit perfectum, dicendum est fuisse in Christo perfectam corporis sanitatem. Hæc est sententia Theologorum omnium cum D. Thoma 3. p. 2. q. 14. art. 4. qui argumentantur ex decencia & fine adventus Christi, cui sanitatis exclusio nullomodo commodasset: ideoque sanitas, & firma & perpetua, erat respectu corporis Christi, perfectio ut sic dicam, simpliciter simplex, quæ melior erat ipsa, quàm non ipsa.

Potior hæc adeo constans & intemerata Christi sanitas, partim naturalem causam habuit, partim supernaturalem, seu divinam protectionem extrinsecam, ex communi ordine indebitam. Cum enim temperamentum Christi, (in cuius recta conservatio sita est sanitas,) esset eiusdem rationis cum temperamentis ceterorum hominum quos cõstat esse morbis obnoxios, potueritque Christi complexio externam salutem causarum interuentu violari, nec tamen sit violata; quod quidem Christi sanitas, nec per crapulam immoderatamve laborem, ut in plerisque alijs accidit sit violata; nec item ob malam corporis formationem, quod in alijs cernitur, fuerit violationi illi obnoxia; id totum naturale fuit. Nam ex corpore sic formato, & cum moderatione debita labores ac cibos salubres vsurpante, consequeretur naturaliter sanitas, nisi externæ causæ officerent. Ut autem huiusmodi causæ temerare sanitatem non possent, obstitit partim temperamenti bonitas levis rebus imperiis, quibus in alijs plerisque sanitas concidisset; (nam ob temperamentum disparitatem, non est eadem ubique sanitatis labilitas & temerabilitas;) partim divina assistentia & providentia specialis, quæ corpori Christi debebatur, ne in illud morbi irruerent, ob indecentiam ex D. Athanasio infra proponendam.

Vires corporeæ, Christi Domini.

Consequi denique aiebam ad bonam complexionem, robur ac vires corporis. Quod non ita accipi velim, quasi pro temperamenti bonitate, eximium quoque sit corporis robur & vires eius. Id enim falsum est, quia vires corporis & robur, non tantum sunt consecutaria boni temperamenti, sed etiam certæ conformationis membrorum, ac præsertim certæ constitutionis nervorum, ac torositatis: quæ quavis ex una parte corpus perficiat, quia plurimas illi vires conciliat, tamen non est hominis perfectio, ut sic dicam, simpliciter simplex: excludi enim illam tenetudinem temperamenti, quæ ad ingenij bonitatem confert plurimum; estque viribus corporeis, & Herculeæ firmitate experibilior. Accedit quod ea nervorum crassities in qua ut plurimum consistit robur, argumento est, plurimam substantiæ partem quæ cerebro tribuenda fuisset, in nervos qui cerebro continuantur, fuisse distractam: unde imbecillitas & oblatio animalium functionum existat necesse est. Itaque consentaneè ad hæc principia, admitto Christum Dominum viribus corporis optime fuisse instructum, quatenus origo earum esse potest temperamentum bonum, & bona corporis conformatio, quæ utraque exquisita in Christo fuerunt. Quatenus tamen virum & roboris præcellentia, ad alias causas refertur quæ non spectant ad melius esse hominis, eatenus fateor vires corporis non fuisse in Christo maximas, etiam quantum naturaliter possunt crescere, & quatenus plerique homines eas naturaliter sunt adepti, sed cum dispendio maiorum & exoptabiliorum perfectionum. Præterquam quod antem fons iste naturalium Christi virium, non ita copiose fluebat ut in alijs quibusdam hominibus; constat Christum Dominum, inedia & laboribus, ac vigilijs, innocentissimum corpus adeo macerasse, ac velut fregisse, ut non posset naturaliter persistere in eo tantum robur, quanto spectata corporis conformatione & complexione, potiri naturaliter debuisset.

Nam

Nam aliqua supernaturales perfectiones, Christi corpore locum habuerint.

14. Sic explicatis naturalibus perfectionibus substantiae corporis Christi, expendendum est, fuerintne aliquae supernaturales eius perfectiones, etiam dum Christus esset viator. Quod est querere, an in Christi viatoris corpore, locum habuerint gloriosorum corporum dotes, nempe agilitas, subtilitas, claritas, impassibilitas, vel earum aliqua; nec enim aliae sunt supernaturales corporum perfectiones, de quibus quari possit easne Christus in via sit sortitus. Dicendum verò est, nullam exiit in ratione dotis gloriae obrigisse Christo in via, quia vel rationem dotis exigitur permanentia: at nulla perfectionum propositarum fuit in Christi viatoris corpore permanenter: imò aliqua, ne rapimur quidem & transientes, videntur ei obrigisse, quod non potest modis monstrari, quàm singulas percurrendo.

Non agilitas.

Agilitatem Abul. in c. 14. Matth. q. 153. & Cornel. 1. Cor. 15. v. 47. censuerunt in Christo hic habuisse locum, cum ambulauit super aquas. Quod ante vtrumque testatur Petrus Blesens. tract. de transfigur. sub initio. & sub disfunctione idem dixerat autor libri tertij de mirab. factis scripturae cap. 8. Nihil tamen ibi intendo quod dori agilitatis tribui debeat. Agilitas enim quae est perfectio supernaturalis corporum gloriosorum, nihil aliud est quàm facultas positiua expedire mouendi vel firmandi corpus proprium, abque remota infortia per grauitatem connaturalem: quae licet maiest, tamen redditur diuinitus non incommoda corpori, per suspensionem nutus illius actualis, quo res grauius perperet deorsum, & ut loquuntur, grauius. Nihil siquidem nunc moror motum alieni corporis, quoniam beatus longè supra conaturales vires per hanc dotem causare potest, quia id nihil facit ad rem perfectiorem, siue ad dignoscendum, an Christus ambulauit supra aquas, vltus sit perfectione supernaturali agilitatis. Supposita ergo suspensione grauitationis naturaliter conueniuntur grauitatem propriam, quae suspensio à D. Augustino 13. Ciuit. 8. & 1. 2. cap. 11. vocatur cuncta grauis ponderis quo corpora deprimantur, perfectio agilitatis sita est in vi expeditissimi motus celeritatis, ut in Christo potius, immensum propè peruenit per hanc dotem transiente, cum celeritate subit, ut expendit Abulens. Parad. 5. cap. 14.

Petinde autem mihi videtur, ut hoc obiter addam, siue motus ille expeditissimus, fiat per eleuationem facultatis motricis naturalis à sola extrinseca assistentia diuina, nullo indito corpori beati interno robore, nullaque qualitate; siue quod verius videtur, & D. Augustinus cillo 11. insinuat, inserta corporibus qualitate motus & peculiari, in variis beatis prout merita tulerint inaequali, & non minus motiua quaquauerisum quamuis de materialis & corporea, quàm similiter motiua sit vna de simplex facultas motrix, itemque impetus; qui cum sit simplex essentialiter qualitas, tamen indifferens est ad mouendum, quocumque mouentis impetus tulerit. Nec ideo motus iste, erit è vitalium numero expungendus; aut non subiacebit imperio animae, vel perperet exercerebunt ob qualitatis huius corporeae potentiam sollicitantis perpetuam & necessariam actionem, quae sunt argumenta Lessij lib. 3. de summo bono cap. 3. contra hanc qualitatem si corporea & corporis adueniens statueretur; non autem quod ille contentio, Spiritus & inexistens animae. Nihil inquam tale, ex materialitate qualitatis illius iure colligitur, ut ex eo patet; quod omnia illa incommoda, si verè virgerent, aequè pugnarent aduersus qualitatem motricem

Theoph. Raynaldi Christus.

corpoream, motus progressiui causatiuam; quae tamen de communi sententia philosophica admitti debet. Itaque satis est, quod anima interueniat ad motum à qualitate praedicta causandum, sicut interuenit ad motum naturalem progressiuum. Inde autem fiet, ut & actio vitalis sit, & lubdatur animae imperio, nec perpetuò fiat, ob non perpetuò assumptam ab anima qualitatem illam. Est enim anima, respectu huius qualitatis, causa partialis, saltem moraliter: unde non est mirum, quod hac qualitas operatiua, aequè ac habitus supernaturales vitae, subordinetur animae ac voluntati.

15. Hac cum ita sint, nemo non videt, quàm non quadret effectus propositus cum dote agilitatis; deoq; constare puto, eum aliò referendum esse, quàm ad perfectionem praedictam. Agilitatis enim functio, est motus expeditus, qui hic non interuenit. Suspendio autè grauitatis quae videtur cerni in Christo nequaquam depresso in aquis cum eas calcaret, & qui praesertim esse tribuendum hunc effectum censent Maior in cap. 14. Matth. anib. 1. circa literam, & Card. Vigorius in Decachordo, chorda 2. cap. 3. facile negari potest, referendo non depressionem, ad firmatam à Christo per potentiam miraculorum, fluiditatem aquae, ne ita cederet pressa pedibus ut Christus submergeretur, nullo interim effectum nouo intra Christi corpus causato, ut necesse foret ad probandum supernaturalis perfectionis interuentum in ea super aquas ambulatione. Sanè Christum non caruisse in eo euentu, corporali pondere, disserere habet S. Dionysius cap. 2. Diu. Nom. & epistola 4. cuius auctoritate Beda Marci 6. ad illud & voluit praeterire eos, tamquam fidei dogma contra Theodorum Pharanitanam Episcopum, statuit, quod Christus super mare ambulans, non caruerit pondere corporali. Pondere itaque corporeo praediti fuerunt pedes Christi supra mare ambulantis, atque adeò grauiarunt in aquis: quae tamen pedibus nequaquam cesserunt; non quod essent diuinitus induratae vel concretae, quod sub diuisione affirmat autor libri tertij de mirab. factis scripturae cap. 8. & Gisbertus ferè in fine operis de altercatione Synagoga & Ecclesiae; negat autem supra S. Dionysius, & Damasc. 3. fid. cap. 15. sed quod aquae non ita comprimerentur, ut naturaliter fieret: verum instar solidi corporis calcarentur, quod vnum voluit S. Augustinus serm. 180. de temp. cum dixit, vnam famulam, aquatum iter instabile, sub diuinis vestigiis solidasse. Nec dissimiliter S. Bernardus serm. 2. de Ascensu ait, mare solidum se praebuisse pedibus Christi; id est instar corporis solidi, nec cedentis cum calcatur.

Potèd ea non cessio & firmatio aquarum, facile à Christo praestari potuit salua aquarum fluiditate, per immisionem validi impetus vndeumque retinentis aquas, ne pressa diffunderent: quod miror possibile negari à Valque 3. p. d. 57. n. 34. Quid enim difficultatis est, ut intelligamus, aquas hinc vno impetu ne deorsum protrudantur firmatas, inde alio impetu ne à calcante dispellantur, prohiberi? Potuisset etiam impetus ipsi Christi corpori imprimi, ut impediretur deorsum tendere. Qua ratione aibi monstratum est. Angelum posse lapidem in medio aëre siltare, ac descensu prohibere. Ea quippe impressione, successinè continuè quantum necesse erat prorogata, poterat interim vis motrix cedere sine depressione corpus Christi. Et alterutro horum modorum, necesse est causatam fuisse à Dæmone ambulationem Herculis super aquas, quam Iulianus Apostata orat. 7. memorat. Quominus enim dicamus, interuenisse ibi subtractionem concursus ad descensum necessarij, obstat manifesta ratio. Nempe quod constet, subtractionem illam non potuisse fieri à Dæmone, qui concursus illum non exhibebat: à Deo autem non deuit fieri in eo euentu. Benè video fingi posse qualitatem stupefactiuam, quae causationem & admissionem motus, quantumlibet assidente

M m facul

facultate motus, prohiberet. Sed in ea qualitate & stabilitate & explicanda, multo plus est caliginis, quam in intelligenda causatione effectus praedicti per impetum. Itaque haec in ea causa ineffus Christi viatoris super aquas, non aduocata ad eum effectum causandum perfectione agilitatis, etiam aliter quam sub ratione dotis; hoc est transcurrenter tantum, & ad vnum illum actum communicata. Nec aliter philosophandum est de non gravata matre per Christi pondus, cum vterio gestaretur, quod ad dotem agilitatis retulit Maior, & ex eo Barad. t. 1. l. 8. c. 14. initio.

Neque item subtilitas.

16. Aequè nego, perfectionem subtilitatis gloriosae, habuisse vnumquam locum in Christi viatoris corpore: quod tamen videri cupiam posset cum Cardinalis Vigerio in Decachordo, chorda. 2. c. 3. 2. affirmandum, in exitu Christi ex illa matris vtero. Quomodo enim nulla apertio, nulla virginis integritatis temeratio facta est, nisi quia corpus Christi penetravit maternum vterum per dotem subtilitatis? Erit qui eodem modo philosophetur de Christi corpore, quando iam gloriosum, è sepulchro illa prodiit; aut cenaculum subit ianuis clausis: quidquid aliter ignotissimè æquè ac nequissimè confinxerint nuperi sectarii apud Feuardenium in appendice ad Castrum v. Christum, har. 10. & 11. Videri etiam possit referendum ad hanc dotem, quod Beda narrat & de locis sanctis c. 6. in fine, de impressis lapidi, vestigiis genium Christi orantis. Id quod etiam Baronius anno Christi 3. 4. n. 66. in ima vale ad torrentem Cedron Christo contigisse, ex oculatis vestigiis ibi impressorum testibus memorat.

Sed neque ad vllum ex his effectibus exponendum, video necessitatem gloriosae qualitatibus corpori Christi etiam transcurrenter communicatae. Facile quippe erit, hos effectus exponere per mutationem factam in vtero Deiparae, & in Saxis quibus Christus orans innitetur: nullo planè nouo effectu, per Christi corpus, vel intra illud causato. V. G. Saxum diuinitus mollescatum est ad certam mensuram: Necesse enim est affirmare ita factum esse, ob factam excavationem; & superficiei impressionem genium. Nam si Christus lapidem penetrasset per dotem subtilitatis, nulla fuisset excavatio facta in lapide; nec notae appressorum genium superfuissent; sed intenuisset mera penetratio lapidis & genium, immutato sensibiliter lapide. Vterus verò Deiparae idcirco cessit Christo nascenti, nec diffractus est vel apertus, quia spoliatus est modo impenetrationis ex parte sua, quod videtur docuisse Aureolus in 3. d. 4. quæst. vnica art. 5. sub finem. Hoc ut perspicatur, recolendum est ex alibi tractatis, in quantitate locum externum actu occupante, distinguendam esse primò quantitatem internam; Secundò extensionem sitalem modaliter à quantitate distinctam; Tertio aliam quandam quantitatis proprietatem positivam, ab extensione reipsa distinctam, qua vna quantitas aliam ex eodem loco formaliter pellit, & non admittit.

17. Hanc proprietatem esse formam peculiarem saltem modalem, inde facile enincitur, quod sicut quia videmus posse quantitatem coextendi loco, & non coextendi, assignamus peculiarem entitatem modalem, quæ dicitur modus extensionis; ita cum videamus quantitatem aliquando excludere è loco suo aliam quantitatem, quod semper accidit naturaliter; interdum verò non excludere, quod è plerisque fidei mysteriis docemur: planè adigimur, effectum illum exclusionis vel admissionis alterius corporis, renocare in formam aliquam, cuius positione vel remotione id praestetur. Neque enim licet eum effectum tribuere extensioni, cum quantitas eodem modo extensa nunc ad-

mittat, nunc excludat externum corpus. Est quidem non admissio alienae quantitatis aliquid negationum; tamen cum aliquando fiat, aliquando non fiat, debet habere causam aliquam, qua posita ponatur, & sublata tollatur: alioqui enim semper æquè fieret, aut non fieret admissio, positis quantitativis extensis; contra quam fides accidisse plerumque docuit. Agnouerunt aliqui hunc modum iam olim apud Rubionium in 4. d. 10. quæst. 3. art. 1. à quibus ait vocatum esse *corpulentiam* aut *grossitiem*; & quantum puto, enincitur euidenter ratione proposita.

Neque enim satis faciunt, siue Salas 1. 2. tract. 2. d. 1. 4. num. 149. dicens non admissionem, esse effectum formalem quantitatis, sed secundarium, ideoque separabilem; siue Rubius quæst. 6. de loco num. 65. & 67. dicens, non admissionem, siue expulsionem, quamvis sit à quantitate vt à causa formali, tamen exigere diuinum concursum, eumque negari cum sit penetratio; siue denique alij, qui dicunt, per diuinam assistentiam extrinsecam; fieri vt quantitas penetrans, vincat resistentiam alterius, illudque prius negatione naturaliter comitante, qua postulat non esse cum alia quantitate, in eodem loco. Nihil inquam horum facit. Nam qualiscunque effectus formalis sit non admissio, ac etiam si secundarius tantum, tamen impossibile est, eandem quantitatem immutatam, nunc admittit, nunc non admittit aliam quantitatem. Quod autem non admissio deponat diuinum concursum, inane est: nam non admissio, est resistentia, quæ non est reale quid, sed mera negatio incapax diuini influxus positivi. Tandem si Deus nullomodo immutat quantitates, non poterit nudo imperio suo facere; vt quantitates prius formaliter impossibiles, reddantur compossibiles.

Hinc ergo facillimè monstrari potest, quomodo vterus Deiparae compossibilis fuerit cum quantitate corporis Christi, nulla licet perfectione gloriosa communicata corpori Christi, sed tota mutatione tenente se ex parte veri. Nam ad actualem penetrationem, sufficit exclusio alterutrius modorum, impenetrationem siue exclusionem conferentem vni è duabus quantitativis compenetrandis. Quare per solam materni vteri ea modalis forma spoliati mutationem, corpus Christi intemerato matris vtero prodire potuit, nullo subtilitatis gloriosae fillicidio ad illud derivato, in illa vteri penetratione.

Supernaturalis claritas Corporis Christi, in Transfiguratione.

18. Claritatis & impassibilitatis gloriosorum corporum, effectus aliquos, in Christi viatoris corpore emicuisse, transcurrenter, facile dederim. Nam claritas & quidem insignis, in Transfiguratione resplenduit, cum Christus ad luculentum diuinitatis suae argumentum exhibendum, & roborandos ad mox subleuatam crucem discipulos, vt optimè considerat Theodorus Sindrita oratio contra Iconomachos, apud Cyparissiorum decan. 6. Transfiguratus est ante discipulos electos: id est saluis lineamentis & configuratione corporis, vt S. Cyrillus alique Graeci apud Cyparissiorum supra cap. 4. differunt, tantum figura, id est specie altera assumpta; vel potius figura, id est extrema superficie alterata & illustrata, perfusus est tanta luce, vt iuxta Isaia cap. 4. praenunciationem, huc apertam à Blesensi tract. de Transfigur. erubesceret ad eam Luna, & Sol confunderetur, praeparitate lucis suae ad lucem Christi Transfigurati. Nec tamen fuisse eam claritatem, nisi participationem transcurrentem claritatis gloriosae, praeter consentaneam corpori passibili dispositionem extraordinariè à Deo concessam, rectè statuit D. Thomas opusc. 60. art. 16. & 3. p. quæst. 4. art. 1. Vbi

poti Christi continuatam transeunt; tamen de claritate vultus Christi in his posterioribus exemplis conspicua, facile dici posset, non fuisse nisi apparentem. Sicut nihil est quod adigat, admittere radios quos in Sanctorum vultibus apperaisse diximus, fuisse veros radios; cum dici absque incommodo possit, fuisse à Deo imaginariè demonstratos, ut essent contentibus in testimonium internæ claritatis animi ac sanctitatis. Nam & ideo tales radij à quibusdam duntaxat quos Deus eo constituit donare dignabatur, non etiam ab aliis conspiciantur: quod de astantibus Regi Agabaro cum radiantem Thadæi Apostoli vultum spectaret, notavit nominatim Eusebius laudato proximo loco.

Dos impassibilitatis, corpori Christi viatoris, numquam concessa.

21. Venio ad impassibilitatem, cuius in Christi viatoris corporis effectus ille notari potest; quod ieiunans per 40. dies, famem non sensit, nec vllum inde de trimentum passus est. Vt enim ait S. Fulgentius epistola ad Rhegium, [Christus ipsam carnem non solum infirmam, sed etiam veraciter cognoscitur accepisse mortalem. Proculdubio in quantum corpori eius inerat suscepta mortalitas, in tantum ei potuit inesse corruptionis infirmitas. Illius scilicet corruptionis, quæ abest ab omni peccato. Ad talem corruptionem pertinet fames & sitis. Facile siquidem elurando & sitiendo corpus mortale corrumpitur; quando per hæc etiam ad ipsius mortis exitum peruenitur; per quam mortem venit ad corruptionem, dum desistente anima, in tantum corpus corrumpitur, ut in putredinem, ac pulverem redigatur. Hanc corruptionem, caro Christi non vidit, quæ die tertia resurrexit. Famem tamen, sitim, fatigationem corporis ac dolorem, veraciter sensit; quæ omnia pertinent ad illam partem poenalis corruptionis quam ex peccati poena supplicio trahimus, ut ex ea nullum peccati supplicium contrahamus.] Ergo quod fames sit impedita, incorruptibilitas, & impassibilitas quædam fuit. Planèque interuenisse in ea tam diuturnæ inedia toleratione miraculum, statuit ut omnino verum Mercurialis lib. 6. varia. cap. 12.

Non tamen ita accidit ob dotem impassibilitatis, corpori Christi collatam, ut malè censuit Card. Vigorius in Decachordo chorda 2. cap. 33. Accidit ergo ex diuina virtute, in ea occasione id Christi corpori tribuente, eximio sanè diuinæ in eo potentie argumento. Magnum enim diuinæ in Christo virtutis argumentum fuit, quod inedia per 40. dies continuata, non modò illum vita non priuaret, sed ne sensu quidem illo quem famem appellamus, molestè habuerit: quatuor ei esset corpus benè constitutum, & viscidis humoribus naturalem caloris actiuitatem distinentibus, minime scitans. Quæ causa est in plerisque, cur absque strophæ & miraculo, per dies plurimos vltra solitum morem, & aliqui per dies 40. ieiunium citra mortem protraxerint. Fortassis enim sic accipi potest, quod de ieiunio totius Quadragesimæ per Simeonem Scilitem, scribit Theodoretus cap. 26. Relig. hist. Multo in-trepidius idem dixerit quis, de illo exemplo quadragesimæ ieiunij, quod refert S. Augustinus epist. 86. & de ieiunio solidi quadriennij per puellam Germanicam, descripto ab illius temporis scriptore, Symone Portio; iusto opusculo. Scribit item Medina 1. Paren. cap. 7. fuisse suo tempore, qui trimestre integrum exegerit ieiunus. Lego præterea apud Gyraldum Dialo. 4. de Poëris, rusticum Germanum, in somno, atque adeo planè ieiunium, exegisse antumnum totum, ac hyemem. Affinia exempla dabunt Delrio L. 2. Mag. q. 21. & Læbust. 1. sub cels. l. 6. cap. 2. Tam prolixi in istis ieiunij,

causa fuit, quam dixi. Sic enim de brutis inedia longissimam ferentibus philosophatus est Aristoteles 8. histor. cap. 14. & 17. & Agricola l. de animant. Subterranean. cap. 13. Ob modicum enim internum calorem, & constitutionem viscidis plerisque humoribus, crassisque deprauatum, impasta exigunt tempus longissimum. Idem ergo accidere hominibus longam inedia patientibus, rectè statuit Portius supra c. 6. & Metecur. 6. Var. cap. 12. Non nego tamen, quin interdum idem accadat per miraculum, ut in Elia: alias verò per artem Dæmonis, ut in puella quam memorat Prospet in Dymidio temp. cap. 6. Nec raro sunt exempla simulata & plena hypocrisis, ut docent quæ leguntur apud Petrum Gregorium lib. 35. Syntax. cap. 10. & alia protuli in opere de æquiuoc. cap. 2. n. 14. In Christo igitur cuius temperies optima erat, & corpus quàm exquisitè constitutum, nulla talis remora actiuitati caloris naturalis apponebatur: ac proinde quod tam longa inedia illum nec vita priuaret, nec sensu molestia afficeret, grande miraculum fuit; immeritòque à Gilberto in fine operis de altercat. Synagoga & Eccles. numeratur inter opera Christi naturalia.

Hoc tamen miraculum, negabam referendum esse ad dotem impassibilitatis: tum quia desuit stabilitas, tum quia impassibilitas quæ est effectus dotis gloriose, oritur à qualitate supernaturali, omnis extraneæ & ad corruptionem disponentis alterationis exclusiua, debiti temperamenti conseruatione formaliter aut effectiue, iuxta varias de ea qualitate sententias. At nulla talis qualitas, Christi corpori immixta est, per quadragenam illam: quia qualitates huiusmodi supernaturales sunt incorruptibiles, secluso peccato quo demeritorie expellantur. Cum igitur in Christo impossibile fuerit cadere peccatum, oportuisset huiusmodi qualitatem semel collatam, hæsisse in Christo perpetuam, quod constat falsum fuisse. Quare effectus ille tribuendus tantum est, diuinæ soli adistentiæ extrinsecæ, acienti incommodationem à calore naturali obuenturam.

Breuius, & vsus doctrina.

22. Seclusus igitur his paucis quandoque dispensatione factis communicationibus participationum quarundam perfectionum supernaturalium in corpore Christi viatoris diuinitus exhibitis, quæ expediebat ut agnosceremus quantis se connaturalibus bonis in nostrum commodum Christus priuasset; & ad quantum pauperiem propter nos deuenisset: his inquam paucis supernaturalium corporis perfectionum participationibus seclatis, corpus Christi viatoris & crassum fuit ac graue, & cum aliis corporibus impenetrabile, & obcurum, & passibile, æquè ac nostra, de quo dubitare non licet, suppositis iis quæ de Christo narrantur in Euangelis. Et optimum Dei hac in parte consilium, produnt illa Petri Damiani serm. de S. Columba. [Seculi huius homines, qui bellorum ambiunt virtute clarescere, qui per ora vulgi suas optant victorias celebrari, cum ingressuri sunt prælium; In corpore suo, quod infirmum est, & molle subiiciunt, quod durum est, atque ad penetrandum difficile, superponunt. Lorice quippe se ferreis induunt; & carnem quæ facile cedit ictui, custodire contendunt, ut illud durum, ac fortè, quod foris est, defendat molle quod intus est. Redemptor noster cum huius mundi campum pugnaturus ingreditur, cum ad debellandas aëris huius nequitias fortis præliator armatur, quia nouum debebat instruere prælium, nonum induit genus armorum; videlicet ut quod infirmum est, superponeret, & quod robustum est, occultaret.]

Vfus doctrinæ propositæ esse debet, eximius in Christum amor. Nihil enim procliuus est, quàm ut amore inardescamus, erga hominem iis affectum corporis

porcedoribus, quas in Christo effloruisse monstrauimus. Pulchram sane faciem, esse miram commendationem dixit Publius Mimus. Nec aliter de cæteris corporis perfectionibus statuendum. Quam ergo commendatus cenferi debet Christus Dominus, in quo decora illa tantopere effluerunt?

CAPVT II.

Qui defectum à Christi viatoris corpore ablegandi, qui admittendi.

1. Via contrariorum eadem est scientia, expostitis perfectionibus, expendendi sunt defectus oppositi, si qui interueniunt. De defectibus ergo corporis Christi, statuenda est generalis regula posita à Sophronio in epistola Synodica quæ habetur in 6. Synodo actio. 11. & à Damasceno l. 3. fidei cap. 20. cum dicunt, [Christi corpus caruisse imperfectionibus & passionibus detestabilibus, & reprehensibilibus, abestit: Eos autem defectus, & eas passiones subijce, quæ sunt naturales & irreprehensibiles, & quæ procul à macula & pollutione sunt, & in quibus cuiusquam peccati velligum non reperitur. Irreprehensibilis defectus ac passio, apud hos Patres, idem est quod defectus aut passio minimè dedecens. Sicut è contrario, passio aut defectus dedecens, cui Christus corpus suum subiacere noluit, dicitur reprehensibilis, & detestabilis. Signemus defectus qui in veraque esse occurrunt.

Nihil defectus in Christi corpore, quoad membrum integritatem, vel sedam conformationem.

Detestabiles corporis defectus quos Christus tenuit suscipere, occurrunt duo, deformitas corporea, & morbos. Nam truncatio non pertinet ad hoc genus defectuum, càmque superius, agentes de humanitate assumpta, remouimus sufficienter à Christi Corpore, quod integrum & nulla parte mutilum fuisse; (non ergo de præputio) certum ex fide videtur. Nihil enim inopertens in Conciliis & Patribus, quàm Christum ut vniuersum hominem & omnia nobis naturalia cuncta sibi coniunxisse. Quæ ratio perspicuè suppeditat, Christi corpus & partibus ac membris omnibus, & quibusque eorum naturalibus facultatibus, visu, auditu, ac ceteris instructum fuisse. Nec legete meminit tum multis quot in Ecclesia per tot sæcula ebullierunt erroribus, quenquam id de Christo effusiuisse, puto cum aliqua fuisse imminutum: quamuis multo citius eum, tam variè, tamque præposterè impegnerint. Itaque ratum id esto, hæc amissumque in duobus illis quos prout defectibus; deformitate inquit, & morbo.

2. Nominè deformitatis, intelligo sedam corporis conformationem, & quidem ex parte, vt sic dicam, non autem plenam & generalem: qualem Sydonius l. 3. epist. 1. exercendo stylo, & ad ingenij specimen exhibuit, expresse hominem vniuersi corporis membris alio monstro, vt nihil possit fingi, aut mente concipi, necum existere magis distortum. Nec dissimiliter præfatus Poeta anonymus, fedissimum omnibus corporis partibus aduersarium ita describit, vt decoris membris omnibus, cum nihil in illis occurreret commendatione dignum, solam caesariem & capillamentum laude dignam reperisse se diceret, quod ab adeo summatè, non est hic fatigandum: sed de ea quæ vnam dantat aut alteram corporis partem spectet, cuiusmodi est gibberum, claudicatio, Simitas; præsertim portabilis, quæ quamuis apud Aethiops probro non ducatur, imò ad venustatem & elegantiam pertinet.

Theoph. Raynaldi Christum.

nere existimetur; tamen ex communi sensu, nec vano, corpus deformat. Eiusdem generis est nimia obesitas, & ventricositas, seu pinguis aqualiculi, protenso lumbis quipedæ extant, moles indecora. Item faciei vel nimia rubedo, nãvis præsertim ac tuberculis interstita, vel flauedo, aut palliditas natia, qualis propè cadauerum.

Huiusmodi defectus, à Christi corpore abfuisse dico, quia verè sunt detestabiles ac reprehensibiles; nec ad nostrum commodum conferre quicquam poterant: quin potius poterant obesse. Quia sicut pulchra facies mira est commendatio, & ab homine egregia specie, orisq; & totius corporis habitu eximio, suggestum consilium aut monitum, gratus excipitur: ita vicissim fædi & malè conformari hominis, vel ipse occursum plerumque ominosus & inauspicatus videtur. Itaque Christum Dominum, quem conuersari cum hominibus, & verbum Dei publicè apud omnes ordines ferere necesse erat, eo dignitatis diuini verbi obstaculo carere par fuit, & caruisse re ipsa monstrare quæ protulimus de Christi corporis pulchritudine.

Patres visi diffidere.

25. Nec refragantur Patres, qui Christi speciem abiectum & contemptibilem fuisse tradunt. Signo nonnullos. Tertullianus l. de carne Christi cap. 9. præfatus nihil in Christi corpore effloruisse nouum aut peregrinum, id est mirabile & insolitum, subdit. [Denique verbis tantummodò & factis, doctrina & virtute sola Christi, homines obstupescerebant. Notaretur etiam carnis in illo nouitas miraculo habita. Sed carnis terrenæ non mira conditio. Ipsa erat, quæ cæteras eius miranda faciebat, cum dicerent: unde huic doctrina, & signa ista? Etiam despicientium formam eius, hæc erat vox: adeo nec humana honestatis corpus fuit, nedum celestis claritatis. JS. Cyrillus in Glaphyris Exodi lib. 2. versans locum Psalmi 44. specie tua & pulchritudine referens eum locum ad Christi speciem diuinam, subdit: [carnis glorificationem, nemo adscripserit Christo, nec in gloriam ipsius cõfuerit. Absit hoc. Totum enim mysterium incarnationis, est exinanitio; sicut scriptum est ab Isaia, vidimus eum & non habebat speciem, neque pulchritudinem. S. Athanasius orat. de humanitate suscepta contra Apollinarium, dictum Isaia, non habebat speciem, ait pertinere ad Verbum carne amictum, quippe cuius species contemptibilis esset. Cassiodorus in Psal. 44. negat, Christum dictum esse speciosum, quia forma eius decore lactei coloris eluxit, aut flauo crine lampanit, aut insigni statuta præminuit: quod est dicere, Christum pulchritudine corporea fuisse destitutum, quandoquidem corporea pulchritudo, ex colore, & statuta, ac proportionem membrorum existit. S. Bernardus serm. 45. in Cant. librans illud sponæ ecce in pulcher, Christo abrogat carnis pulchritudinem, his verbis. [Existimo nequaquam hac vice eius sensibus importatas imagines carnis, aut crucis, aut alias qualescunque. Corporearum similitudines infirmitatem. In his namque iuxta Prophetam, non erat ei species, neque decor. Hæc autem eum intuita, nunc pulchrum decorumque prænunciat, in visione meliori, illum sibi apparuisse significans.] Alia Patrum loca pro abroganda Christo corporea venustate, iam tacta sunt aptando ad Christum Iosedeci vestes sordidas, quas de carne à Verbo suscepta interpretatos grauissimos Patres, retulimus proponentes huius mysterij Emblemata.

Variè exponuntur.

26. Hos Patres nego repugnare iis quæ diximus, posuntque multipliciter exponi. Ac primum aliqui non sumunt speciem pro conformatione oris ac vultus, & pro vniuersi corporis habitu debito, & consentanea proportionem, vt nos hæcenus speciem ac pulchritudinem

M m 3 nem

nem usurpamus: sed speciem sumunt pro externo apparatu vestrum, & satellitij, qui certè in Christo nullus fuit. Disputat multis in hanc rem Orig. l. 6. contra Celsum, & refertur in Philocalia cap. 15. Sed audi in hanc rem luculenter agentem Chrysostomum in Plal. 41. ad illud *diffusa est gratia*. Cum enim dixisset, agi eo loco de gratia creata, & gratiam quæ intus erat scaturijse, subdit. [Quomodo ergo dicit alius Propheta, *vidimus ipsum & non habuit speciem, nec pulchritudinem, sed speciem eius indecora, diminutam præter filios hominum*. Nō dicit de deformitate, absit, sed de eius contemptione. Cum enim semel humanitatis personam suscepisset, quæcumque erant vilia, & contemnenda perualit, ut qui nec sibi matrem reginam adsciverit, nec tempore incunabulorum ac fasciarum in lecto aureo positus sit, sed in præsepi: nec in magnifica domo educatus fuerit, sed in fabri lignarij humili domuncula. Et rursus cum discipulos assumeret, non oratores, & philosophos accepit, & reges, sed piscatores, & publicanos: & tennem hanc vitam persequatur, nec domum habens, nec vestibus pretiosis indutus, nec delicata, & tanta mensa fruens, sed ab alijs nutritus, probis affectus, contemptus, electus & fugatus. Hæc autem faciebat, ex superabundanti quadam copia humanum factum conculcans. Quoniam ergo nil magnificum nec gloriosum præ se ferebat, & nec vllos comites habebat, nec satellites; imò verò nonnumquam solus etiam obibat, sicut quilibet è populo, propterea ille quidem dicit, *vidimus ipsum, & non habuit speciem nec pulchritudinem*.

Alij verò Patres, cum Christum specie destitutum affirmant, speciem quidem sumunt pro corporis habitu & pulchritudine; sed Christum spectant tempore passionis, in qua manifestè deturpatus est, & flore illo renidētis venustatis spoliatus. Ita latè Bernardus serm. 28. in Cant. Benè quoque S. Hieron. epistola ad Principiam in Plalm. 44. his verbis. [Quæritur quomodo pulchrior, sit cunctis filiis hominum, de quo legimus in Elia; *vidimus eum, & non habebat speciem, neque decorem*; sed erat species eius inhonorata, & deficiens à filiis hominum: homo in plaga positus, & sciens ferre infirmitatem quia auertit faciem suam. Nec statim Scriptura dissimulare videtur: quia ignobilitas corporis propter flagella, & spura, & alapas, & clauos, & iniurias patibuli commemoratur, hic pulchritudo virtutum in sacro & venerando corpore: Nam quo diuinitas Christi, hominibus comparata, non formosior sit: hæc enim non habet comparationem: sed absque passionibus Crucis. Vniuersis pulchrior est Virgo de Virgine: qui non ex voluntate viri, sed ex Deo natus est. Nisi enim habuisset & in vuln quiddam oculisque sydereum; numquam eum statim secuti fuissent Apostoli: nec, qui ad comprehendendum eum venerant, contuissent. Denique & in præsentis testimonio, in quo ait, *homo in plaga positus, & sciens ferre infirmitatem*: reddit causas, quare ista perpassus sit; quia *auertit faciem suam*; id est, paululum diuinitate subtrahit, corpus iniuriarum dereliquit.]

Optimè Isidorus Pelus. lib. 3. epist. 130. iuxta quem Scriptura Christum vocat. [Non habentem speciem neque decorem, duplici de causa: altera quoniam herili forma occultata, seruillem ostendit: altera quia in eo supplicio, quod voluntariè ac sponte subiit nullum non contumeliarum genus exercitatum est. Pendebat quippe in patibulo, meridiano tempore, atque in Metropolitana Urbe, ac maximo festo, in quo neminem fuisse verissimile est, qui non interesset. Quin etiam alij canillis in eum ludebant, alij sanis eum impetebant, alij probris lacerabant, alij acetum offerebant, alij contumelijs eum afficiebant, alij lancea ipsius latus fodiebant. Atque in eos quidè latrones, qui vnâ cum ipso in crucem acti fuerant, nihil tale perpetrabant: in ipsum autem eiusmodi contumelijs, quibus ne innocentes qui-

dem & facinorosos uti fas est, bacchabantur.] Hoc censet Isidorus fuisse, Christum non habere speciem.

27. Alij etiam Patres, similia affirmando rationem habuerunt laborum, vigiliarum, inedia, aliarumque passionum quibus Christus carnis suæ elegantiam naturam iugiter offerebat. Multò quippè magis in Christum cadit, quod de se prodit Apuleius in Apologia, [Mhi continuatio literati laboris, omnem gratiam corpore detergit, habitudinem renuat, succum exorbet, calorem obliterat, vigorem debilitat.] Quo sensu plenissimè contra Christi pulchritudinem disputat autor tractatu de vite vera apud Bernardum c. 5. ut patet in fine capituli. Aut certè tantum contendunt, corporis Christi pulchritudinem absolutè sumptam, & sine relatione ad ætatem, munera, & finem Christo propositum, non fuisse summam quod vltro dedimus superius. Id tamen non est esse deformem corpore, quod vnum nunc à Christo amolimus.

Tandem nonnulli Patrum in solam internam Christi pulchritudinem intenti, aiunt Christum fuisse deformem externa specie, quod oculos incredulorum: quamvis esset in se pulcherrimus, vtique animo, de qua pulchritudine agunt, silentes de corporis pulchritudine, nec tamen eam negantes. Testem in eam rem piofero Augustinū in proœmio Plal. 44. [Si aliquid feci inuenerimus in eo, non amamus: quia & hoc ipsum, quod carnem indutus est, ut de illo etiam diceretur, *vidimus eum, & non habebat speciem neque decorem*, si consideres misericordiam quæ factum est, & ibi pulcher est. Sed Iudæorum personam gerebat Propheta cum diceret, *vidimus eum, & non habebat speciem neque decorem*. Quare? quia non in intellectu. Intelligentibus autem, & verbum caro factum est, magna pulchritudo est. Mhi autem absit gloriari, dixit vnus amicorum sponsi, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. Patrum est ut nō inde embescas, nisi etiam & gloriaris. Quare ergo non habuit speciem neque decorem? quia Christus Crucifixus, Iudæis quidem scandalum, gentibus stulticia. Quare autem & in cruce habuit decorem? quia quid stultum est Dei, sapientius est quàm homines; quod infirmum est Dei, fortius est quàm homines. Nobis ergo iam credentibus, vbi que sponsus pulcher occurrat. Pulcher Deus Verbum apud Deum: pulcher in vtero Virginis, vbi non amisit diuinitatem, & sumpsit humanitatem. Pulcher natus infans Verbum, quia & cum esset infans, cum surgeret, cum manibus portaretur, celi locuti sunt, Angeli laudes dixerunt, Magos stella direxit, adoratus est in præsepi, cibaria animalium maniferorum. Pulcher ergo in cælo, pulcher in terra, pulcher in vtero, pulcher in manibus parentum, pulcher in matris, pulcher in flagellis pulcher inuitans ad vitam, pulcher nō curans mortem, pulcher deponens animam, pulcher recipiens, pulcher in ligno, pulcher in sepulchro, pulcher in cælo, pulcher in intellectu. Audire Cant. cū, neque oculos vestros à splendore pulchritudinis illius auertat carnis infirmitas. Summa & vera pulchritudo, Iustitia est. Ibi illum non videbis pulchrum, vbi deprehendes iniustum. Si vbi que iustus, vbi que decorus.]

S. item Gregorius l. 6. in 1. Reg. sub finem tractans illud *rufus & pulcher aspectu*, ostendit id in Christo adhuc mortali, de interna pulchritudine valuisse. Eoque apert locum ex Plal. 44. quo Christus speciosus forma dicitur, aliæque nonnulla, de Christi decore dicta.

Christi corpus, nequaquam morbosum.

28. Alter defectus detrectabilis, à Christi corpore remouendus, est morbus corporalis. Quæ est communis Theologorum sententia, cum S. Thoma 3. p. q. 14. art. 4. firmata fusiùs ab Abulensi in cap. 3. Math. q. 5. estque tam certa, ut dubitare de ea non liceat, dicat Ribera Hebr. 4. n. 28. ad illud, *tentatum per omnia*. Sanè quemdam in Hispania, autem effutire contrarium de superiore

superiore loco, adactum fuisse ab Inquisitoribus ad palatium, testatur Aquarius in 3. d. 17. concl. 3. Synodus item Francoford, in epistola ad Episcopos Hispanie, referens quo ab eis scriptum erat ex Isaie 53. de Christo leproso, id accurate refellit, & Esaiam nunquam in mentem venisse demonstrat. Nec repugnat Guericus serm. 2. de Assumpt. ubi inducens Angelos sciscitantes de Deipara quomodo incidisset in agnitionem, & quomodo corpus de quo prodijt Christi corpus, potuisset esse infirmitati vili accessibile; subdit inducens Deiparam respondentem illud ipsum corpus filij mei quale aliquando fuerit recordemini. Et ipsum enim quam infirmum quantis defectibus subditum fuerit voluntate; Ego novi, &c. Cur ergo dolorem non eum meo dedidit corpori, quod suo non dedit? &c. Sanè aliud est sanitas, aliud sanitas. Sancti tamen dedit corpori meo concepti sui corporis Sacramentum. Sanitatem se datorem promisit suscitatis corporis exemplo. Hæc & alia ibi tradens Guericus, non repugnat perfectæ sanitati corporis Christi pro qua propinquamus, sed eas dumtaxat infirmitates in eo Raruit, quæ aliæ sunt à vera agnitione & morbo, quales etiam dumtaxat fuerunt in Deipara.

Ratio excludendorum à Christo morborum, petenda est, ex eo quod morbi, ortum habent vel ex imperfecta temperie & vicio seminis, vel ex ingluvie aliisque aduersus temperantiam defectibus, vel ex agnitione, aut non satis oculata attentione ad noxiæ, quæ omnia à Christo absuerunt. Accedit fundamentum quod iecimus post Sophronium in Sennodia, & Damascenum 3. fid. c. 20. nempe quod Christus caruerit pullionibus & defectibus reprehensionis iure parentibus, id est defectibus personam eius decentibus. At morbo non potuisse à Christo decenter admitti, affirmat S. Athanasius l. de Incarnatione Verbi, ubi exponens cur Christus eo mortis genere è vita abierit, quod crux intulit, non autem per morbum, ita disputat. [Ceterum illic aliquis obicerit, si necessarium erat eius corpus pro omnibus in mortem dedi, cur non ut homo communi lege naturæ mortem oppeteret, sed et vique deuenit, ut crucifigeretur? Non ostendit quippe magis conueniebat illud ab illo deponi, quam per contumeliam istiusmodi mortem sustinere. Vnde hic (quæso), Jan huiusmodi obiectio non planè sit hominum, ac talis quæ diuinam dispensationem non sapiat. Nam quod à Salvatore. Certum est, diuinitatem sanctæ & dignum ipsius diuinitate est, idque malis de causis. Primum enim, mortem hominibus per imbecillitatem naturæ ingruere, certum est, qui quum diu perdurare nequeant, progressu temporis dissoluantur. Ex ista imbecillitate, morbi oboriuntur; quibus ubi vires exhaustæ fuerint, in mortem cadunt. Contra in Domino nihil imbecillitatis, quippe qui sit Dei virtus. Dei ratio ipsiusmodi vita. Si igitur solito more, secundum consuetudinem hominum, corpus in lecto deponisset, creditum fuisset, per infirmitatem hoc ei accidisset, eumque nihilo plus quam ceteros homines posuisset. Ille autem quoniam & vita erat, & Dei Verbum, & mors pro omnibus necessariò requirebatur, ideo corpus suum & vita & potentia corroborebatur: Quatenus autem mors debebatur, eareus ex se, sed aliunde rationem immolandi mutuatus est. Quamquam neque morbo laborare Dominum decebat, ut qui aliorum morbos sanabat: neque etiam infirmitates aliquas corporis pari eum oportebat, in quo & aliorum infirmitates consistebat. Quare igitur non etiam mortem, quemadmodum & morbos sustulit? Idèd mirum, quia moriendi causa corpus assumpserat, nec fas erat mortem arceri & excludi, ne simul resurrectionem impediretur. De morbo alia ratio fuit, qui si mortem antecessisset, creditum fuisset, eum ex imbecillitate Dominici corporis ortum fuisse.] Et mox. [Iam si

eius corpus agnitione laborasset, & sub omnium oculis, Verbum Dei ab eo dissolutum recessisset, non sine dedecore habitum fuisset, medicum alienorum morborum, suum, quo vltus erat in curandis agnitionibus, instrumentum, corruptum à morbis neglectum habuisset. Qui enim creditum fuisset, eum, si ipsius elanguisset templum, aliorum languores depulisset; aut enim impotens depellendi morbi irrisus fuisset; aut potens quidem, sed tamen non faciens, inhumanitatis infamiam reportasset.]

29. Dedecuerunt ergo Christum morbi: & idcirco, ut vides affirmare S. Athanasium, finit Deus Christum violenta morte necari; indicans id convenientius, quam Christum morbo corruptum emori. Neque enim dubium videtur, quin Christus nisi mors violenta interuenisset, præ senio occubitus esset, iuxta illud S. Augustini lib. 2. de peccat. Mer. c. 29. [Quia in Christo erat similitudo carnis peccati, mutationes ætatum perpeti voluit ab ipsa exorsus infantia, ut ad mortem videatur etiam senescendo illa caro peruenire potuisse, nisi iuuenis fuisset occisus.] Nimirum resolutio caloris naturalis & humidi, eo tandem deduxisset Christi corpus, ut non esset idoneum animæ receptaculum. Quia ergo naturaliter non deuenit ad mortem sine aliqua temperamenti indispositione quæ rationem morbi habeat; propterea aiebat S. Athanasius, præstitisse permitti violentam mortem & præproperam, ut arceretur morbus.

Nec est necesse tricare, supponendo quorundam Medicorum sententiam, quæ corpus bene temperatum & gubernatum, ex mera humidi resolutione exanimari posse dicitur, citra omnem morbum. Ex quo sequitur, Christum cuius corpus optimè temperatum erat, & sapientissimè regebatur, potuisse absque morbo vita excedere, si non fuisset occisus. Hoc voco tricare, quia reuera quamvis morbi nomine non soleat venire leuis qualibet tentatio sanitatis, & indispositio qualiscunque, præsertim perbreuis; tamen in omni rigore morbus est. Ad illam autem deuentum esset, per eam resolutionem humidi naturalis quam consecutus esset interitus. Vnde eadem ob causas ob quas morbum simpliciter arceri à Christo deuit, (ut scilicet ab imbecillitatis suspitione elongaretur;) sanus visum est Deo, mortem præcocius permittere. Ab hac enim admittenda, non auocauit imbecillitatis apud homines suspicio, quia ad excipiendam ab extrinseco mortem, salutis nostræ ac vitæ causa, è cælo venerat. Ceterum quæ de morborum exclusionem à Christo constituimus, de morbis simpliciter dictis sint accipienda. Sunt enim qui non refugiant admittere, eum dolorem qui dentitionis tempore vexat minutam ætatem, cecidisse in Christum, ut refert Cornelius Isaie 7. v. 5. & quamvis Cornelius refragetur, nihil tamen occurrit quod proflus euincat id genus incommodi non potuisse in Christum cadere. Nec enim reuera est morbus simpliciter dictus.

Admittendi in Christi viatoris corpore, defectus irreprehensibiles, permanentes.

30. Progredior ad defectus irreprehensibiles, quos in Christo esse admitteudos, rectè statuebant Sophronius, & Damascenus. Neque enim Christi corpus per naturales perfectiones quibus illud exornatum & instructum vidimus, reddebatur impenetrabile quibusdam defectibus transeuntibus, nec quibusdam permanentibus. Transeuntis defectus voco, famem, sitim, & sudorem: permanentes verò, mucum, & huiusmodi alias excrementicias corporum egestionem. Quod Christo & mucum tribuo, & alia huiusmodi corporum naturalia excrementa, mirum videri non debet. Nam ex cibis & potibus corpori nostro consentaneis,

cum ex se defecati non sint, talia excernuntur, naturali vi expultrice & expurgatrice eos defacante. Nec pat-
no sunt subsidio ad naturales pleraque & animales
functiones, vt apud Medicos plenius traditur. Præter-
quàm quodd si Christus his generalibus purgamentis
caruisset, non homo eiusdem nobiscum naturæ, sed al-
terius, aut certe imaginariæ habitus esset. Itaque insul-
sè nimis Armeni, (si vera de eis refert Guido tract. de
eorum erroribus cap. 30.) negarunt Christum emisisse
vlla excrementa. De ciborum reliquiis, idem ferunt
verba illa Valentini apud Clementem Alexandrinum
3. Strom. cap. 6. [Cum omnia sustinuisset, erat conti-
nens. Diuinitatem operabatur Iesus. Edebat & bibebat
proprie non reddens cibos. Tanta ei inerat vis conti-
nentiæ, vt etiam nutrimentum in eo non existeret,
quoniam ipse non habuit interitum.] Sic nugatos hos
hereticos, insolens nequaquam videri debet.

Rectè verò è contrario Anastasius Synaita cap. 33.
387, ita de Christo statuit. [Si igitur Christus proba-
uit omnia, & tentatus est per omnia quæ nobis acci-
dunt, triginta illis annis; nouerint hæretici, cum ex
sanctissima Virgine, quasi Deum sponte sua natum, si-
mul tamen vt hominem, instat infantium, flebili voce
illachrimasse; neque hoc tantum tempore, sed toto
illo infantie anno, biennio & triennio, Iesum tenta-
tum per omnia ad similitudinem nostram, infinitis
flesibus, naturalem & infantilem ploratum edidisse, in-
finitis esuriisse & sitiuisse; comedisse & bibisse, spon-
te sua more infantium esurentium, sitientium, man-
ducantium & bibentium: infinitis somnum natura-
lem, & ab omni alienum reprehensione cepisse; infi-
nitis expulisse, perque nares & os excreuisse, vt cor-
poris naturam fluxilem demonstraret.] Has cum Chry-
sostomo quem refert, ait esse naturales & indetec-
tabiles naturæ nostræ indigentias, quas Christus non re-
pudiavit, naturam potius ipsam repudiatorum & num-
quam suscepturorum, si eas à se alienas habuisset. Nec al-
ter argumentatus est Abulensis qui pro excrementis è
cibi ac potus reliquiis in Christo agnoscendis, fusè dis-
putat in cap. 12. Leuit. q. 15. 16. 17. & 18.

Et alij transcentes.

31. In eundem ordinem mox refert idè Anastasius,
quos vocabam naturales corporum defectus transcen-
tes; famem inquam, sitim, somnum, fatigationem, li-
uores, vulnera, lachrymas, & huiusmodi: Liuorem
quidem ex vulneribus, in Christo nondum rediituo
cum è cruce depositus est, nullum profus apparuisse,
quasi Christi corpus esset talis defectus incapax, affir-
mat Auror dialogi de passione Domini, apud Ansel-
mum. Nec improbare audeat Cartusianus tract. de pas-
sione Domini art. 14. Lenissimè autem id rejicit Mo-
lanus l. 4. de imag. cap. 12. aliens dumtaxat, hoc non
esse solidum. Mihj verò videtur erroneum, & pugnans
cum vera passibilitate corporis Christi, vsque ad pun-
ctum resurrectionis. Nec est quod autoritas S. Ansel-
mi, timorem cuiuspiam faciat. Libellus enim ille, scæter
fabulis & mendis crassissimis, ab Anselmi eruditione
& gravitate alienissimis, vt in Synaxi opusculorum
sancti illius Patris, monstrant. Itaque nos liuoribus
Christi sanati, agnoscimus fuisse in eius corpore hunc
defectum.

De lachrymis res est extra dubium, ex plerisque
Scripturis. Nam videns ciuitatem fleuit super illam; Et
in cruce preces ad Patrem obtulit cum clamore vali-
do, & lachrymis; Et ad Lazari tumulum, lachryma-
rans est, siue ex commiseratione sortis humanæ, siue vt
scitè philosophatur Isidorus Pelusi. l. 2. epist. 173. quia
dolebat quod ad gloriam suam prodendum, necesse
esset vicum iustum è portu quem iam subiucerat, in ma-
re huius vitæ reducere. Hæc & alia exempla in hanc
rem, videri S. Basiliius homil. de gratiarum actione; con-

cluditque. [Sanè quemadmodum in se Dominus susce-
cepit famem, vt primum digesta illi fuerat sumptæ ali-
monie soliditas: in se item recepit & sitim, mox vbi
in eius corpore quem sumplerat, consumptus liquor
est: delassatus item est, muscularis neruique prolixitate
itineris se protendentibus; non quidem diuina in ipso
maiestate edomita, aut quicquam patiente, sed Cor-
pore symptomata naturæ consentanea; excipiente, ad
eundem modum sustinuit & lachrymas; nimirum
permittens accidere assumptæ carni, quod ei erat na-
turale. Lachrymari proinde contingit, cum particula
concaua cerebri enaporationibus ex tristitia collectis
differtæ, quasi per elices quosdam, canalesque, per me-
tus oculorum pondus eius collectiij humoris egerunt.]

Has ergo & alias huiusmodi naturales affectiones
nostras, non est designatus Christus Dominus; sed
admisit famem, sitim, fatigationem ex itinere, vulnera
liuores, & huiusmodi alia, quæ subiisse Christum pro-
dunt Euangelia, & Prophetæ iam olim pronuntiant.
Ita porro subiit, vt per ea aletati ad mortem vsque &
corrupti potuisset, nisi prorsum fuisset. Sic fieri conue-
nientissimum fuit, nam vt Chrysologus scitè dixit; [Si
Christus non impleisset carnis ordinem, carnis in illo
esset otiosa susceptio.] Nimirum suscepit Christus
carnem, vt in ea, ac per eam salutem nostram opere-
retur in medio terræ, satisfaciendo pro nobis & omni
nos virtutum genere excitando ad sanctitatem; præ-
sertimque ad non faciendam carnis curam in deside-
riis. Hoc autem egregiè omnino præstitum est à Chri-
sto, per naturalium huiusmodi affectionum perpessio-
nem quâdiu in carne fuit, vt Apostolus loquitur, id est
interprete S. Chrysostomo hom. 11. in 2 ad Cor. quâm-
diu fuit viator, & nos quâ satisfaciendo, quâ exempli
bonum præbendo, iuuare debuit. Nam inedia tole-
ratione, docuit nos abstinentiæ studium, vulneribus pa-
tientiam in doloribus &c. Cum autem hæc generatim
sufficere videantur, breuiter subiicienda sunt sigilla-
tim aliqua, de nonnullis corporeis defectibus de qui-
bus est specialis difficultas: hoc est de fame, & siti, ac
sudore, similibusque excrementis, sed præsertim de
corruptibilitate.

Sigillatim de fame & siti.

32. Et quoad famem quidem ac sitim, quas constat
frequenter in Christo fuisse, difficultas est, quomodo
Christus ex his defectibus naturaliter molestiam per-
ceperit, dolorumque hauserit, cum tamen per quadra-
genarij ieiunij dies, esuriem non senserit. Ita enim di-
serte habent Matth. c. 4. cum ieiunasset 40. diebus & 40.
noctibus, postea esuriit. Et Lucas item c. 4. cum dixit nihil
manducauit in illis diebus, & consummatis illis postea esu-
riit. Quæ verba manifestè ferunt, Christum per tempus
quadragenariæ inediæ, non esuriisse, sed postea. Qui
enim affirmat, aliquid post expletum tempus quod-
dam contigisse, eo ipso docet, antea non contigisse.
Et ita ea verba acceperunt, vnanimiter Patres ad præ-
dicta Matthæi & Lucæ capita, insuperque Nyssenus
orat. 4. de beat. qui ait Christum per quadraginta dies
ieiunum, postea esuriisse. [Dedit enim quando vole-
bat occasionem naturæ officio suo fungendi.] Simili-
tèrque Chrysologus serm. 11. [cum dicit, postea esuriit,
quadraginta diebus & quadraginta noctibus probat
esuriem in illo non fuisse. Denique Cyrillus l. de recta
fide ad Regin. [cum quantum sat erat iam ieiunasset,
diuinæque virtute absque cibo & potu incorruptam
carnem conseruasset, vix tandem quæ propria illius
sunt pati eam sinit; esuriisse enim dicitur.] Ex his ex-
ploratissimum habetur, Christum per tempus quadra-
genarij ieiunij, non esuriisse: id est, famem, atque adeo
etiam sitim non sensisse, quod statuendum est contra
temeritatem Caietani Matth. 4. omnino affirmantis
Christum sensisse famem per illud tempus, quod fra-

Sigillatim quoque, de sudore.

ita & absque merito ieiunasse videretur, si nihil sensisset. Verum ut D. Augustini in simili voces usurpem, & quæst. 80. ex 83. (cum utrumque narrat Evangelista, quod scilicet ieiunauerit, & tantum postea esurierit Dominus,) utrumque credendum est quia utrumque licet rerum gestarum index, factum gestumque conscripserit. Itaque verè Christus, non nisi postea esurire, ac in ea esurienti præventionem, & non pœnalis inedie usurpationem; spectauit potius prodere se Deum, qui ita posset actiuitatem naturalis caloris suspendere, quam meriti laborioso ieiunio.

Itaque post inediã per quadraginta dies continuatam, præcivit Christo se hominem prodere, & calorem naturam propriam actiuitati naturali permittere; unde licet fames & sitis, ex vellicatione ac morsu, defectum publii ac potus consequente, prout reliqua vitæ tempore Christus Dominus per famem ac sitim afflictebatur. Ita nodum propositum expedient perique Partem, præter superius adductos, vt Hilarus Can. 3. in Math. cum dixit. [Nam post quadraginta dies, non in quadraginta diebus esurijt, Moysè & Helia in eodem ieiunij tempore non esurientes. Igitur cum esurijt Dominus, non media subrepsit operatio; sed virtus illa quadraginta dierum non mora ieiunio, naturæ suæ hominem dereliquit. Non enim erat à Deo diabolus, sed à carne vincendus, quam utique tentare animus non fuisset, nisi in ea per esuritionis infirmitatem, quæ sunt homines, recognouisset.] Non aliud re ipsa intendit hæc altercationis Synagoga & Ecclesiæ cap. vltimo, quæquam subobscure aliquid admiscet, quod per se fudore lectum, videri posset repugnare.

Cum autem esuries sit diuinitus cohibita, ob reprobam per quadragenarium spatium caloris naturalis actiuitatem, perinde ac si tunc vis caloris distenta fuisset in cibi & potus ingestæ concoctione, dicendum videtur, non maiorem fuisse Christi esurientem confessionem post quadraginta dies, quàm esse deberet, cum vi inedia si quam fortè tolerauit à tempore sumpti cibi, usque ad tempus incipientis scissionis quadragenariæ; tum etiam in inedia, tempore illo exacto consequens, usque ad cibi sumptionem: non plus ad hunc effectum spectato eo temporis quadragenarij spatio, quàm si non intercessisset. Quare non satis percipio, quid discriminis inter esurientem post quadragenarium ieiunium de Christo proditam, non item de Moysè qui eodem spatio ieiunium tulit, obseruari S. Max. hom. 3. de ieiunio quadrag. cum dixit. [Quid illud est autem, quod cum uterque quadragenos ieiunauerit dies, non uterque post ieiunium esurisse perhibetur? Moyses utique non esuruit, vt in homine fragili operata diuinitas probaretur. Esuruit Dei filius, vt assumptionem carnis nostræ, fragilem suscepisse hominem reuelaret. Quod non esurijt Moyses, celestis est possibilitatis exemplum quod esurijt Christus, nostræ redemptionis est Sacramentum. Huiusmodi Dominus perrexit in sua carne mysterium, vt sicut Deus esse diuinis virtutibus creditur, ita & homo esse infirmitatibus dignoscatur humanis. Similia ex parte habentur apud Autorem libi tertij de mirab. sacræ Script. c. 6. qui Moysi Eliam quoque adiungit. Hoc inquam discrimen inter Moysen & Eliam ex vna parte, Christum verò ex altera, non deprehendo. Nam sicut Christus exacto quadragenario laxatis calori naturali habentis, cepit famere ac sitire, ac utique naturaliter est esurient ac sitis quoque appposito cibo ac potu sedaretur; ita idem Moysi & Eliæ contrigisse non dubito, quamuis de istis non sit proditum, quia nihil intererat; de Christo autem sit proditum, ob causam à S. Maximo rectè expressam: nempe vt qui per inediã tandiu toleratam Deus innoteret, per esurientem verus homo probaretur.

33. Iam sudor (de quo præterea aliquid notandum proposueram,) aut est ordinarius; per excretionem videlicet humoris aquei superflui; aut extraordinarius, qualem in extremo agone priusquam ad necem abiret, Christo contigisse narrat sacra Historia. Prior non dedecuit Christum, & ex fatigatione ac labore fuit in eo. Distinguit tamen Baconus in 3. d. 2. r. q. vnica art. 2. duplicem sudoris originem. Vnam ex superabundantia vel corruptione humorum, quo pacto negat Baconus fuisse in Christo sudorem, quia talis sudor contingit præter naturam. Aliam, qua sudor exoritur propter laborem aut passionem; & talem sudorem idem Autor ait posse exprimi à corpore optimè constituto, in quo nulla sit superfluitas præter naturam, talemque ait fuisse sudorem Christi.

Mihi hæc duplex sudoris origo, non videtur accommodata: Nam tamen sudor ille qui interdum ex nimia vbertate humoris superflui vel corrupti excrenitur, per naturæ quasi lucem in febribus, aut aliter, indicit corruptionem, aut deprauatam corporis unde excrenitur constitutionem; idèque huiusmodi sudor in Christum non eciçent: Tamen quilibet sudor, etiam ex simplici defatigatione procreatus, non aliam habet materiam quàm humorem superfluum & superabundantem; id est non absolute necessarium corpori, tamen possit etiam aliquem vsum habere, ad faciliorem sanguinis aliorumque humorum permeabilitatem, & ad corporis rigationem ne exarescat. Frustra igitur Baconus in distinctione proposita, secundum membrum fecerit à primo quoad causam sudoris materialem, quæ alia sine dubio nunquam est, quàm humor aliquatenus superabundans, qualem non veretur in Christo agnoscere: nisi si etiam lachrymas, salicem, mucum, & aquam pedum, à Christo amouere velimus. Et diserte quoad rem præsentem consentit Card. Viguerus tract. 4. de instrumentis Dominicæ passionis, idcirco concedens Christum interiore aliqua tunica vti solitum, quam ad munditiam & tetri odoris ex materia sudoris deuicationem, identidem mutaret. Annuit item Scachus in myrthecio sacro prophano cap. 33. affirmans Christum eadem ex causa frequentasse domestica balnea, quorum honestissimus vius erat, ad illuicem ex sudore collectæ absterfionem.

34. Circa sanguineum Christi sudorem, præmittenda obiter est certa veritas narrationis Evangelicæ de eo Christi sudore, quam peruenisse insicari sunt Armeni, & alij quidam, vetiti deuotionem Christi ex tanta infirmitate, quantam prodi admilla illius sudoris veritate arbitrabantur. Sed esse eam narrationem verè Scripturam Canonicam confirmant efficitur Bellaminius l. 1. de verbo Dei cap. 16. & Ludou. de Tena l. 3. Ilogoges in script. difficult. 7. sect. 4. ac Anton. Peres in athen. Euang. secundum Lucæ c. 2. Coccinus t. 1. l. 6. art. 20. nec non Collins l. 1. de sang. Christi disp. 3. cap. 1. 2. & 3. Ecclesiæ sanè iudicio & innumerorum veterum Patrum suffragio id habetur ratum. Et quia proprietas Verborum in Scripturæ sententijs tenenda mordicus est cum nihil est quod obste, propterea, verum sanguinem à Christo per huiusmodi sudorem fuisse emissum, certò statuendum est: cum scriptura, liquorem ita fufum, vocet sanguinem, & Patres passim annuant, quos recentiores citati, proferunt magno numero. Nec quod Theophylactus & Euthymius senserant, arbitrandum est, cum sanguinem non nisi similitudinariam fuisse: sed fuit sanguis verus, tamen sudori aqueo permixtus, & in guttarum modum conformatus, vt expendit Franciscus Lucas ad caput Sancti Lucæ 22. vt præterea voces illæ Evangelicæ, factus est sudor eius, sicut gutta sanguinis decurrentis in terram, interpretum

terpunctione apposita post nomen *gutta*, debeant hunc sensum facere: *sudor sanguineus in terrâ decurrens, coalescit in grumos, quasi in guttas*. Qua ratione particula *sicut* non est nota similitudinarij sanguinis, sed guttarum similitudinariarum. Neque enim tætera guttae erant aquae, sed guttae aquae referebant. Constabant autem è plurimo sanguine, admixtis aliquot particulis aquosi humoris, qui communi sudore excrevit. Nec prius excerni sudorem nudum contigit, posteaque eo liquore deficiente, excerni sanguinem, ut exillimavit Caieranus Lucae 22, sed eodem veluti impetu, sanguis aqueo humori commixtus emerit, vi generosi affectus, quo Christus Dominus, post permissam tristitia mala impendens refugientis, & voluntatis ea subeundis, constitum aliquem, heroico nisu in divina voluntatis partes concedens, cum in se audacia motum excudit, & æstum concitant; ut sanguis prius ad cor angore auocatus, conceptoque calore rarefactus, expressus foras fuerit, per sanguineum sudorem corpore vniuerso manantem. [Vbi non solis oculis (inquit S. Bernardus ferm. 3. in ramis palmae.) Sed quasi membris omnibus fleuisse videtur; ut totum corpus eius quod est Ecclesiae, totius lachrymis corporis purgaretur.] De hoc sudore, quia plene dictum est in morali dist. 3. à numer. 382. tractando commotionem corpoream consequentem affectiones & passiones, non est quod hic plura addam Officio Ecclesiastico (quod tamen non est approbatum,) & longa concione, sudorem hunc Christi Domini exornauit Ludou. Vives cum sudor Anglicanus perleuissimus, Belgium ubi Vives degebat, peruassisset anno 1529. Exiat ea lubricatio como 2. operum eius.

¶ In Christi corpus, ex necessitate, aut secus, praedictis defectibus subiucuerit.

35. Itaque istae sunt humanae corporum infirmitates, quas portaturum Christum Dominum, praedixit Iſaias: quomodo autem eas portauerit, hoc est liberetne an necessarid, dubitatio esse potest. Nam ex vna parte S. Damascenus l. de haeresibus, inter Aphartodocitarum haereses numerat, quod dicerent Christum voluntarie tolerasse imbecillitates naturae, [Ab ipsa (inquit) fabrica & concretionem, Christus corpus interioris expertus esse confirmant, & necessarias naturae imbecillitates; sitim dico, famem, & laborem Dominum tolerasse illi quidem concedunt, sed eodem modo quo nos, haec ipsum negant petulisse. In nobis enim haec necessitatis esse dicunt, in Christo autem voluntatis; quem etiam naturae legibus negant paruisse.] Et sunt sane in ea sententia, Patrum plerique apud Leonitium l. de sectis actione 10. initio, in refutatione Caianitarum. Imò disertè ipsemet Damascenus 3. fidei c. 20. & Sophronius in Synodica quae recitatur in 6. Synodo act. 11. ubi contrariam, vocat *abominabilem suspitionem*. Ex alia verò parte, numerantur inter haeticos nonnulli, *corrupticulae* dicti, quia aiebant Christum necessarid subiucuisse imbecillitatibus praedictis. Agit de eis Baronius anno 519. ex Liberato in Breuiario, & ex Leontio actio. 5. & 10. libri de sectis.

Resolutio sub distinctione.

36. Distinctione adhibita, componi poterit haerix. Aio igitur, Christum quidem ex necessitate quadam naturae subiijſſe praedictos defectus corporum; quatenus naturaliter loquendo, & secluso vñ potentiae miraculorum qua pollebat, subiicere debebat praedictis incommodis admota eorum causa: ut calefactioni moleſte, posito igne vicino. Addo tamen, eateenus perpeſſionem horum defectuum potuisse dici Christo liberam, quatenus facile illi fuisset, per eam quam dixi supernaturalem potentiam, munire se ad-

uersus quoscumque impetus causarum noxiarum: vel eos praevinire, hebetando vim talium causarum, & impediendo ne agerent; sin minus subtractione concutius, qui à solo Deo confertur, nec à causa secunda, etiam eleuata potest subtrahi; ac appositione obicium quibus vis agendi retundatur, ut semper potest fieri.

Qui ergo dixerunt, defectus illos corporales fuisse Christo necessarios, non liberos; si non errabant, (ut sane errabant, qui idcirco dicti sunt corrupticulae;) agebant de perpeſſionibus defectuum praedictorum, prout aduenientibus ex necessitate naturae, & ex suppositione quod non impedirentur aut praevinirentur à Christo, per potentiam supernaturalem qua ad id poterant. Respexerunt verò ad eam potentiam, alij qui dixerunt, perpeſſiones illas fuisse Christo liberas nimirum quia erant impediabiles per vñm potentiae miraculorum, quos ad notum Christi exerebatur. Eo ipso igitur, quod Christus libere eligebat nō praecupare aut non impedire defectus illos corporales, eo ipso censei poterat admittere illos libere. Neque id est à Damasceno reprehensum in Aphartodocitis: sed cum eos componeret cum Severianis, dixit consentire per omnia Aphartodocitas cum Severianis, nisi in vno dantaxat puncto, nempe quod Severiani in vnione Christi videri aiebant interitum: hoc autem negabant Aphartodocitae, qui corpus Christi etiam cum nobilicūm degeret, volebant esse incorruptibile, & necessarias nobis passiones non excepiſſe necessarias, sed voluntarie contendeant. Hoc postremum, optime ab eis dicebatur in sensu praedicto, nec idcirco fuerant habiti haeretici, etiam si id ab illis traditum referatur. Non enim quaecumque haeretici de nostro proferunt, eo ipso inquinantur labe haereticis, ut Novatiani de Trinitate, cap. 18. & Rusticus Diaconus dialog. contra Acephalos, rectè monuerunt. Haeretici ergo dumtaxat fuerunt, ob dogmata in quibus Severianis consentirebant, & ob incorruptibilitatem quam corpori Christi viatoris, contra fidei scitia tribuebant, ut postea reseramus & resellam.

Patrum suffragium.

37. Approbant aperte distinctionem positam, Patres varij. Audi quos Leontius actione 10. libri de sectis addensauit, his verbis, post relatum Gacaniarum sententiam, quam ex Damasceno iam retulimus. [Nos ad ea respondemus, etiam nos fateri, passiones & affectiones illas, fuisse voluntarias: nec tamen idcirco dicere, Christum eas perpeſſum eodem modo, quo nos: nam sponte dicimus ipsum seruasse naturae legibus, volentemque concessisse corpori, ut sua perpeſſeretur, eodem modo quo & nos patimur. Atque haec testimonijs suis Patres ipsi comprobant, ut sanctus ille Gregorius, inquit: [Naturae permittebat, quum vellet, ut ageret sua.] Beatus autem Cyrillus dixit: [Per immisionem ciborum, & excretionem, conseruabat substantiam,] corporis scilicet. Rursus in dialogo, quo vñm esse Christum probat, [permisit illi carni suae (ait) ut naturae suae legibus obsequeretur.] Et rursus: [Sic permittit id quod corporeum erat, ea perpeſſus, quae ipsi naturaliter adiunguntur; ut ostenderet, se reapse verèque gestare carnem, & secundum litteras sacras hominem esse factum. Sanctus autem Athanasius, libro aduersus Apollinarem; propterea dicebat Dominus, animam suam nunc perturbari: & hoc nunc significat, quando ipse voluit, id tamen quod erat, indicatur.]

S. Augustinus splendide in hanc rem & copiose describit q. 80. ex 83. vocatque inanem & ineptam calumniam, argumentationem quorundam haeticorum, qui affectiones animae abrogabant Christo, praeterea iniicienda ei necessitatis: quod S. Augustinus refellit exemplo corporearum perpeſſionum in quibus versamur. Eas quippe Christus & verè excepit, & aliquate-

non necessariis, tamen simpliciter liberis, quia impedire & praevenire eas potuisset, si libuisset.

3. Pulcherrime item Thomas Patriarcha Hierosolymitanus Epistola ad Armenos, quae quod à Theodoro Abdicara Arabicè expressa sit, est apud eum opusculum 4. [Hæc humana (inquit) sicut dictum est prius, æterni filio, qui est Christus, acciderunt post carnem assumptam; mors scilicet, & alia, quæcumque in Evangelij scripta sunt. Sed nequaquam existimandum est, quodquam horum necessariò omnino sustinuisse, sed voluntariè, nisi quod quando volebat, hæc pati accideret illi modo naturali quæ nobis accidit: ne existimaretur Incarnatio eius, fictio; & vt sententia contra diabolum pronunciata, iustificaretur à quo hæc Incarnatione genus humanum redemit. Vnam autem speciem eorum, quæ humana acciderunt ei, declarabo, vt quod dictum est, confirmem. Sic famem, loquamur de fame. Quando voluit æternus filius elurire, sinebat carnem suam excipere vim aeris vt aer illa exprimeret, quæ per superficiem carnis sunt in poris cutis. Deinde pars carnis propinquo par, ex qua aer hauritur: & illa membra extraherent ex vacuis receptaculis, quibus semper suppeditatur ex conveniente alimento digestio, quæ ex venis ipsorum membrorum ab hepate educitur, & aut ex hepate; hepar verò ex duabus venis, quæ ex homacho oriuntur; Hæc duo venæ trahebant ex homacho. Stomachus igitur exinanitus, requirit vt excoleis suppeditetur alimentum. Hoc modo, fractus æterni filio accidit famem. Voluntate enim libera, non necessitate naturali, elurijt. Cuius rei, evidens argumentum est, quod cum quadraginta diebus, & noctibus ieiunasset, postea elatijt. Si enim aer potestatem in carnem eius habuisset, vt in carnem cuiusque nostrum, non vnum diem, vel duos, vel tres transgessisset, quousque eluriret sicut factum in eo esse videmus: sed quando volebat permittebat naturæ, vt quæ erant eius, operaretur & ostenderet.]

39. Tandem Sophronius in epistola Synodica sæpè allegata, ita habet. [Fatigatus sedebat, & somni indigens dormiebat: Sed & dum caderetur, dolebat, & reuerteretur patiebatur, & dolores sustinuit corporis, manus & pedes transfixus. Dabat itaque cum volebat, humanæ naturæ tempus operari, & pati quæ sua sunt, ne forte phantasia quadam & visio inanis nominabilis, eius indicetur incarnatio. Neque enim inuoluntariè hæc, vel necessitate suscipiebat, vel si naturaliter ea & humanè admitteret, & humanis motionibus obediens atque operabatur. Absit hæc opinabilis suspitio Deus nempe erat, qui hæc pati carnaliter acquiescebat, vt nos proprijs passionibus saluaret, & per hæc nobis immunitatem impartiret, quando pati, agereque & operari humanis, idem ipse volebat, & confidentibus, prodesse decebat: propter quos & homo veteriter factus, naturales motus atque carnales. Motus naturaliter ad operandum volebat. Dum insidiatores insidias audacter delectabantur perficere. Corpus enim se passibile, & mortale, atque corruptibile induit, & naturalibus nostris atque irreprehensibilibus subiiciens ægemonijs: & huic quæ naturæ suæ decemere conueniebant, pati atque parrare indulgit, vt quæ ad resurrectionem ex mortuis. Ibidem quippe & passibile nostrum, & mortale, atque corruptibile dissoluit, & horum nobis libertatem donauit. Quæque igitur humilia atque humana sunt, ita sponte simul & naturaliter, manens etiam in his Deus, demonstrabat. Erat namque ipse sibi, *passibilis*, ac reconditor passionum humanarum, & actionum; & non solum reconditor, sed & arbiter; Quamquam naturâ passibilis erat quæ naturaliter incarnatus erat, & ideo erant humana eius ultra hominem hand quidem, quod natura humana non fuerat, sed quia sponte factus est homo, &

homo sponte factus, hæc recipiebat: & non tyrannicè vel necessitate, vt nos plerumque & inuoluntariè, sed quando & quantum consulebat, & permitteret ipse, tam eos qui afflictiones ingerebant, quamque ipsas passiones quæ secundum naturas agebantur, adnuebat. Vides distinctionem à nobis positam, Patribus quoque placuisse.

Corpus Christi viatoris, corruptibile, sed citra actualem corruptionem.

40. Iam quod attinet ad corruptibilitatem corporis Christi viatoris, his aliquando de ea fuit, quia Gaianitæ siue Aphartodotitæ, incorruptibilitatem concesserunt Christo viatori. [Gaianitæ, (inquit Anastasius cap. 23. id est, cum præmississet eos cum Severianis vnicam in Christo naturam admittere) sentiunt corpus Christi corruptionis expers & diuinum esse, ab initio vnionis, vnamque dumtaxat proprietatem nimirum diuinam, & impassibilem in eo reperiri noueritis autem, eos non posse vllum ex probatis Patribus producere, qui doceat Christum omni modo, ab ipso vnionis momento fuisse immortalem, sed ex proprio cerebro & ex suorum magistrorum institutione hæc talia fingunt, suffragantes ex Patrum commentarijs testimonia quadam, & orationum quasi frustra.] Andream Monachum Romanum ex S. Gregorio 9. Registri epist. 69. hoc errore laborantem, refellit latè Eusebius Thessalonicensis apud Photium Cod. 162. In eum errorem lapsus tandem est Iustinianus, præ Christi amore, vt Nicephorus Iustinianum purgatus lib. 17. cap. 29. & 31. parum sanè de delatante principe pronunciauit. Quasi verò sit amare Christum, fingere de eo falsa decora, & cum fide pugnantia. [Quod enim non de Christo dicitur, vt est, etiam honor videatur, iniuria est.] vt Cassianus egregie dixit l. 1. de Incarn. cap. 2. Negauit ergo Iustinianus, Christi corpus in via, corruptibile fuisse atque passibile.

Hoc Anastasius Synaita latè refellit cap. 23. id est, argumentans in primis, ex mysterio Eucharistiæ, quod adigit Gaianitam vt fateatur non esse corporis Christi figuram, sed esse verè corpus & sanguinem Christi. Quo supposito, petit vt corpus Christi aliquandiu asseruetur in pyxide cum omni reuerentia: & si intra paucos dies non corrumpatur aut immutetur, aut alteretur, planum ait fore, corpus Christi esse incorruptionis incapax, vt Gaianitæ asseriebant. Sin verò quod pro certo statuit Anastasius, breui corrumpatur, constare vult de corruptibilitate corporis Christi ante resurrectionem. Verum hæc argumentatio, non potest nobis esse vsui: quia corpus Christi in Eucharistia non corrumpitur ad specierum corruptionem, sed tantum desinit ibi esse; Idque non modò nunc contingit, Christi corpore iam potiente statu gloriæ, sed etiam verum fuit de Christi adhuc viatoris corpore, quod Apostoli in cæna postrema participauerunt. Neque enim corruptis speciebus nunc exhibitis, corruptum est quod sub eis latebat corpus Christi.

41. Quare argumentandum potius est, ex eo quod quia pueri participauerunt carni & sanguini, & Christus similiter participauit ipsæ. Atqui pueri, carni & sanguini corruptibili participant: Ergo & Christus participauit ipsam: quæ est postea argumentatio Anastasij, quam confirmat verbis illis S. Athanasij: [Corruptibile erat corpus, quia Maria erat creata, hoc est quia erat ex eadem cum nostris massa, & hic in via vt esset locus copiosæ redemptioni, non potiebatur gloria, quam post resurrectionem est consecutum.] Delitasset enim Origenes late reiectus a S. Bernardo sermone de verbis eius, si quod verba in speciem sonant, Christum corpus

corpore beatum in lectulo nostro quassisset, hoc est in passibilitate nostra quam esse verè lectum hic nostrum, dixerat ante Bernardum S. Ambrosius in Psalm. 46. ad illud *super lectulum doloris eius*. In via autem, corpus Christi in eo lecto quari poterat, et quare corruptibile. Et quamvis post resurrectionem, corpus Christi iam incorruptibile, sit nobiscum eiusdem naturæ; tamen ut Leontius l. de sectis actio. 10. hoc argumentum confirmans bene reposuit, non habet eam incorruptibilitatem ex communi nobiscum naturæ, sed ex gratia: alioqui quomodo mortuum fuisset? Ex multis Patribus id confirmat idem Leontius, in calce lib. 2. Contra Nestorium & Eutychem.

Sed fecernenda diligenter est corruptio à corruptibilitate. Nā corruptionem quidē, per resolutionē in putredinē, Christi corpus non vidit, ut Piatres prænuñciavit: Id enim dedecerebat sanctum Dominum. Subijte tamen corruptibilitatem, & corruptionis præludia. Id est corpus Christi inchoavit, corruptum est, excipiendo alterationes per quas deduci de facto potuisset ad totalem corruptionem, si fuissent continuatæ, nec obstitisset divina virtus. Quæ distinctio optimè ab Anastasio traditur c. illo 23. & à Fulgentio Epistola mutila ad Rheginum de hoc argumento; ac breviter sed bene Leontius actione illa 10. his verbis de argumēto Gaianitarum. [Sciendū verò proferri ab eis quædā Patrum autoritates, quæ incorruptibile Christi corpus dicunt: Sicut & Cynillum allegant, his verbis: *nihil corruptibile suscepit caro sermonis*.] Sed quoties huiusmodi autoritates proferunt, considerandum venit, æquiuocum esse corruptionis vocabulum. Nam corruptio dicitur, plena dissolutio corporis in elementa, ex quibus compositum fuit: itidēque corruptionem vocamus adfectiones siue passionēs illas humanas, ut esurire, sitire, quæque sunt eiusdem generis alia. Quom ergo Patrum aliquis dixerit, Christi corpus non sustinuisse corruptionem hoc nimirum dixit, non proflus fuisse dissolutum. Quod sanè verum esse, ex contrariis eorum dictis patet. Pluribus enim in locis, ante resurrectionem, ipsam corruptibile tradunt: post resurrectionem verò incorruptibile.]

Quatenus incorruptibilitas, Christo viatori, à quibusdam Patribus tributa.

42. Ad aliorum verò quorundam Patrum loca quædam, quibus Christi incorruptibilitas tradi videtur, probè intelligenda, adhibenda est alia distinctio corruptionis, in prænalem & voluntariam, ut loquitur supra S. Fulgentius cap. 3. Eandem in hunc finem proponit supra Anastasius, & bene etiam cap. 2. eiusdem operis, verbis illis. [Accipitur corruptio dupliciter in divinis litteris, corporaliter & spiritualiter: ut illic; *Vidit Dominus, & ecce omnis terra corrupta erat peccato*. Alibi de hominibus; *corrupti & abominabiles facti sunt in iniquitatibus & studiis suis*. Cæterum quando audis à Doctore, corpus Christi ante crucem fuisse incorruptibile; accipere id debes de incorruptione à peccato; hac enim corruptione, non erat corruptibile, quippe immaculatum prorsus & illibatum: non autem id intelligendum est, quasi corpus Christi quoad mortalitatem, alienum quid & peregrinum à nostris corporibus habuerit. Incorruptibile enim propriè est, id quod passionis, materiæ, omnique contractus expertus est. Incorruptibile est quod ab alia substantia ladi non potest. Incorruptibile est quod nihil quoquo modo perdit, quod nullius eger, quod lauciari nequit. At sacrosanctum Christi corpus, & passionem subiit, & transfixum est clavis, & Lanceæ sanguine & aqua inde manante, & ex viuo, exors vitæ redditum est.] Omnia Aphartodocitarum argumenta, proponit & late evertit Leontius Byzantinus lib. 2. contra Nestorium & Eutychem, toto.

Non fuit in horum hæreticorum sententia, Philippus Abbas epist. 5. quatenus affirmat, fuisse in corpore Christi, ob suam sanctissimam protectionem de Spiritu sancto, fortitudinem quandam & firmitatem, ratione cuius abhorreret à natura dolendi; nisi ad bonum nostrum voluisset derogari suæ illi prærogatiuæ, qua non minus potiri debebat quàm in statu innocentie, in quo natura eius ab iniurijs & dolore abhorruisset, vi firmitatis supernaturaliter concedendæ humano corpori, ut discretissimè exponit epist. 7. Hæc inquam affirmans Philippus, non subscribit Aphartodocitis; quia faceret eam prærogatiuam corporis non præteriti communi origine ex Adamo, non fuisse de facti in Christi corpore ob cessionem sui iuris, à Christo consentaneæ ad diuinum decretum factam, ut pati posset in bonum nostrum. Tantum igitur voluit Philippus asserere, quod Ioannes & Hualdus in Epistolis ad eum, & contra eum, non perpexerunt, Christum si tui illi suo non renunciaisset, sed voluisset habere corpus quale Adam innocens habebat; nihil fuisse passurum: nec tantum passionēs fuisse illi voluntarias, quia de facto habebat, & potestatem diuinam, & humanam diuinæ subiectam, capacem auerendi vel præueniendi quacumque iniurias corporales ac perpassiones; sed etiam quia potuisset habere corpus cui competere eadem quæ Adamo innocenti prærogatiua: quamvis ei prærogatiua sibi debita, vitio ceciderit quæ remota causa incorruptibilitatis, aptitudinaliter & secundum debitum conueniens corpori Christi, etiam si de facto illud non afficiat.

Breviculus capituli, & usus doctrina.

43. Summam doctrinæ totius capituli: hæc panca exhibebunt. Christi Domini corpus, quia sic ferebat finis Incarnationis, nullis Humanorum corporum reprehensibilibus defectibus, ut deformitati & mortis subiaceret: sed ijs tantum nostratibus defectibus quæ reprehensione vacabant, & absque indecentia assimi poterant, fuit obnoxium, ex necessitate naturæ ad Christi nutum impedibili per potentiam superiorem, quæ ad bonum nostrum, defectus illos petrad arcuit, nec corporis Christi passibilitatem aut corruptibilitatem excludit.

Ulus doctrinæ esse debet, recordatio gratiæ fidei solis nostri. Sic enim malè affici & præiudici corruptionis subiaccere oportuit corpus Christi, ut auerterentur mala nobis merito impendenda. Sortitum itaque veritatem in Christo est, fabulæ Saracenicæ commentum, quod recitat Melchior Flavius l. de regno Christi cap. 29. Narrat hic Autor, expugnante S. Ludouico Francorum Rege, Pelusium, repertum esse volumen, quo scrij tum continebatur, tum descriptum imperium Turcarum, cum contingeret deijci Mahometi sepulchram. Pancis verò ante annis quàm ea scriberet Flavius, contigisse ait, ut vibrato celitus fulmine, sepulchrum impurissimi illius nebulonis deijceretur, & infames teretissimi Sycophantæ exuuiæ, detruderentur in abyssum. Vnde cum Arabes, capessendi Christianissimi consilia inirent, cohibiti sunt arte Poppe cuiusdam Saraceni, qui commentus est obuium sibi fuisse per noctem, simulachrum Mahometis, constantis, cum Deus totam illam regionem euertere statuisset, exortasse se, ut iustus Dei furor in solum suum corpus effunderetur. Quæ in toto hoc commento narrantur, verissimè in Christo sunt gesta. Hinc ergo immenso planèque indissolubili gratitudinis debito, obstringi Christo hominem; ita ut vel si pro Christo tradiderit corpus suum ita ut ardeat, non sit par futurus contractis nominibus, optimè omnino eruit S. Bernardus serm. de quadrupl. debito. [Nonne (inquit,) si conferrent in me, omnes vitæ filiorum Adam, & omnes dies seculi, & labores omnium hominum qui fuerunt,

facere, & qui sunt, & qui erunt, nihil esset ad comparationis corporis illius quod spectabile & stupendum est, virtutibus animi supernis, in conceptu de Spiritu sancto, in otu de Virgine, in vite innocentia, in doctrina silentia, in confectionibus miraculorum, in revelationibus Sacramentorum :] Hoc tamen tantum preter corpus pro nobis factum est obnoxium tot incommodis atque defectibus. Quare igitur gratia tantis beneficiis partes erunt ?

Addeamus & illud quod Adam de Perſenia in Tilmanſi Allegoricijs ad cap. 2. 2. epitola: ad Hebr. confidentur circa illa verba; in *diſciplina perſeuerare*. [Verbum Incarnatum domi in carne ſua verba ſuſtinuit quæ nobis debebantur; domi flagellis dorſum expoſuit imitatorum ſuos ad diſciplinam luſcentiam informauit. Diſciplina quippe pacis noſtræ ſuper eū, & ſuore eius ſanctiſſimus. Quod ſi ſupra dorſum eius, quod eſt dorſum innocentie fabricauerunt peccatores; debent corpus noſtrum, corruptum vitij, flagelli ſubducere penitentes. Inſipiciamus ſi placet, quod diſcipulis innotuit Verbum in paſſione ſuſcepit, quatum pro- cedebat ſeduloſiſſimiſſi diſcipulus, & imitator & prædicator ecclie. Septem ſunt, vt conſidero, quatum primam ſignificat in flagellis, ſecundam in ſputis, tertiam in co- lumbis, quartam in ſpinis, quintam in clauis, ſextam in ora ſellis, ſeptima in lanceatione lateris. In his ſeptem diſcipulis verè liberalibus, tota Chriſtianæ ſapientie philoſophia continetur.]

CAPVT III.

*paucæ illustrium cum typorum, tum nominum,
quibus Patres ornatum & dotes sanctissimi
Christi corporis, in Scripturis designari obser-
vant.*

44 [Vox alta ratione, decora sanctissimi corporis
Christi Domini nota facere; nimirum in vnum
vinculum hic colligendo, præcipua quedam ex in-
numera nominibus, quibus SS. Patres expressas in-
scriptas prærogativas eius, aut nostrorum defectuum
penitentes, censuerant. Quia in re, paritate vtendum
ratio, ne in immensum cogat excurrere. Nec de ordi-
ne seruando in huius syllabi confessione sollicitus
sum, cum petide sit ad rem nostram, qua serie singula
nomina referantur. Itaque tumultuarie & per Saty-
ram quæ præsentis instituto opportuna duxerit, agglom-
eabo. Vnum tamen præmonendum dabo; & nimi-
um non ignore me, nonnulla ex Patrum testimo-
nijs, quæ circa Christi carnem aut corpus proferam,
non tam in eam substantiam dimidiatam quæ animæ
fidei est, quam in totam humanitatem à Verbo assu-
mptæ cadere, cum sit in scriptura fere perpetuum, *car-
nem vocare, integram formam totius, siue humani-
tatis assumptæ*; cum dicitur *Verbum caro factum est*.
Tamen quia fere quoties humanitas corpus aut caro
vocat, maxime habetur ratio eius partis quæ nobis
conspicua est, quale est corpus dumtaxat, non anima;
propterea non immerito ea quoque loca hic proferen-
tur, tamquam ratione corporis, aut carnis præse ac-
ceptæ, præcipue valentia.

Curvus Dei, & Regius.

S. Paulinus carm. 13. in Præclara Iosephi & Christi
contentione, curram regium quo Iosephus vehebatur,
componens, carnem Christi curram Dei ac regium in-
dignat. Decero paucos versus, è pluribus, quibus Io-
sephus regio curra vectus, ornatulque regium in mo-
dam, exhibetur.

[Stolam sed iste bychinam & torquem aureum
Gerat, apra Christi insignia,
Theophyl. Raynandi Christus.

Textam superna gratia vestem induat,
 Solatus innocentia.
 Contexta bysso vestis, irruptionem fidem
 Signat valentis flamine,
 Nam filia byssi fortiora, sparteis
 Feruntur esse funibus.
 Pro torque, collo caritatis aurea
 praeluce circumdet ingum:
 Quod saepe Christo, nec molefuit, pendere,
 Adstringit colla, non premit.
 Hac inter idem dona sumat, regy
 Insigne iris annulum;
 Compiti, quo trino Trinitatis munere,
 Currus vehatur regio.
 Regalis epim currus, est Christi caro;
 Corpusque sanctum Ecclesia.
 Quo vehitur ipse, millibus Latantium,
 Agitur Israel Deus.

Fuisse Iosephum, expressissimum Christitipum, res est
vulgatissima. Videlicet Augustinum ferm. 81. & 84. de
temp. Prosperum de promiss. l. p. à cap. 25. Ambrosium
lib. de Ioseph. cap. 2. S. Ephrem in initio laudationis Iose-
phi, & passim Patres, exponentes benedictionem Iose-
phi. Quare curtam regium illi à Pharaone concessum,
corporis Christitipum fuisse, non inueniuerim dixit
S. Paul. nus eandemque etiam vocauit, *curtam Dei*.

Tabernaculum Dei.

45. S.Basilii in Plal. 45. [*Sanctificavit tabernaculum suum Altissimis*; carnem fortè dicit Deifera[m], sanctificavit pro naturæ diuinæ in immediatam vniõnem. Ex quo intelligis, dici tabernaculum delectissimi, aduentum sue manifestationem Dei, quæ est per carnem.] S.Cyrillus lib.4. in Ioan. cap.28. probat tabernaculum fuisse corporis Christi typum. [*Aides enim Dei est sanctissimum Christi corpus, in quo propter nos habitare voluit.*]

Templum.

S. Ambrosius in Psal. 47. tractans illud, *suscipimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui*, hic dupplicem enses verticali sensum proponit, quorum hic est primus [Si ad filium Dei dicitur, templum Deita intelligimus secundum quod ipse de corpore suo dixit; *Solvite templum hoc, & in triduo resuscitabo illud.* Verè templum Dei, corpus est Christi, in quo est nostrorum purificatio peccatorum. Verè templum Dei, caro illa, in qua nulum peccati potuit esse contagium, sed ipsa pro delicto mundi totius, fuit sacrificium. Verè templum Dei, caro illa, in qua Dei imago fulgebat, & corporaliter plenitudo divinitatis habitabat quoniam ipse Christus est, plenitudo. Ergo ad ipsum dicitur: *Suscipimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui*: Quod quid est, nisi quod ait, *medus vestrum fiat, quem vos nescitis.* Hoc est, in medio vestri est, et non videtur.]

Eusebius orat. de laudibus Constantini Magni, *post medium*. [Copus (inquit de Verbo,) velut templum sanctissimum sibi comparavit, quod quidem & domicilium est sensibus præditum, in quo ratio inhabitat; & Angustum ac sacrosanctum simulachrum est, omni statua inanimata longe præstabilis. Nam hæc, effigies est ex materia inanima constata, sordidorumque artificum manu in speciem que ex ære, ferro, aut ex auro, eboræ, aut ex lapide, vel ligno constat fabricata; Ætque domicilium dæmonibus plane apertissimum. Illud autem divinum simulachrum, eximia divinz sapientiæ facultate artificiosè constructum, varisque distinctum ornamentis, cum vitæ, tum essentia; mente sola comprehensæ, participes est: simulachrum inquam, omni virtute præditum, simulachrum in quo Dei Verbum, suum domicilium collocavit; Sanctum denique sancti Dei templum, in quo Dei Verbum, inhabitat cum

№ 10072

mortalibus per instrumentum ipsis cognatum, versatum est, sequae notum reddit.]

Lare Petrus Damiani serm. 2. de exaltat. S. Crucis, tractans consonantiam temporis constructi templi Salomonis, & fabricati in vtero Deiparae, corporis Christi. Locum adduxi agens de Christi affectione. Ex recentioribus, plege ac eruditè templum Salomonis, cum Christi corpore componit Villalp. in Ezech. p. 2. lib. 5. disp. 2. c. 33. & verbosissime Bartholomaeus Ferrariensis lib. 2. de Christo abscondito.

Domus sapientie.

46. Sanctus Athanasius orat. 5. contra Arianos.] In Maria vtero Verbum sibi domum conformavit, eo modo quo ab initio Adam ex terra genitus est: vel potius diuiniore, de quo & Salomon ait, cui occultum non fuit, Verbum etiam sapientiam appellari. *Sapientia* (inquiens) *edificauit sibi domum*. Quod Apostolus interpretans, ita locutus est, *cuius nos domicilium sumus*. Et alibi. *Nos templum nominat*, quatenus Deo sit congruum in templo habitare: cuius imaginem ex lapidibus à primis hominibus per Salomonem edificari voluit. Quapropter apparente veritate, domus illa desit, cum enim vellent offerati Iudaei, imaginem rei, rem ipsam esse, & ipsum Verbi corpus quod erat verum templum destruere, nihil ipse vicissim comminatus est: sed quia sciebat vltro eos hanc temeritatem suscepiuros, locutus est eis, *soluite templum hoc, & intra triiduum excitabo illud*.] Ad eandem mentem, praeclare his verbis. Rupertus l. 9. de process. Spiritus sancti cap. 2.] Spiritus sanctus, domum istam non manu factam, templum Domini corporis sapienter per semetipsum edificauit, decenter exornauit, gloriose ac feliciter dedicauit. Edificauit inquam in ipsa Verbi Incarnatione, exornauit in illius veri hominis manifestatione, dedicauit in eiusdem sacrosancta resurrectione. Quam videlicet dedicationem, ille innuit Psalmi 29. titulus, *Psalmus cantici in dedicatione domus David*. Mittit enim nos titulus ad historiam, & historiae intelligentiam facit; quia sicut David, impensa & apparatus suo, per manum Salomonis templum Domino edificauit, & postea cum iucunditate solemnibus verbis ad laudem Domini dedicauit; sic corpus Christi, secundum singularem natiuitatem, & immunitatem à peccato, fuit edificatum: post resurrectionem verò secundum impassibilitatem & immortalitatem aeterna gloria manet dedicatum. Manifestationem verò illam dicimus, qua manifestauit eum Spiritus sanctus in specie columbae, Ioanne praedicante: *& ego nesciebam eum, sed ut manifestetur in Israël, propterea veni ego in aqua baptizans*.]

Arca Testamenti.

47. Hanc esse imaginem expressissimam corporis Christi, receptissimum est apud sacros Doctores. Signo nonnullos, dimissis innumeris. S. Hilarius in Psalm. 131.] Sed non solum hic Domine exurge in requiem tuam, sed & tu, & arca sanctificationis tuae. Non arca Testamenti, non arca legis, sed arca Sanctificationis tuae. Et quidem esse arcam Testamenti meminimus, intus ac foris auream, vbi tabulae testamenti, vbi sanctae litterae; vbi liber testamenti, vbi gomor mannae. Sed haec omnia eius, quod Dominus assumpsit, corporis specus est, omne in se Sacramentum continens legis: hoc & Deitatis spiritus & origine carnis manitum, intus scilicet ac foris aureum. Est enim Dominus noster Iesus Christus, in gloria Dei Patris, manna in se continens aeternum. Ipse enim panis est viuus, Testamenti intra se tabulas & legis librum conseruans: sunt enim in eo verba vitae. Ut igitur cum Domino etiam haec sanctificationis arca (hanc enim secundum Euangelia, & sanctificauit & signauit Pater,) in requiem exurgat, Propheta orat. Ceterum arca illa ter-

rena, & frequenter ab Allophyllis capta est, & polluta à Regibus: & hodie templo atque vrbe subuersa, iam nulla est.] Idipsum habet ibid. optime Hieronymus.

Rupertus latè consensit l. 4. in Exod. c. 5. Decepo duntaxat particulam.] Principio sanctuarij arca compingitur quia principio sanctae Ecclesiae filio Dei, corporis humani membra compegit, ex Virgine sanctus Spiritus. Compingitur autem arca de lignis Sethim, lignis impuribilibus, quia de semine Patrum fidelium, aeterna memoria redolentium, Dei filius est Incarnatus: *Cuius, inquit, longitudo habeat duos & semis cubitos, latitudo cubiti unum & dimidium, altitudo similiter cubitum & semissem, videlicet, ut homini salua reuerentia sit accessibilis, & atrectabilis intus & foris, prout est mensura vel statura hominis*. Statura namque humanae longitudo, à planta pedis vsque ad collum, tricaubitalis est. Cum ergo altitudo arcae, tantum vnus cubiti sit ac semissis, palam est, quia curuaturam corporis humani non excedit, & longitudo cum sit duorum cubitorum ac semissis, portectis manibus ad dexteram & ad sinistram ad quemlibet actum religionis vltro accedit. Latitudo quoque cubiti ac semissis, liquet incumbendis manibus quam accommoda sit. Quod totum mystice nobis illud innuit, quia incarnata diuinitas, omnibus modis, mensurae, id est capacitati hominis, benigna se charitate indulsit. Deus appropinquans in terra visus, & cum hominibus conuersatus est, oculis hominum expostus, auribus hominum propositus, manibus hominum appositus est.]

Et inferius cap. 14. agens de contentis in secundo tabernaculo.] Illic arca est, vera scilicet carnis nostrae, quae de Virgine sumpta est, & in cruce pendit substantia, virtute resurrectionis nullatenus absumpta, sed tantum in gloriam immortalitatis atque incorruptionis immutata; habens virgam & manna & tabulas testamenti; virgam, id est potestatem Patris super omnia opera, de qua dicit, *data est mihi omnia potestas in caelo & in terra*: manna, id est gratiae dulcedinem; hanc enim Deus suscitauit, & Principem ac Saluatorem exaltauit, (ait Apostolus Petrus, protinus subiungens) ad dandam poenitentiam & remissionem peccatorum. Tabulas testamenti, id est, librum iudicii, de quo Daniel dicit: *Iudicium sedis, & libri aperti sunt*. Nā de his quae in libris testamenti sunt scripta, futurum est iudicium, & aperientur sunt conscientiae singulorum.]

S. Cyrillus l. 4. in Ioan. c. 28.] Arca constituta fuit ex lignis quae putredinem non patiuntur, ut incorruptibile corpus Christi esse perdisca. Auro etiam puriora, intra & extra, fuit deaurata: quia preciosa, regaliique omnia, in ipso sunt; non solum quae Deitati, verum etiam quae humanitati eius attribuntur. In omnibus enim primus est, (ait Paulus,) & auro, honoris atque praestantiae loco super omnes accipitur. Hoc modo constituta deaurataque arca, diuinam legem in ea reconditam continebat, quae quosiam Verbum Dei est non subsistens, sed mandatum, Dei Verbum non subsistens carni coniunctum significabat.] Videndus insuper Hesych. 5. in Leuit. cap. 16. 3. 59. & Philippus Abbas l. de dignit. Cleric. c. 2.

Ligna Sethim, arcam Christum compingentia.

48. Insigniter Petr. Cellensis l. 1. de tabernac.] Corpus illud Dominicum de sacris visceribus virginis vteri conceptum, & natum obumbrante Spiritu sancto, lignis Sethim congruè comparatur, quia ligna ista impuribilia sunt & leuia, & igni apposita non efficiuntur damno combustionis, sed indurantur soliditate robustiori. Sunt quoque similia albae spinæ; incorruptibile siquidem est corpus Christi; quod neque computruit aliquando in stercore humanae conuersationis, corruptione peccati; nec in sepulchro puluere mortis. Vnde, non dubis sanctum tuum, videtur incorruptum;

mem; leuæ, quia nullatenus originalis peccati sue
actualis opprellum grauedine, super pennas vento-
rum, adhuc in carne deambulauit, vndeque folido
more caluicis; & post mortem ad resurrectionem, ad
detectam Paris, leuaris manibus, corpore ascendit;
denique passionis iussuppositum corpus dominicum,
quoque liquum Sethim, non euanuit in cineres com-
bustionis, sed conualuit in impassibilicæ resurre-
ctionis. Exaruit namque inuidia Iudeorum aduersus
Iesum (Mat. 23. Psalmita,) tanquam ignis in spinis; sed
reus, itaque, in flamma ardens, non est combustus, in
pennis sua ptenam nostram euacuans, & à culpa natu-
ram, per penam liberans. Hoc autem totum, quia si-
mile est hoc lignum à alba spinæ; non vique veritate
natura, sed conditionis similitudine. Nam veritas car-
nis in eo non fermentatur corruptione vetustatis, sed
conseruatur similitudine in carnis peccati, vt de specie
admiratur illiciter, de veritate nobis patrociniū
peruenit.

Vyna aurea.

49. Petrus Damiani serm. 42. [Quid est vna aurea
municio Christi munda: nitida, sincera, atque ab omni
vitiis contagione purissima? quæ reconditum habet
munda; Angelicum videlicet panem; hoc est divini-
tatis eternæ dulcedinem.]

Thronus Salomonis.

Philippus Abbas Tomo 2. Moralitatum in Cantica
inferius confert corpus Christi cum hoc throno, sed
fufius quam ut hic adscribi queat. Itaque ibi legatur
hæc comparatio.

Cubile Verbi.

Orig. hom. 3. in Cant. ad illud *lectulus noster floridus*,
 non alia quibus corpus sponſæ caſtum & purum, cubi-
 le Verbi dicitur eſſe affirmat, addit. [Conſidera ſanè,
 ne poſſit forſit etiam illud corpus quod aſſumpſit Ie-
 ſus, communem ei cum ſponſa cubile nominari; quom-
 odum quidem videtur per ipſum Eccleſia Chriſto eſſe
 floreat, & participem Verbi Dei capere poſſiſſe, ſe-
 cundum quod mediator Dei & hominum dicitur, &
 ſecundum quod Apoſtolus dicit; *quoniam in ipſo habeo-*
mus accipere per fidem in ſpe glorie Dei.]

Ferculum impuribile.

Jo. S. Bernard. *serm. 5. in vigilia nativ. Dom.* [*Gratia*
et gloria debetur Dominus. Ne ergo contemnas prius
invenire, si frequentia concupiscis: nec fastidias prius
edulam, si vis accipere quae sequuntur, vel pro ipso
fasculo in quo opponitur, lumere non recules. Feticu-
lus enim inappetibile fecit sibi pacificus noster, cor-
pus incorruptibile aptans sibi: in quo salutis epulas
ministrat. *Non dabis* (inquit) *sanctum tuum videre cor-
ruptibilem.* Illud vetite de quo Gabriel ad Mariam,
quid nascetur, ait, et te *sanctum*, vocabitur *filius Dei.*

Serpens aeneus.

S. Mattheus. non. 11. [Quid inuuit serpens ille mortuus, qui sublimitati ligni affixus, sanabat percussos? Serpens ille mortuus, vinum laperabat, vt typus sit corporis Domini. Corpus enim, quod assumpsit ex Maria, exalatum in cruce, suspendit & affixit ligno: & ita serpenterem in corde viuenter & repenterem, corpus mortuum vicit & occidit. Hic miraculum magnum! quomodo serpens mortuus, occidit vinum. At quemadmodum fecit Moses nouum opus, similitudinem vni serpents effingens; sic quoque Dominus, nouum opus ex Maria condidit, & hoc induit, non attulit corpus ex celo: Spiritum caelestem Adam ingredientem creauit, & hunc permiscuit diuinitati, & induit carnem humanam, eamque format in vtero. Sicut ergo serpenterem anemum vique ad Moysen non iussit Domi-

Theoph. Raynaud. Christum.

nus in mundo fieri : ita corpus novum & peccati ex-
pers, vique ad Dominum non apparuit in mundo. Postquam enim primus Adam mandatum De trans-
gressus est, regnavit mors in viventes eius filios. Su-
peravit ergo corpus mortuum, serpentem vinum : &
hoc miraculum Iudæis quidem offendiculum, Græcis
autem stultitia est.

Affinis est huic comparationi, frequens apud Patres collaris corporis Christi, cum serpente et virga Moïſis propoſito: de qua videndus Encherius homil. 3. de Paſch. Irenæus lib. 3. cap. 29. vbi Feuſedantius adducit in eam rem S. Iſidorum, Nyſſenum, Auguſtinum, Proſperum, Rupertum, Bedam, ſed optimè idipſum expreſſit S. Ambroſius l. de Salom. cap. 2. vbi ſerpentem æneum, cum hoc et virga ſerpente, belle coniunxit ad exhibendum Chriſti corpus, [Moÿſes (inquit) ſerpentem æneum in eremo ſuſpexit in ligno, qui propitiuſ erat typus corporis Chriſti, vt quicunque in eum apiceret, non periret. Corpus enim hominis, per tranſgreſſionem, vas fuerat ſerpentis effectum. Sic & alibi ipſe Moÿſes virgam proiecit in terram, quæ in ſimilitudinem eiſ corpora ſerpentis, quæ & ipſa imago erat corporis Domini. Idco omnium Egyptiorum totum ſcelatũ eſt, quia tantæ virtutis in ſe typum gerebat, aboruit.]

Was nouwt.

§ 1. Petrus Damiani serm. 2. de exalt. S. Crucis. [Hu-
mana mens quæ sterilis erat amara atque infida, ad
Saluatoris aduentum fertilis dulcis effecta, diuina in-
super est Sapientiæ sale condita. Quod nimirum satis
expresse figurauit illud Elsei Prophætæ miraculum.
Nam cum viti Iericho sibi conquereretur, quod aquæ
essent pessima, & terra sterilis, *asserre*, inquit, *mihi vas*
nouum, & mittere in illud sal. Deinde aquarum fontis, sal
illud immerisit. Sicque aquas ab omni morte & sterili-
tate sanauit. Quod nimirum, vt totum breui sermone
concludam, nihil aliud insinuat, nisi quod Verbum
caro feret, & habitaret in nobis. Quid enim aquæ nisi
mundani sunt populi? Quid vas nouum, nisi corpus
Dominicum, nulla scilicet præaricationis antiquæ
labe nigratæ, nulla vereris hominis abusione detritum?
Quid poterit sal, nisi celestis est Sapientiæ? Sapi-
entiæ igitur Patris in corpus, descendit humanum, &
sic ad fertilitatem, & vralis intelligentiæ dulcedinem,
omnium conuertit fidelium mentes: quæ nimirum dul-
cedo tamdiu latuit, vsque dum sal mergeretur in
aquam; idest, vsque dum ille penderet in cruce, qui
dixit; *Saluum me fac Deus, quoniam introierunt aquæ*
vsque ad animam meam. Ex tunc enim homo didicit,
quid deberet appetere quid vitare.]

Lilium.

52. S. Ambrosius serm. 5. in Psal. 118 ad v. tractans illud, *ego flos campi, & lilium convallium*, post illa de Ecclesia lilio collata, subdit, [Refert etiam considerare quod hoc lilium splendore circumfusum sit, intus autem quod habet, rubeum sit, boni & ipsum odoratum, eod quod carni Christi, velut morali diuinitatis claritudine circumsepta, caelestis habuerit protectionem gratiae. Denique in posterioribus ait, *Frater meus, candidus, & rubeus*. Candidus claritate diuina, rubeus specie coloris humani, quem Sacramento Incarnationis assumpti: meritoque & ipsum quod est rubeum, bene olet, quia carni Christi sine peccato est, quam perdidit contritantes, manus suas inquinauerunt; [audii venerantes, pietatis odore fragrantur. Accepit hunc odorem Dominus Iesus. fragantis Ecclesiae suae, & ait, ecce proxima mea bona.]

Fenestra Deitatis.

53. Clemens Alexandrinus 1. pædag. cap. 5. *sub finem*,
tractans quod Genesios 26. habetur, de Rege Abime-
lech.

lech, prospiciente ludentem cum Rebecca Isaacum, præmissa alia interpretatione, addit. [Rex itaque Christus, è superis rîsum nostrum speculatur, & cum è fenestra ut dicit scriptura, prospexisset gratiarum actionem, & benedictionem, exultationem, & lætitiâ, & simul etiam cum ijs operantem tolerantiam, & eorum coniunctionem, solam suam respicit Ecclesiam: ostendens faciem suam quæ deerat Ecclesiæ, quæ regali perfecta capite, efficitur: Vbi erat autem fenestra, per quam ostendebatur Dominus? Caro per quam fuit manifestatus.]

S. Gregorius in cap. 2. Cantic. ad illud, *En ipse stat post parietem nostrum, aspiciens per fenestras, prospiciens per cancellos*, sic scribit. [Quasi post parietem nostrum Christus Incarnatus stetit: quia in humanitate assumpta diuinitas latuit & quia eius immensitatem si ostenderet infirmitas humana ferre nō posset, carnis obstaculum obiecit. Et quicquid magni inter homines operatus est, quasi post parietem latitans fecit: per fenestras autem & cancellos qui apertus, partim videtur partim vero se abscondit. Sic & Dominus Iesus Christus dum & miracula per diuinitatis potentiam fecit, & abiecta per carnis infirmitatem pertulit, quasi per fenestram & cancellos prospicit; quia in alio latens, in alio quis esset, apparuit.] Apud Bernardum in sermone Not. 50. de parabola nuptiarum filij Regis, Diuinitas Christi fenestra dicitur, paries verò humanitas.

Nubes leuis.

54. Ambrosius serm. 5. in Psal. 118 ad v. 1 exponens nubem leuem de qua Isaias cap. 19. cum dixisset, eam nubem præsignasse Deiparam, subdit. [Aliiter quoque eam interpretationem sumere licet. Venit in nube leui Christus in Ægyptum, hoc est, venit in susceptione sui corporis in hoc seculum. In nube venit, quem nebula corporis obumbrabat. Sed leuis erat caro, quam nulla sua grauabant delicta. Quomodo enim peccatis grauaretur suis, qui auferbat omnium peccata populorum? Ecce, inquit Ioannes, agnus Dei, ecce qui tollis peccatum mundi. Ante hesternum, lectum est, quia stabat Iesus, & habebat vestimenta sordida: Mea enim peccata portabat. Sumpsit vestimenta nostra, ut nos splendore immortalitatis indueret. Venit in nube leui, quasi iustitia iniquitas enim in talento plumbeo sedet; Christus in corde iustorum, in quibus peccata non erant. Et ideo benè lectum est hodie; quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Pro nobis Dens Verbum suscepit carnis infirmitatem, pro nobis esuriuit, vapulauit, crucifixus est, mortuus est, ut nobis in quibus ante vita ignobilis & degener habebatur, inciperet mors esse preciosa.]

S. Bernardus serm. 1. de aduentu agens de Christi corpore. [Hæc est illa leuissima planè & præfulgida nubes, supra quam ascensurum eum, Propheta prædixerat, ut descenderet in Ægyptum Rupertus optime lib. 9. in Apocal. ad illud cap. 14. *Et vidi & ecce nubem candidam*. [Caro illa virginea, caro immaculata, sine aliqua sorde peccati originalis assumpta, per nubem candidam hic significata est per Prophetam dicentem, ecce ostendit Dominus super nubem candidam, & ingredietur Ægyptum; id est assumet carnem de Virgine, & ingredietur in hunc mundum. Nam quomodo sol super nubem candidam, diem quidem nobis efficit, sed non totam suam claritatem ostendit, lucem quidem dat, sed formam suam subtrahit nec totos ignes suos exerit, & frigus tamen competenter exuperat præteritæ algidæ noctis: sic diuinitas clarissima, in carne quidem miraculis & sermone sapientiæ nos illuminauit, sed non semetipsam sicut est manifestauit: locutus quidem est & fecit sicut Deus, non tamen formam Dei ostendit, nec totam virtutem suam exeruit, & tamen, ad expugnanda Spiritualia nequitie satisfecit.]

Latibulum & caligo Dei.

55. S. Chrysostomus in Psal. 96. incidens in illud Psal. 117. *Posuit tenebras latibulum suum*, sic philosophatur. [Quærit quales tenebras posuit Deus latibulum suum? Planè corpus: quia tabernaculum corporis (inquit) dicit tenebras. Id te sequens psalmi versus doceat. Nam postquam dixit, & posuit tenebras latibulum suum, adiecit dicens, in circuitu eius, tabernaculum eius. Vidisti eius nubem, cognouisti eius caliginem, & quid sit caligo. Nunc solue celebrem & difficilis solutionis interpretationem, quæ à multis quidem assertur, à paucis autem rectè docetur. Dies diei erulit Verbum, & nox nūti induat scientiâ. Et posuit tenebras latibulum suum. Tenebras (dicit scriptura) vocauit Deus mortem. Nox eramus nos gentes, noctem induit Dominus. Nostrum etiam tabernaculum portauit. Dies diei erulit Verbum, pater filio, secundum quod lux est, & dies, Dominus.]

Altare holocausti.

Hefychius lib. 2. in Leuit. cap. 8. Sed pulchrè ibidem lib. 1. exponens effusionem sanguinis in circuitu altaris. [Videlicet (inquit) in vnigeniti corpus: hoc enim reuera altare dicitur. Quomodo sicut omne sacrificium super altare à sacerdotibus ministrantibus ponitur, sic omnem animæ virtutem in corpore Domini: id est ad eius imitationem, sacerdotes operantur. Hoc altare Moyses significans, dicebat; altare de terra facietis mihi; de nostra enim terra, id est conspersione siue massa, corpus Dominicum factum est. Et rursus ipse; quod si altare lapideum feceris mihi, non edificabam illud de sectis lapidibus, si enim leuaueris cultum tuum super eo polluetur. Neque enim secta, neque deleta ab hominis manu est, Christi caro, de qua Daniel dicebat; abscessus est lapis de monte sine manibus, quia sine complexu viri & mulieris, conceptus eius processit & paratus. Benè autem addidit, & quod est ante ostium tabernaculi testimonij, in circuitu, ut in omnibus quidem eum imitemur. Ante ostium autem tabernaculi, ut ostium, doctrinam Apostolorum intelligamus.]

Non subscribo quoad hoc extremam dictum. Melius enim mihi videtur inferius ad illa verba, *penetrate de eodem sanguine*, ostium tabernaculi, interpretari corpus Christi. Ibi enim cum rursus confirmasset corpus Christi dici altare, subdit. [Quia enim intelligibile altare corpus Domini & Beatus Paulus intelligit, ipso dicente cognosce. Ait enim, Habemus altare, de quo edere nō habent potestatem hi qui tabernaculo deseruiunt; corpus videlicet Christi dicens. De illo enim comedere, Iudæis fas non est. Hoc altare necessariè in introitu tabernaculi testimonij, id est in introitu cælorum est, quia per ipsam, ingressum habemus in cælis.]

Velum.

S. Cyrillus lib. 4. in Ioan. cap. 28. Christi corpus confert cum velo tabernaculi sic scribens. [Velo tabernaculum tegitur, quia in carne Deus latebat, & quasi velamine corporis tectus, ignotabatur. Vnde multi Dei tatis potestatem, quæ in ipso miraculis fulgebat, percipere propter carnem nolentes; modò cominabantur, quia Deum se faceret, cum esset homo: modò sine rubore clamabant, Nonne hic est filius Ioseph, cuius noscimus patrem & matrem? quomodo nunc dicit, quia de cælo descendit? Eo igitur velo quo tabernaculum tegebatur, non cognitum ita à pluribus Iudæorum Iesum, denotabatur.]

Hefychius l. 1. in Leuit. ad illud capitis quarti, quo aspersio septena contra velum Sanctuarij mandabatur, sic ait. [Velum eius carnem appellauit; habitare enim hoc non possumus, Paulo ad explanationem huius mysterij]

myſterij dicente; habentes fratres confidentiā in introi-
tu ſanctorum in ſanguine Chriſti, quam milium nobis vi-
na et virum per velamen, id eſt carnem ſuā, & ſacer-
dotem magnū, in domum Dei introeamus, cū puro corde
in ſatisfactione ſidei. Propterea & Sanctū velum ap-
pellatur eſt; figuram quippe carnis Sancti Sanctorum,
gerentis. Idem repetit I. s. c. 16. Ex Anaſtaſio Synaita
de reſta fidei dogmat. ſub ſignis, duplex velum
distinguebat, & vnum corpori Chriſti, alterum animæ
operante, idem dicam infra agens de anima.

Laterna lucis eterna.

S Bernardus ferm. 1. de aduentu. [Caligabant oculi
nudi. Ille vero lucem habitat inaccessibilem; & iac-
centes paralytici in grabato, diuinam illam non pote-
runt actingere consuetudinem. Propterea benignissi-
mus Saluator & Medicus animarum, descendit ab al-
titudinibus suis, & claritatem suam infirmis oculis tempe-
ravit. Induit se Laterna quadam, illo vtique gloriose
se. omni labie purissimo corpore quod suscepit.]
Suscipio esse possit, pro *laterna* legendum *lucerna*. Ta-
men plerique Codic. constanter legunt *laterna*. Nec
incongrue dici potest & lucem *laternam* inducere,
quod luci preteraxat, eamque oculis attemperet.

Tharibulum aureum.

Reperitur lib. 4. in Apocal. verba illa, *stetit Angelus*
et dicit, habens thuribulum aureum in manu sua, in-
terpretatur. Thuribulum illud corpus Christi, quod in
aetate Crucis, incensum sanctarum precum & meri-
torum pro nobis obtulit Deo. Idem habent varij alij
Passus. Angelinus optimè serm. 98. de temp. & apud
Bernardum Autor sermonis de Beata Maria & perpul-
chre Dilectis serm. 36. tractans thuribulum aureum
in manu Angeli, id est corpus Christi rediit, ei soli
in obsequium.

Vitis.

18. S. Athanasius in libello pro Dionysio Alexan-
driensi, tradens illud, *ego sum vitis, vos palmier*: sic scribit.
[Nos respicere corporis nostri, Domini cognati
vitemus: ea proinde ab illo dictum est, *annunciabo no-
men castrum fratribus meis*. Et vt palmies ex vite sunt,
etque confabundantiales habentur, ita & nos cognata
cum Domino corpora fortiti, incrementum eius eius
placuisse accepimus, eiusque radice ad resurrectionem
& salutem nitimur. Pater vter agricolæ nomen me-
reamus, quod ipse per verbū, vitem, quæ est humanitas
Statuatis considerit.] Apud Theodoretum Dial. 1. hic
S. Athanasius delensibit, & extrema verba propo-
sit, sic leguntur. [Pater, dicitus est agricola. Ipse enim
per Verbum vitam effecit, quæ est corpus Domini.]

Firmamentum inter cælum & aquas.

19. Anafanſus Synaita lib. 2. *Hexaëmeri initio*, ex-
ponit firmamentum in medio aquarum, de quo initio
Genefcos. [Non fit (inquit) extra aquam hoc fir-
mamentum. Sed in medio aque omnium gentium,
et ea effe concurrem: quoniam fecit Deus ſalutem in
medio terre, ripore qui habitauerit in medio terre
veri Virginis, & ſalutem mundi fecerit, compaſto
firmamentum ſancti lui corpus, in medio incorrupte
matris fontis vite puelle Dei matris, & poſtulo ſub
aque firmamenti, ſub Sole, inquam, eius diuinitatis.]
Eſt inferius. [Vide quod cælum quidem ſuperius, &
quod non caſide ſub alpeſtum, natura ab initio voca-
tum eſt cælum. Firmamentum autem materiale quod
lum; ſed poſt vñonem quam habuit cum cælo natu-
ra inſpectabili, tunc ipſum quoque cælum eſt appella-
tum. Sed quoniam ſanctum quoque Chriſti corpus
Theoph. Raynandus Chriſtus.]

Deificatione & vnione dicitur Deus, non autem natura, necesse est ob typicas, sed non naturales, quæ dictæ sunt rerum traditiones, id dicere firmamentum quod factum est ex aquis. Erat abyssus, tenebrarum sedes, homo. Quæ autem per Christum exaltata, est ipsa, De lucis sedes, considerat eum eo indiuiduè. De his in Christo vnitis cælis seu naturis, dictum est illud, *cæli enarrant gloriam Dei*, hoc est naturæ Christi, prædicant & Gloriam ipsius Dei vnigeniti, qui in ipsis & ex ipsis consideratur, & paternæque quidem & in Deum declarantes, & hominem qui est simul in ipso Deo. Manuum autem eius facturam, cum oporteret eum tangentem per se operari, in miraculis annunciar firmamentum, hoc est, qui in eo cernitur homo. Per eum enim operabatur miracula diuinitatis, quem de terra sustulerant dicentem; *Manus tuæ fecerunt me & plantauerunt me*, firmamentum à corruptione ad incorruptionem. Vnde cælum quidem carnis eius quod videtur, ex humore terræ, nempe ex sanguine terrestris Virginis sibi editum, firmatur, ceu compegit ad incorruptionem, quoniam est Dei caro. Non enim corrupta est aut interijt, etiamsi ea quæ sunt naturæ secuta est, etiam in cruce. Nam & si Dei caro, erat tamen etiam nostra.]

Cithara & psalterium.

60. Beda in Pfal. 107. ad illud, *exurge gloria mea exurge psalterium & cithara*, Christum hac proferre praefatus, addit, [Cato Christi, propter infinitatis & mortis experientiam, dicitur cithara : psalterium vero dicitur, propter celestia opera. Et est quid dicat, & vt ego cantem & psallam in gloria; id est cato in ca motere, & exurge, vt sis psalterium : & ideo dico exurge, quia es cithara. Licet enim cato Christi prius etiam fuerit psalterium, maxime tamen in gloriam resurrectionis & ascensionis, psalterium extitit.] Profecit ex S. Hilario, qui praefatione in psalterium, corporis Christi & psalterij analogiam, scite prolequitur.

Lapis stanneus in manu Zorobabel.

61. S. Hieronymus in cap. 4. Zachariæ. [Quidam lapidem stanneum, corpus Domini acceperunt, quod nullis peccatorum maculis fuerit sordidatum, nec plumbum vocetur, sed stannum purissimum.]

Baculus senectutis mundi.

Gulielmus de Cailloë in cap. 10. Tobie circa illud
ut quod te misimus peregrinari, baculum senectutis nostræ,
sic gloriatur ea verba. [Baculus hic, caput Iesu Christi
 intelligitur. Sont autem quædam triumphantis Eccle-
 siæ, compatiens Verbi incarnati doloribus, & præ-
 sentiam ipsius accide [suspirantis]. Hic enim baculus,
 partem illam Ecclesiæ qua caniciebat, & senescebat in
 terris, in fine temporum illuminare venerat & fulcite,
 vnde & competenter ad hunc sensum refertur quod
 sequitur: *Nunquam fuisses pecunia illa pro qua misimus*
filium nostrum peregrinari. Pecunia enim illa, fuit pri-
 morum parentum culpa, quam cum vltis peccatorum
 enerator audius quotidie exigit, & post mortem exi-
 get cum fœnore tormentorum. Hic est in quo habita-
 verunt patres nostri advenæ & peregrini super terram.
 In hoc Symeon senex, invenit lumen ad revelationem
 gentium & emortui præ nimia senectute corporis, no-
 bile firmamentum. Puto quod cum Spiritu venisset in
 templum, & hunc baculū [suscepit manibus, baculum
 senibus familiarē, vel obliuioni tradidit, vel abiecit.]

Indumentum Verbi.

62. S. Cyrillus l. 12. in Ioan. c. 32. agens de facta per
N n 3 milites

milites sortitione & partitione vestimentorum. [In quatuor partes vestimenta diuisa sunt, & tunica solam indiuisa remansit, quod mysticæ eiusdem rei signum fuisse ducem. Nam quatuor Orbis partes ad salutem reductæ, indumentum Verbi, idest, carnem eius, impartibiliter inter se paritæ sunt. In singulos enim paribilibet transiens vnigenitus, & animam atque corpus eorum per carnem suam sanctificans, impartibiliter atque integrè in omnibus est: cum vnus vbi que sit, nullo modo diuisus, sicut Paulus ait. Huius mysterij vim, legis quoque figura obumbrat. Agnū enim tempore congruo accipere iubeat, non per singula capita vnum, sed per singulas domos atque familias. Sic diuisi quodammodo agnus videbatur. Sed vt rursus quasi integer ac indiuisus remaneret, vna in domo comedetur, inquit, non exportabitur de carnis eius. Sic paribilibet, quantum ad singula vnus familie capita; & impartibiliter, quoniam in vna domo atque familia vnus in omnibus agnus inueniebatur. Simile quid & de vestimentis intellige: Alia enim in quatuor partes diuisa sunt, sola tunica integra permansit, quæ inconsutilis & deluper erat contexta, vt significaret absque conuentu sexuum, virtute sancti Spiritus, desuper corpus Domini contextum atque confectum, de sanguine Virginis, fuisse.]

Petrus Damiani serm. 46. [Indumentum Christi nihil est aliud nisi corpus quod sumpsit ex Domina & Virgine Maria. Nec tamen aliud est vestimentum eius, atque aliud ipse. Nam nostrum quoque vestimentum, caro dicitur, sed tamen ipsi nos sumus caro, qua vestimur. De hoc vestimento per Ioannem dicitur, habebat in vestimento, & in femore suo scriptum Rex Regū & Dominus dominantium. Per femur quippe, propagatio carnis fit. Quia ergo per propaginem generis humani in mundum hunc venit ex Virgine, & per Incarnationis suæ mysterium quia Rex esset Dominus, cunctis gentibus indicauit; in vestimento, & in femore scriptum habuit, Rex Regū & Dominus dominantium. Vnde enim mundo innotuit, ibi suæ scientiam Maiestatis inscripsit. Hoc autem indumentum rubrum Propheta apparuit, quia redemptor noster, proprium pro redemptione nostra sanguinem fudit.]

Tunica linea sanctificata, Sacerdotis nostri.

63. Orig. hom. 9. in Leuit. sub initium. [Linū de terra oritur. Tunica ergo sanctificata linea induitur verus Pontifex Christus, cum naturam terreni corporis sumit. De corpore enim dicitur, quia terra sit, & in terram ibit. Volens ergo Dominus & Saluator meus, hoc quod in terram ierat inscitare, terrenum suscepit corpus, vt id eleuatum de terra, portaret ad cælum. Et huius mysterij tenet figuram, hoc quod in lege scribitur, vt linea tunica Pontifex induatur. Sed quod addidit sanctificata, nō odiosè audiendum est. Sanctificata namque fuit tunica carnis Christi, non enim erat ex semine viri concepta, sed ex sancto Spiritu generata.] Eodem recidit quod habet Beda quæst. 8. ex varijs monstrans Davidem accinctum ephod lineo, fuisse Christi figuram. [Nam linum quod è terra procreatum, multiplici labore ad candorem vestis peruenit, veritatem humanæ carnis, inter flagella triumphantis ostendit.]

Vellus Gedeonis.

S. Bernardus homil. 2. super Missus est. [Quid illud Gedeonis vellus significet, quod vtrique de carne totum, sed sine vulnere carnis in area ponitur; & nunc quidem lana, nunc verò area rore perfunditur; nisi carnem assumptam de carne Virginis: & absque detrimento Virginitatis? Cui vtrique distillantibus cælis tota se infudit plenitudo diuinitatis adde, vt ex hac

plenitudine omnes acceperimus, qui verè sine illa non aliud quam terra arida sumus:]

Testa sancti Iob, radentis saniem.

64. Anastasius Sinaïta l. 3. de rectæ fidei dogm. sub initium. [Qui iuxta Prophetæ vocem, aliquando nutritur in croceis, amplexatus erat siccum. Eam ob rē, eximius ille Rex, verè nobilis & in his qui ab ortu Solis fuerunt, liber proflus; Deus inquam, qui & Verbum, suam sapienter institutam œconomiam aggreditur. E proptia enim egressus ciuitate, misertus eius qui ab ea exularat, inleuit sicciori nostro, super quo & ipsi confestim luculenta & prælustri veste spoliati quæ amiciebamur ante admittam præuocationem, circumplexi insuper hanc graueolentiam. Cæterum simul atque ex istius stercoreis vehementi acrimonia, fimo vlcera patentiaque vulnera nobis acciderunt, quæ omnem in nobis naturæ ornatum labefecerunt, accepit ipse testam: vt concretum pus, sanietumque per multam, testæ astructu eraderet. Nimirum cupiens abstergere vulnus, simul & ablueret. Quid proinde ea est testa? Perspicuum, quia eius terrestre corpus, per quod expiauit peccatum agnus Dei natus, qui & tollit peccatum mundi.]

Petra Gedeonis.

S. Ambrosius l. 1. de Spir. sancto in Prologo. [Obtuli Gedeon hædum caprarum, cuius carnem secundum præceptum Angeli, & azyma supra Petram posuit; & ea iure perfudit, quæ simul vt virgæ cacumine quam gerebat, Angelus Dei contigit, de Petra ignis eripit, atque ita sacrificium quod offerebatur absumptum est. Quo indicio declaratum videtur, quod Petra illa typum habuit corporis Christi, quia scriptum est, bibebant de confluence eius Petras, Petra autem erat Christus. Quod vique non ad diuinitatem eius, sed ad carnem relatum est, quæ siccitatem corda populorum, perenni riuo sui sanguinis inundaui. Iam tunc igitur in mysterio declaratum est, quia Dominus Iesus in carne sua totius mundi peccata crucifixus aboleret. Nec solum delicta factorum, sed etiam cupiditates animorum. Caro enim hœdi, ad culpam facti refertur, ius ad illecebras cupiditatum; sicut scriptum est: quia concupiscit populus cupiditatem pessimam, & dixerunt, quis nos ciuabit carne? Quod igitur extendit Angelus virgam, & tetigit Petram de qua ignis exiuit, ostendit quod caro Domini spiritu repleta diuino, peccata omnia humanæ conditionis exueret. Vnde & Dominus ait, Ignem veni mittere in terram.] De Petra carnis Christi è qua nobis mel & oleum profluxit, & in quam serpens nulla malitiæ suæ vestigia imprimere potuit, optimè idem S. Ambrosius lib. de Salom. c. 3.

Forceps diuini carbonis.

Isidorus Pelus. l. 1. Epistol. 42. [Esaias, vir summa perspicacia præditus, carbonem ex altari forcipe tollit, Domini nostri Incarnationem clarissimè perspicuens. Per carbonem enim, quem cernebat, diuina essentia significabatur. Per forcipem autem, ea peccata experta caro, quam ex nobis sumptam sibi copulauit. Contigit autem Isaiæ labia, ipsiusque peccata purgavit, atque vniuersæ videlicet humanæ naturæ. Nam verbi cum humana natura coniunctio, quæ nullis verbis explicari potest, modo diuinitati consentaneo, vniuersi mundi peccata sustulit.]

Pharetra sagittæ electæ, Verbi scilicet diuini.

Chrysostomus homil. de Turture.

Vfus doctrinæ.

65. Vnus optimus huius doctrinæ esse potest, exortatio

no studi de excipiendo dignè ac conuenienter Christi corpore, in quod tot ac tanta decora, à Patribus admodum propositum expressa, confluerunt. Elogia enim quæ reuerentius, præferunt insignem omnino ac supereminentem dignitatem sanctissimi illius corporis: proindeque quisquis ad illud accedit, summa pietate nitere debet. [Nam si quis regem non temere nec inconsideratè exceperit, quid dico Regem? Ne vestem quidem certè regiam, temerè & inconsideratè immundis manibus contrètauerit quisquam, etiamsi sit in solitudine, etiamsi sit solus, etiamsi nemo adsit. Atqui nihil est aliud vestis, quàm stamen vermium. Sin autem tincturam admiraris, ipsa quoque est sanguis, quæ morte affecti: sed tamen nemo eam voluerit auferre fuerit, immundis contrètare manibus. Si autem vestem hominis, ne ausus quidem fuerit quisquam solui tangere, quomodo Dei corpus qui est super omnia, quod est mundum & nulli affine reprehensioni, quod cum illa diuina natura est conuersatum, propter quod sumus & viuimus, propter quod fracta sunt portæ inferorum, & aperti fornices cæli, hoc accipimus cum tanto probro & contumelia? Ne rogo ne nos ipsos occidamus per impudentiam, sed cum timore & summa pietate ad ipsum accedamus; & quando ipsum videris propositum, dic propter hoc corpus, non sumus amplius terra & cinis; non sum amplius captiuus, sed liberi.] Verba sunt S. Chrysost. hom. 24. in 1. Cor. Videris reliqua, omnino in rem præsentem illustra.

Nec illud etiam prætermittendum est, quod idem S. Chrysostomus hom. 7. in 1. Cor. sapienter aduertit. Nuntum longe aliter Spiritu sancto afflatis sanctis Dei hominibus quos hæcenus protulimus, obuersatum esse Christi corpus, aliter Iudeis & Ethnicis, qui eius demerant externam speciem conspiciantur. [Audio corpus Christi, aliter ego intelligo quod dictum est, aliter infidelis. Et quomodo puelli videntes libros, non norunt vinum literarum, neque norunt quæ vident; imo vident & si quis sit imperitus literarum, hoc ipsum ei acciderit, verò inueniet magnam virtutem in literis reconditam, integras aliquorum vitæ conscriptiones & historias. Et si epistolam quidem acceperit imperitus, putabit esse chartam & atramentum. Peritus autem, & vocem audit, & cum absente disseret, & quod voluerit rorsus dicit per literas. Ita etiam sit in mysterio. Infideles quidem licet audiant, non videntur audire. Fideles autem, habentes peritiam quæ sit per spiritum, vident vim ac potestatem eorum quæ sunt recondita.]

CAPVT IV.

De Perfectionibus substantia animæ Christi.

66. Et hic quoque, naturales perfectiones à supernaturalibus erunt secernendæ. Naturales tamen, ægrè hic deprehenduntur: quia anima cum sit substantia spiritualis, non est capax dispositionum accidentiarum, ipsimet immediatè aduenientium per quas fouetur aut perficiatur, vt corpori accidit. Potest tamen iuxta aliquos agnosci in animabus præcellentiæ entitatis, non specificæ & essentialis, sed vt loquuntur individualis; hoc est minor quàm specificæ, & non communis aliis animabus individuis eiusdem speciei. Hæc autem præcellentiæ, si datur, numerari potest inter perfectiones aduentitias, quia habet veluti substratam rationem animæ specificam, & gradus essentialis communes, quibus ea inæqualitas quasi superuenit. Fueritne igitur in Christi anima talis perfectio, innestigandum est; tum de supernaturalibus perfectionibus ipsam animam substantiam immediatè afficientibus, hoc est de gratia sanctificante, disseremus. Nam reliquæ perfectiones supernaturales, adueniunt potentijs, non

autem ipsimet substantiæ animæ: Et idcirco postea explicandæ erunt.

Maiores individualis perfectio animæ Christi, admittitur: reiecta eius probatione à nonnullis adhibita.

Esse animam Christi individualiter perfectiorem alijs animabus humanis, sententia fuit calculo Parisiensis Academiae iam olim firmata, damnatis ijs qui dicerent, animam Christi non esse perfectiorem animam Iudæ: Et quamquam autoritas huiusmodi articulorum, non sit apud plerumque irrefragabilis, tamen verum existimo, animam Christi tali individuali perfectione naturali fuisse à Deo coonestatam præ ceteris animabus humanis. Hoc est cum posset Deus Christo aliam animam specificè humanam, sed entitatè despicacitorem concedere; voluit, (& meruissimè) concedere istum, hac naturali prærogatiua insignem.

Sententiæ huius meæ probationem, non placet petere vnde passim eam petunt qui inæqualitatem individualem animarum agnoscunt: nempe ex disparitate ingeniorum, & inclinationum diuersitate inæquali. Facile quippe ea disparitas & diuersitas, aliud referri potest quàm ad individualem animarum inæqualitatem. Nam vt latè prosequitur Lælius Bisciola t. 2. sublec. l. 7. c. 3. & l. 12. cap. 8. ob diuersam corporis dispositionem, experimur nos vno tempore, & in vna ætate, acutiores & subilliores esse, in alia verò hebetiores: aut nunc ad vnum opus, nunc ad aliud proniores. Locus quoque, vt est apud Vitruvium lib. 6. cap. 1. non parum confert ad eam varietatem functionum animæ. Sicut ergo ridiculi in huiusmodi euentibus, alia mutationis illius causa assignaretur, quàm varium pro loci aut temporis diuersitate temperamentum, causans meliorem operationem phantasie, quæ est intellectus administrat, & appetitum voluntati subordinatum, nunc condofaciens ac cicurans, nunc incendens & ad ferociam aptans: sic ad eundem vel similem aliquem extrinsecum fontem, referri facile posset quævis maior operationum animæ perfectio, non autem ad inæqualitatem, in eius entitate graduè aliquo intrinseco fundatam. Atque ita Aristoteles 2. polit. cap. 3. Platonem reprehendit, quod attempta operationum inter animas inæqualitate, mysticè innexisset substantialem (quævis non specificam,) inæqualitatem inter eas; affirmans in earum procreatione: immixtum fuisse vnicuique, vel aurum, vel argentum, vel ferrum. Ipse & contrario omnes animas agnoscit esse vniformes, quantum quidem ex operationibus licet colligere: & totam diuersitatem quæ videtur inde insinuari, reuocat ad variam corporis dispositionem & affectionem. Vnde 2. animæ c. 9. t. 94. pronunciat, molles carne, esse bene mente aptos; nempe propter meliorem corpoream complexionem. Aërem quippe verberat Grifaldus in decisionibus fidei. V. anima, in fine, cum hoc Aristotelis dictum, octodecim rationibus tundit; putans sensum eius esse, quod anima quoad suum esse nobilitetur à corpore. E nostris tradunt luculenter quod dico, Iustinus q. 106. ad Orthod. S. August. lib. 10. de Genesi ad literam, cap. 17. & Philippus Solitarii in dioptra cap. 2. 3. & 4. citans Anastasium Synaitam in eandem sententiam. Quantacumque ergo fuerit præcellentiæ naturalis operationum animæ Christi, supra præcellentiæ naturalem operationum ab alijs animabus oriundarū, nihil ex ea haberi firmum potest, pro inæqualitate individuali huius animæ supra ceteras.

Monstratur, eam maiorem perfectionem esse possibilem.

67. Aliud igitur recurrendum est: nempe ad possibilitatem talis perfectionis substantialis, individualiter tantum

tantum maioris. Qua in parte redamant Fonseca 5. Met. cap. 28. q. 26. lect. 3. ad 2. & Hurtado disp. 2. de anima §. 60. & 75. qui ne diuinitus quidem, censent dari posse eam inter eiusdem speciei animas inæqualitatem. At eam non modò possibilem censent, sed etiam de facto dari, agnoscunt inter sola tantum animarum individua, Tarentasiensis, Bonauentura, atque Richardus, apud Cathusianum in 2. d. 32. q. 5. Magis consequenter Caietanus, inter quæcunque individua eam inæqualitatem agnoscit de facto, cecos appellans eos qui non vident D. I. hominem huiusmodi inæqualitatem admittere: quia cecitate laborare se, vterò fateatur Soto c. de substantia q. 2. cui adhæsit eius quondam auditor Franc. Toletus 3. animæ q. 18. qui in diuinitatem illam inæqualitatem animarum, periculosam censuit, & agere coherentem cum veritate humanæ animæ in Christo. Quod bilem concituit Banni 1. p. q. 85. art. 7. Mea nunc non interest, an hæc substantialis inæqualitas tantum individualis, detur de facto inter alia quælibet, vel pleraque individua, aut non detur. In illud enim sum dumtaxat intentus, eam esse possibilem quoad formas quæ sunt principia operatiua: quod auctores qui eam de facto dari censent, multo magis admittunt.

Facile autem probatur ea possibilitas initio ducto ab actibus; quia certum est, duos actus posse distinguere minus quam specificè, & tamen plus distinguere quam duos alios individuos actus eiusdem speciei, quod rectè agnoscunt Suarez 1. p. tract. de attrib. Dei negat c. 26. n. 21. & Albertinus Coroll. 5. ex principio 1. complexo num. 7. constatque ex exemplis quæ ad id profert Adamus apud Capreolam in 1. dict. 20. ad 3. Scoti contra 3. Nam v. g. duplex actio qua idem effectus pendet à Petro, affinis est quam alia specie eadem qua pendet à Paulo: Et duæ visiones eiusdem numero albedinis, minus differunt inter se, quam duæ visiones quarum vna ad vnam albedinem, altera ad aliam terminetur, cum vtrique actio connotet essentialiter vnum illum numero terminum, quod non habet alia visio. Et quamvis ea affinitas maior, minorque distinctio, sit absque inæqualitate quoad perfectionem, ob idem utrobique obiectum, & eundem in vtrique actione tendendi modum; tamen habetur saltem inde possibilitas discriminis substantialis specifico minoris, & superioris discrimine mero individuali. Inæqualitas autem quoad perfectionem, poterit discrimini illi coniungi, si vna illarum actionum supponatur esse distinctior & expressior, altera verò confusior. Nam expressum & implicatum, non variant speciem, & tamen inducunt in cognitionibus inæqualitatem; quæ cum sit minor quam specifica, rectè appelletur *individualis*, etiam si non sit quoad hæc ceitates. Nihil item video repugnare, quominus inter duas notitias æquè claras, vna sit materialiter & entitative melior alia, saluo consensu specifico. Sicut è duobus circulis, qui ferreus est, cedit dignitate circulo aureo.

Supposita autem inæqualitate individuali inter actus, nihil est quod veretur; eam inæqualitatem reperiri in potentiis & principiis; siue accidentalibus, vt speciebus impressis, siue substantialibus talium potentialium principatiis. Sanè species impressa vnius individui, exhibet tantum vnum hoc individuum, & non alterum eiusdem essentiae, quamvis non differat essentialiter à specie exhibitiva eius, sed tantum habeat diuersitatem aliquam specificam minorem, quæ idcirco dicitur individualis. Quid ergo vetare potest, quominus prodici queat intellectus & anima tantæ perfectionis, vt ei esset connaturale omnes suos actus elicere cum ea maiori perfectione, quam in vno actu & specie monstramus, siue cum illa individuali inæqualitate. Nonnulla obijciuntur ab iis qui possibilem esse hanc in diuinitatem inæqualitatem differunt: sed quæ

ad exemplum propositum, manifestè panfragant; vt non sit necesse, hic extra propriam sedem in iis euoluendis hæc erere diutius. Vasques certe qui 1. p. d. 50. c. 5. hanc in diuinitatem inæqualitatem impugnat in actibus, eam non satis percepit. Confudit enim eam cum inæqualitate graduale, quæ est longè diuersissima.

Ostenditur eam de facto cerni in anima Christi, comparata ad alias animas.

68. Sic proposita possibilitate inæqualitatis substantialis specifica minoris; quamvis quoad cetera omnia individua nullum censcam suppetere argumentum quod certò persuadeat eam de facto dari; (Esto forte repta detur inter individua aliqua, siquæ id non inueniuntur, saltem quoad individua formarum substantialium quæ sunt operatiua:.) Tamen quoad animam Christi, iure mihi videor dicturus, eam esse substantialiter individualiter perfectiorem ceteris omnibus animabus rationalibus: quia cum excessus ille perfectionis substantialis salua specifica convenientia non repugnet, videtur planè decuisse, vt Christo Domino anima valde bona & optima ceterisque individualiter perfectior præberetur: quandoquidem ea anima compacta erat tam nobile compositum, & ipsi Deo tam coniungenda proximè, & actè colligenda erat. Hoc enim dumtaxat argumento in plerique ad Christum attinentibus contenti esse solemus, vt probemus ea verè facta esse diuinitus: rati existimandum nobis esse, Deum quia omnia convenientissimè exequitur, vt propterea Pythagorei eam vocarent *ipsum decens*, prouidisse Christo suo optima quæque, quantum status viatoris, & necessitas nostra, patiebatur. Est verò per se perspicuum, maiorem illam perfectionem tantum in diuinitatem, nihil incommodasse, siue possibilitati Christi durante via, siue necessitati nostræ à qua subleuandi eramus per Christum.

Opponit in contrarium Simon de Cassia l. r. enarr. Euang. cap. 2. hinc sequi, animam Christi non fuisse animabus nostris similem, ac proinde Christum non fuisse assimilatum fratribus per omnia absque peccato. Sed hoc non rectè opponitur. Posita enim individuali præcellentia animæ Christi supra nostras, salua manet similitudo essentialis & specifica, quam vnam tueri adigimur. Dissimilitudo autem quoad perfectionem intra eandem speciem, non plus tollit assimilationem cum fratribus per omnia quoad speciem, quam dissimilitudo quoad accidentia, quæ certe interuenit Christum inter & nos, salua ea assimilatione Christi nobiscum, quam astruit Apostolus. Et est sanè hæc præcellentia, quoad accidens quoddam metaphysicum & verbale, tametsi ab entitate animæ indistinctum.

Transitum ad supernaturalem animæ Christi perfectionem, sed non nisi accidentariam, siue gratiam habitalem.

69. Pergo ad supernaturalem perfectionem, substantiæ animæ Christi: quod intelligo de perfectione aduentitiæ & accidentaria; Nam de illa perfectione substantiali animæ Christi quæ pertinet ad completam animæ constitutionem, hoc est de vniione hypostatica conueniente diuinam personalitatem & Deitatem, non est quod hic iteratò differam, cum sit superius de ea plenè actum. Superuenit quidem ea perfectio, animæ Christi prout est pars humanitatis. Tamen quia vt sic, anima est mutila quoad suum esse, nec spectatur cum suo substantiali complemento, iure eam remouemus à perfectionibus de quibus est hoc loco agendum; quæ scilicet adueniunt animæ plenè constitutæ in hoc esse, & substantialiter completæ, ac planè terminatæ.

Vnde ableganda hinc quoque est, primaria & eminentissima

sanctissima sanctitas anime Christi, quæ sita est in substantiali participatione diuinitatis, interuentu personæ Verbi, coniunctæ huic anime. Hæc enim sanctitas, pertinet ad constitutionem anime Christi, & exposita sufficienter est exponendo hypostaticam vniionem. Non quod vnio sanctificauit formaliter humanitatem, licet vnio albedinis non reddat formaliter album parietem; sed quod vnio fuerit via ad substantialem & perfectissimam anime sanctificationem, conferendam interuentu Deitatis, quæ personalitati indentificatur. Et hoc est quod frequenter tradunt Patres, animam Christi *diuinitate inungi, Deificari, igniri*, ita vt diuinitas sit oleum lætitiæ & vnguentum effusum quo perfusa & imbuta Christi anima, sanctificatur. Perpulchrè ex Basilio & Damasceno hanc sanctitatem supremam anime Christi, exponit Toletus in cap. 1. Lucæ annot. 104. Dicunt autem, diuinitatem esse oleum illud & vnguentum. Personalitas enim quæ immediatè communicatur anime, vt sic sumpta, cum sit merus naturæ terminus, non sanctificat, vt rectè statuit Torres opusc. 6. disp. 10. dub. 4. Tantum igitur sanctificat, quatenus est vnio & idem cum Deitate, quæ est sanctitas substantialis. Alio ipsammet Deitatem esse sanctificationem substantialem, quia non sunt fecerendæ duæ veluti formæ, ratione aut conceptu separabiles; Deitas scilicet & sanctitas diuina, quod malè facit idem Torres opusc. 3. disp. 1. dub. 7. sed vnica & simplicissima est ratio obiectionis diuinæ sanctitatis, & Deitatis: alioqui Deitas non esset, sanctificare Christum formaliter, sed sanctitatis: nec gratia nostra qua sanctificamur esse participatio diuinæ naturæ, sed diuinæ sanctitatis; & quæ inehenda esset alia forma qua sanctificaremur formaliter & vltimò: gratia autem esset tantum radix nostræ sanctificationis, sicut Deitas iuxta aduersarium non est formaliter sanctitas Dei, sed id quod formaliter reddit Deum sanctum, vult esse attributum sanctitatis. De prædicta igitur anime Christi sanctitate substantiali, & supernaturali perfectione complectente eius esse, non est hoc loco sermo, sed de accidentaria quæ fit per gratiam habitualem in ipsa anime substantia immediatè receptam, iuxta sententiam D. Thomæ, quæ gratiam à caritate re ipsa fecerit, & illam veluti substantiam additi in corde hominis agnoscit.

Concedenda est Christo.

70. Negarunt Christo hanc gratiam, aliqui apud Pelagianum in 3. d. 13. q. 2. eo nixi fundamento, quod Christus per vniionem hypostaticam euectus sit ad sanctitatem increatam, quacumque creata sanctitate sublimiorem; vt proinde frustra videatur ei adiungenda sanctitas creata quam confert gratia habitualis. Videtur huic placito fauere Nazianzenus orat. 36. *ferè in fine*, cum exponens nomen *Christus*, ait illud Saluatori nostro tribui propter diuinitatem. Ea enim humanitas vnctio est, non operatione, vt in aliis Christiis sanctificans, sed totius vngentis præsentia: cuius hic effectus est, vt id quod vngit, homo vocetur, & quod vngitur, Deus fiat. Quid clarius, cum neget Christum Spiritus operantis præsentia, vt reliquos iustos, sanctificatum esse: Præuissè videtur Orig. 1. Periar. cap. 6. tractans illud Psal. 44. *unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ*, quod ita interpretatur. [Vngi oleo lætitiæ, non aliud intelligitur, quam Spiritu sancto repleri quod autem *pre participibus* dixit, indicat quia non gratia Spiritus sicut Prophetis ei data est, sed ipsius Verbi Dei in eo substantialis inerat plenitudo.] Nihilominus certum esse debet non modò ex communi consensu Doctorum Scholasticorum, sed etiam ex sensu Ecclesiæ, & SS. Patrum, fuisse in Christo gratiam habitualement sanctificantem. Quod intelligo de gratia habituali, eiusdem planè speciei cum nostra, vt patet ex eodem vniusque effectu formali, nempe ex

sanctificatione. Nec placet quod Valentia 3. p. d. 1. q. 7. p. 1. arbitrat gratiam Christi habitualement, posse secundum modum, dici à nostra diuersam specie, eo quod sit in summa quantitate assignabili de potentia ordinaria. Hoc inquam non placet. Nam sic calor ignis dici posset differe specie à calore cæterorum calidorum. Quare haud dubiè sentiendum & dicendum est, gratiam Christi habitualement, eiusdem speciei cum nostra, esse admittendam. Idque planè supponunt, quotquot gratiam habitualement Christo tribuunt. Quod faciunt communiter Patres, quorum plerique sic interpretantur illud Ioan. 1. *De plenitudine eius, nos omnes accepimus*. Atqui nos accipimus gratiam sanctificantem. Igitur eius plenitudo in Christo fuit. Idem sonant verba illa Psal. 44. *Vnxit te, Deus, Deus tuus oleo lætitiæ pre participibus tuis*: quod de Christo quatenus vberius quàm cæteris sit concessum, eandem gratiam sanctificantem participante, exponit S. Cyrillus 1. de fide ad Reg. & 2. in Ioan. cap. 3. Luculenter verò idem tradit, & substantialem & accidentalem Christi gratiam distinguens, S. Bernardus hom. 4. super missus est, expendens quomodò de Christo dictum sit, *quod natus est ex te sanctum*. Quo nomine Gabriel, Christum mox concipiendum designauit. [Vt quid enim (inquit Bernardus) ita simpliciter sanctum, & absque additamento? Credo quia non habuit quid propriè dignè nominaret illud eximium, illud magnificum, illud reuerendum, quod purissima videlicet Virginis carne cum sua anima vnico patri erat vniendum. Si diceret, *sancta caro*, vel *sanctus homo*, vel *sanctus infans*, quidquid tale poneret, parum sibi dixisse videretur. Poluit ergo indefinitè *sanctum*, quia quidquid illud sit, quod Virgo genuit sanctum procul dubio ac singulariter sanctum fuit, & per Spiritus sanctificationem, & per Verbi assumptionem.] Sic Bernardus.

71. Nec repugnat Rupertus, eundem Lucæ locum tractans l. 1. de oper. Spiritus sancti c. 10. tamen si vnum aut alterum verbum interfert, subobscurus. [Notandum (inquit) quod non dixit *qui nascitur ex te sanctus*, sed *quod nascitur ex te sanctum*. Etenim multi quidem sancti, vel sanctificati dicuntur, vnum autem est sanctum, id est sanctitas qua omnes sancti sanctificantur. Hoc sanctum, est iste sanctus sanctorum, quem non in delicto præuocationis Adæ conceptum vel natum, sanctitas accidens sanctificauit, sed essentialiter sanctum, Virgo incorrupta de Spiritu sancto concepit. Sic igitur melius atque præstantius dictum est, vt dici debuit, *quod enim nascitur ex te sanctum, vocabitur filius Dei*.] Videtur Rupertus duriusculè locutus, sed facile mollior. Quod enim ait, Christum non fuisse sanctum sanctitate accidente, sed essentiali, non spectat gratiam habitualement, sed substantialem de qua immediatè ante dixerat, Christum fuisse Dei filium, non adoptione gratiæ, sed proprietate naturæ. Gratiam autem Christi accidentalem, significat non obscure illis verbis quibus Christum sanctum sanctorum & omnium sanctificationem appellat.

Vnde formatur in hanc rem non incongrua ratio, quod scilicet decuerit, Christum esse caput nostrum homogeneum, quod habet, collucendo eadem gratia sanctificante creata, qua nos in viuæ eius membra transferibimur. Quod si gratia sanctificante habituali destitueretur, cæteret quoque virtutibus quibusuis infusus, quæ tamquam formæ affectantur substantiam hominis interni, nempe gratiam habitualement. At fuisse in Christo virtutes pleraque infusas, donorum nomine expressas, est extra dubium. Decuit denique in Christo omne genus gratiæ & sanctitatis reperiri, vt non intensiue modò, quod haberet per solam gratiam vniionis, sed extensiue quoque esset sanctissimus. Egregiè planè id versat Chrysostomus in Psal. 44. ad illud, *disfusa est gratia in labiis tuis*, vbi præfatus illa verba dici

de humana Christi natura, subdit. [Gratiam hic dicit, eam quæ venit ad carnem. Super quem, (inquit,) videns spiritum descendentem tanquam columbam, & manentem super ipsum, is est qui baptizatur. Omnis enim gratia, effusa est in illud templum. Non dat enim illi spiritum in mensura. Nos enim de eius plenitudine accepimus: illud autem templum, integram & vniuersam accepit gratiam. Hoc Elaias quoque significans, dicebat, Requiescet super ipsum spiritus sapientie, & intelligentie, spiritus consilij & virtutis, spiritus scientie, & pietatis: spiritus timoris Dei implebit ipsum. Sed illic quidem, est integra & vniuersa gratia: in hominibus autem, parum quid, & gutta ex illa gratia. Propterea non dixit, do spiritum, sed effundam de spiritu meo super omnem carnem. Hoc itaque euenit. Incepit enim donum à Palestina, processit autem in Aegyptum in Phœniciam, Syriam, Cidiciam, Euphratem, Mesopotamiam, Cappadociam, Galatiam, Scythiam, Thraciam, Græciam, Galliam, Italiam, omnem Lybiam, Europam, Asiam, in ipsum Oceanum. Quid longiori oratione opus est? Quantum terræ Sol respicit, tantum percussit hæc gratia: Et hæc gutta ac stilla spiritus, impleuit vniuersum orbem terrarum scientia. Per eam signa fiebant, omnium peccata soluebantur; Gratia tamen quæ data est in tot regionibus, est aliqua tantum pars & archa doni.] Et post multa de variis spiritus operationibus in Christianis. [Hæc autem omnia, fecit stilla spiritus. Quod enim stilla esset, declarauit cum dixit, effundam de spiritu meo; Et arbam appellauit. Per hoc enim clarum est, parum quid ex toto datum esse. Quocirca Ioannes quoque, hoc ipsum significans, dicebat, ex plenitudine eius, nos omnes accepimus. Ex eo quod, vt ita dixerim, superfluebat, ex eo quod redundabat, ex eo quod superfundebatur, omnes accepimus.] Similiter passim alij Patres. Nec repugnant supra adducti Nazianzenus & Origenes. Tantum enim significare volunt, Christum non habuisse solum gratiam accidentariam, qualem duntaxat habuere alij.

Quàm sit certa, hæc Christi gratia.

71. Quare esse in Christo sanctificantem gratiam creatam & habitualementem, non videtur posse dubitari. Imo id esse de fide, sentiunt non pauci, vt Suares disp. 17. lect. 2. concl. 1. & Pelant. 3. p. q. 7. art. 1. disp. 2. Citans Canon & Medinam. Estque sanè verisimilimum, (tamen non profero certum,) id de fide esse, vt rectè pronunciauit Val 3. p. d. 1. quæst. 7. p. 1. Quominus enim conuincit omnino putem, id de fide esse, obstat debilitas fundamentorum quibus nituntur qui simpliciter affirmant, euincit id ad fidem pertinere. Concilium enim Tridentinum quod allegant, quamuis quoad puras creaturas certum ex fide statueret, eas sanctificari per habitum gratiæ, (quanquam non nemo hoc d. f. f. f. f. f. de Christo tamen nihil dixit, sed ad purorum hominum iustificationem, de qua sola lis mouebatur, disputationem restrinxit. Consensus autem Patrum, quo præterea nituntur ijdem DD. quamuis cum est vnanimis & expressus, sit idoneum indicium diuini verbi traditi, tamen non est hac in parte tantus & tam apertus, vt ad euincendam perspicuè certitudinem de fide sufficiat. Tandem consensus Scholasticorum, r. d. i. c. l. e. p. f. t. ad euincendum propositionem aliquam esse de fide, vt constat ex principiis doctrinæ de fide. Sufficit tamen ad notandam temeritatis, sententiam quæ contra torrentem obnititur. Et talem vt minimum esse sententiam quam excutimus, extra controuersiam est. Ob dissensionem autem à communi Ecclesiæ sensu, videtur quoque censenda erronea, & hæresi proxima. Illud tamen vltro concedo, quod aduersationis argumento planè euincitur; nimirum sanctitatem hanc creatam, non fuisse Christo necessariam. Erat enim eminentiore & substantiali sanctitate

exornatus, vniuersa ita vt ex nullo capite, fuerit ei necessaria nostra hæc & depresso sanctificatio. Quod ad euidens existimo, vt probationem saltidiam.

Non fuit illi necessaria.

73. Imò de potentia absoluta, quantumuis omnia principia supernaturalia creata, & habitus infusi, ac motiones præuiae, Christo defuissent, æquè potuisset Christus omnia ad quæ habitus infusos & motiones accepit, præstare, & operationes qualcunque supernaturalis elicere, ac positiuè habitibus infusis, & gratiæ sanctificante habituali: quod rectè asseruit Medina 3. p. q. 7. art. 1. citans Victoriam & Sotum, perperam reclamante Alnare 3. p. d. 3. 1. num. 19. qui quamuis admittat, gratiam habitualementem non fuisse simpliciter Christo necessariam ex parte suppositi operantis, vt operationes eius humanæ essent Deo gratæ personali gratitudine, aique ad eam ex parte meritoriarum supernaturalis præmij: Tamen contendit, ex parte operis, simpliciter: necessariam Christo fuisse aliquam gratiam habitualementem, aut saltem actualementem inhaerentem, qua Christi actiones intrinsecè supernaturales fierent, & supernaturalis præmij meritoriarum: quod Aluarez probat; quia potentia naturalis nisi fiat supernaturalis interuentu elevationis per aliquam formam sibi inhaerentem, non potest supernaturales actus elicere, etiam de potentia absoluta: quod hic autor ait se probasse disp. 67. de auxiliis. Deinde ratio specifica actionis, desumitur à principio formali quo agens operatur. Sicut calefactio specificatur à calore. Vt ergo actiones Christi fierent intrinsecè ac specificè supernaturales, necesse erat vt prodirent à forma supernaturali inhaerente. Tandem nullum opus est propriè meritoriorum supernaturalis præmij, nisi per actum charitatis referatur in Deum auctorem gratiæ. Sed absque dono gratuito inhaerente, non potest voluntas humana referre actum suum in Deum auctorem gratiæ, eumque attingere tanquam vltimum finem. Igitur donum gratiæ inhaerens, fuit Christo necessarium, de quacunque potentia, ex parte operis, vt esse supernaturale ac meritorium.

Hæc tamen argumenta, sunt admodum imbellia. Falsum quippe est, potentiam naturalem non posse diuini iustitiam ad operandum supernaturaliter, nisi interposita forma inhaerente supernaturali. Quidni enim Deus, possit seipso per assilientiam extrinsecam, supplere omnem illam concursum qui à forma inhaerente præstat? Hæc enim forma inhaerens, non est aliquid essentialiter connotatum per actum supernaturalem. Id quidem probabiliter plerique affirmant de potentia vitali ad actum vitalem comparata, ob intrinsecam habitudinem actus vitalis ad principium vitale. Ea tamen habito, ne per vmbra quidem, certior inter actum supernaturalem, & formam supernaturalem inhaerentem. Quare extra dubium esse videtur, actum supernaturalem posse de potentia absoluta elici, absque habitu supernaturali, ac etiam absque actu præuio aut forma inhaerente præmissa: quod fuscè confirmant, Suares 1. p. tract. 1. l. 2. c. 16. à num. 5. Molina 1. p. quæst. 12. art. 5. disp. 1. post concl. 3. Valquez ibid. disp. 46. c. 2. Salas 1. 2. tract. 2. disp. 5. num. 66. fuitque sententia aperta S. Thomæ in 4. d. 49. qu. 2. art. 7. & q. 10. de verit. art. 11. & in 4. d. 49. vt notauit Durandus in 4. d. 49. q. 2. num. 13. Fateor actionem supernaturalem posse specificari penes formam à qua prodit actio, vt vniuersè alibi dicitur de actione. Verùm ea specificatio penes principium actuum, renouenda est in specificacionem penes obiectum aut terminum v. g. calefactio specificatur à calore producente; sed ita vt ea specificatio renouenda sit in calorem productum, itaque cum terminus hic sit supernaturalis, actio quoque

quoque supernaturalis erit, quantumcumque nulla de-
tur forma supernaturalis inherens, per quam princi-
pietur. Et verò ipse Deus prout influens supernaturali-
ter in illuminationem, æquè possit habere rationem
principij specificantis, ac principium actuum creatum,
cuius absoluta necessitas ad eam specificationem ob-
tinetur. Denique falsum est, quod actus supernatura-
lis non possit esse meritorius absque relatione per cha-
ritatem: & quod ea relatio, de nulla potentia fieri
possit absque dono gratuito inherente. Quare ruit
vniuersa substructio quam Aluarez tam infirmis prin-
cipijs ineditat, ratumque manet quod statuebamus,
potuisse Christum sine dispendio vilo, carere habitu
gratiæ sanctificantis, & aliis quibuscumque habitibus in fu-
lis. Imò æquè carere potuisset motionibus actualibus
ad operationem præuiis, supplente Deo per seipsum,
eigentiam quantumvis formarum.

*Indicium de auxiliis gratia, an & quatenus
in Christo fuerint.*

74. De facto tamen, & habituali gratia, & auxiliis
ad operandum supernaturaliter opportunis, abunda-
uit. Videri possit, contrarium abs se quandoque affir-
mationem quoad auxilia, damnare Leporius in sua con-
fessionis libello. Verum ibi Leporius, agit de auxilio
generalis sumptum quam prout restringitur ad formam
habentem, contenditque, (& rectè,) Christum non
potuisse supernaturalia opera elicere, sola possibilitate
morte mortalis, sine aliquo Deitatis adiutorio. At hoc
adiutorium planè necessarium, potuit in mera extrin-
sica assistentia statui, quam idem Leporius cum Pela-
gus esse, non agnoscebat; & ideo existimabat,
Christum, vt paulo post subdit, *per se solum hominem*
esse indicio naturalis opera salutis: quod ibidem merito
reuerteretur, & Denique per hominem sublimes illos actus
exercentur, proficere. Nos autem de proprio auxilio
agimus, illudque Christo vendicatum volumus, cum
excitant, tum adiuuans, respectu operum ad quæ
nobis conseruitur: hoc est operum liberorum, siue im-
peratorum, siue elicitorum; & quidem nobis homo-
genorum, & proprium viatorum, ac tranfens.

Quæ addo, quia non me later, pleròque recentio-
rum excludere à Christo omnem gratiam actualem
proprie sumptam; hoc est siue excitantem, siue adiu-
uantem distinctam à concursu supernaturali, omnia-
que per auxilium nostris Etherogeneum, peracta in
Christo velle. Ita Becanus tract. de Incarnat. cap. 8. q. 5.
allegans pro se Bellarminum, qui l. de gratia primi
hom. c. 4. negat Adamum indiguille gratia excitante,
Ex quo sequitur, multo minus ea eguillisse Christum.
Quod si gratia excitante non eguit Christus, certe ne-
que adiuuante, quæ cum excitante est prorsus eadem,
iuxta sententiam probabiliorum. Verum Bellarminus
in citati capitis recognitione ita se explicat, vt tantum
negare Adamo innocenti auxilia, quatenus nobis ne-
cessaria sunt ob ignorantiam, & infirmitatem ex pec-
cato originali relictum, iuxta illud Augustini l. de cor-
rupt. & gratia c. 2. [Non opus habebat, (Adam inno-
centis), coadiutorio quod implorant isti, cum dicunt,
videtur aliam legem in membris meis. Absolutè tamen fa-
ctum Bellarminus, Adamum innocentem eguillisse omni-
bus gratiæ auxiliis: quandoquidem & tentari, & ca-
dere poterat. Dissertitque S. Aug. 14. Ciuit. c. 27. auxilia
homini innocenti diuinitus prouisa, agnosce. Quare
ex Adam exemplo, nihil quoad Christum hac in par-
te inferri potest. Addit Becanus, & ex eo Bonacin.
disp. 1. de Incarn. qu. 7. p. 2. argumentum ex inutilitate
gratiæ cuiuscumque actualis in Christo Domino, qui
cum beatus esset, omnia perpetuò perspiciebat ad quæ
per excitantem gratiam sollicitari potuisset, nec pecca-
re vilo modo poterat: vt proinde dici non possit eguif-

se gratia actuali excitante, ad vitanda peccata. Et hinc
etiam præcluditur gratia adiuuans, quæ sumpta pro-
priè, id est non pro concursu actuali supernaturali, (vt
interdum vsuuenit,) nec pro assistentia extrinseca Dei
principiantis nobiscum actus supernaturales, sed se-
cundum notionem apud Doctos receptam, aliud non
est quam gratia excitans prout perseverat dum actu
operamur. Hoc ipso argumento Suarez tom. 2. 3. p. d. 18.
sect. 4. Lessius opusc. de prædest. Christi sect. 2. n. 39. &
Herice 1. p. d. 29. num. 36. negant, Christum (saltem ordi-
nariè vt addit Lessius,) gratiis actualibus quibus im-
pelli soleamus fuisse diuinitus motum, cum esset in eo
impulsus longè sublimior ad quodvis bonum, ex visio-
ne & amore beatifico stabilibus ac intrinsecis: vt
proinde instinctibus transeuntibus quibus doceretur
quid Deo placitum esset, & ad illud amplectendum
animaretur, minimè egeret. Et inde etiam sequitur,
Christum non eguillisse gratia adiuuante, ad modum
prædictum explicata, licet iuxta Suarez ibid. concl. 1.
eguerit illa gratia adiuuante; quam improprie no-
minauimus; concursu scilicet actuali supernaturali, &
assistencia diuina ad eum principium consentanea.

Mihi tamen, his non obstantibus, retinendæ in Chri-
sto videntur ambæ prædictæ gratiæ actuales, vt satis
insinuat S. Basilii l. de Spiritu sancto c. 16. Non con-
tendo, has actuales gratias fuisse Christo plane neces-
sarias: quasi scilicet repugnaret, Christum supposita
visione & amore beatifico, absque his motionibus, su-
pernaturaliter agere. Hoc enim non repugnasse, & po-
tuisse absque nouo Dei opere fieri, probant quæ pro-
posita sunt. Tantum igitur contendo, non esse parci-
tati studendum, in negotio in quo solummodò ma-
gnificus est Dominus Deus noster, iuxta Esaiam. Cur
enim Deus voluerit his benedictionibus dulcedinis
priuari Christum? Ea ipsa sanè vtilitatis præsentia spe-
cie; excludere à Christo liceret scientiam infusam, &
amorem vitæ ei respondentem. Vt quid enim ei cande-
la illa scientiæ infusa, in tanta claritate Solis, seu vi-
sionis beatifici admoneatur? Quia ergo Deus & natu-
ra, vno ad vnum vtuntur, ne immisceamus quæ ad sta-
tum beatificum pertinent, cum iis quæ sunt propria
viatoris; & principia vtriq; statui respondentia, ad-
scribamus Christo Domino.

*Quantitas gratiæ habitualis, Christi Domini.
Eius infinitas, parum solidè appetita.*

75. Post constitutam veritatem gratiæ habitualis
creatae efficientis animam Christi, expendenda sequi-
tur eius quantitas. Quo pertinet vulgaris questio, fue-
ritne in Christo gratia habitualis infinita; non quidem
essentialiter, (perspicuum enim est, talem gratiam crea-
tam esse impossibile: Vnde D. Thomas 3. p. q. 7. art.
1. 1. non intendit remouere à Christi gratia infinitatem
essentialem, vt malè ei tribuit Suarez;) sed gradualiter
& intensiue. Quam infinitatem, supponendum hic ex
Philosophia est, possibilem esse, quicquid sit de possi-
bilitate magnitudinis infinitæ, quæ multo magis an-
ceps & implexa est. Imò Almainus in 3. d. 1. 3. q. 2. con-
cluf. 1. *sed defecta*, ait omnes antiquos & recentes di-
cere, gratiam Christi fuisse infinitam: quod intelligit
de infinitate graduati, de ea enim agebat. Indubita-
tum tamen videtur, pleròque antiquorum qui gra-
tiam Christi habitualement vocant infinitam, spectasse
infinitatem illam moralem, quam habet habitualis
gratia Christi ex conjunctione cum gratia vniouis.
Quo sensu videtur locutus inter recentiores, Vega qui
l. 10. in Tridentinum, cap. 2. gratiam Christi habitua-
lem vocat infinitam. Nonnullos tamen, admitto egis-
se de gratiæ habitualis infinitate intensiua, eamque
Christo tribuisse. Annuit Hurtadus disput. 1. 3. Phys.
§. 47.

76. Faten

76. Fatendum sanè est, argumenta propè omnia quibus hoc placitum impetitur, inania esse. Nam præter argumenta quæ Valq. 3. p.d. 46. cap. 1. ex sua & aliorum sententia adhibet, petita ex repugnantia cuiusvis infinitatis, quibus (vt præmissi) assumitur falsum, contra veritatem in physicis sufficienter stabilitam: Præter hæc inquam iam reiecta argumenta, Suarez t. 1. 3. p.d. 22. l. 1. conc. 1. & Ragusa ibid. disp. 6. inde infinitatem illam impetunt, quod ea admissa, sequeretur Deum comprehendi à creatura, quod supponitur omnino falsum. Hoc tamen argumentum, apud me est planè inefficax. Existimo enim, data infinitate graduali luminis gloriæ, e. que commensura visionis beatificæ intensiōe, Deum non esse à creatura comprehendendum: eo quod tanta sit Dei cognoscibilitas, vt posita quacumque visione creata, etiam intensiue infinita, superexcessurus semper sit in adæquabilitate, nec vnam sit visionem vlla exhaustiendus.

Multo infirmiora sunt, argumenta quibus Aluares 3. p.d. 3. n. 8. eandem gratiæ Christi infinitatem quatit. Ex eo enim quod subiectum gratiæ sit finitum, nempe anima; inferet repugnare vt forma gratiæ sit infinita. Idemque collegit ex eo quod gratia sit participatio diuinitatis, quæ cum sit essentialiter infinita, est semper magis ac magis participabilis: ac proinde repugnat dari vltimum gratiæ gradum possibilem; sicut dandus esset, si daretur gratia intensiue infinita. Hæc dico esse infirmissima. Nam subiectum entitatiue finitum, est obedientialiter infinite receptivum: quia vt sic, non spectatur quoad suam nudam entitatem quæ vendicatur finita est, sed prout subiungitur Deo eleuari, cui non est operosum, rem finitam sustollere ad recipiendum infinitè. Quod verò si gratia intensiue infinita producat, deveniendum sit ad vltimum gratiæ gradum possibilem, est apertè falsum. Quocumque enim cumulo gratiæ producto, ac etiam infinito, nunquam deveniatur ad vltimum gratiæ gradum possibilem: sed semper licebit auctiorem & cumulatiorem gratiam producere: quia neque ex parte gratiæ ullus est terminus, neque ex parte causæ efficientis, quæ est omnipotens. Ratio verò infiniti, omnem planè terminum excludit. Itaque parum solide Aluares, gradualem infinitatem gratiæ Christi appetit.

Omitto quæ ibidem à num. 9. disputat, contra quorundam opinionem de modo physico & intrinseco infinito, ratione cuius gratia Christi habeat infinitatem physicam. Est enim adeò insulsa ea opinio, vt vix videam, quomodo cupiam sapere potuerit. Modus siquidem omnis qui in gratia potest intelligi, vel est vnio gratiæ cum subiecto, vel ipsorum inter se graduum gratiæ. Neuter autem potest per se accipere infinitatem, nisi gradus ipsi illam accipiant; quod commentum illius auctores non affirmant. Quia tamen si qui ita sunt philosophari, longè abfuerunt à sententia asserente gratiæ Christi infinitatem; non insisto eorum confutationi pleniori, intentus dumtaxat in modum legitimum asserendi eam infinitatem; quam fatendum est, argumentis propè omnibus quibus impetitur, agere excindi.

Impugnatur verisimilis.

77. Possumus tamen non improbabiler suadere, gratiam Christi habitalem finitam esse, ex eo quod congruum videatur, Deum qui omnia fecit in numero pondere & mensura, habuisse hic rationem finitatis entitatiue, subiecti recipientis gratiam: ita vt quamvis subiectum illud obedientialiter possit recipere cumulum gratiæ infinitum, si videlicet lubeat Deo largitatem suam expromere præter legem ordinariam; tamen congruum non fuerit, Deum legem illam universalem in hac causa prætergredi, nullo præsertim in-

finiæ gratiæ necessitate urgente, cum ad quævis Christi munera, plus satis sufficeret gratia substantialis.

Video virgen in contrarium posse, si gratia infinita est possibilis, congruum fuisse vt Christo communicaretur. Congruum quippe fuit, concedi illi omnem gratiam quæ Deo homini esset consentanea. Nulla autem gratia finita, qua intensior non potuerit esse consentanea Christo. Sicut nulla est gratia tam magna, quæ excedere queat dignitatem personæ Christi. Debit igitur concedi Christi, gratia intensiue infinita, si supponatur eam infinitatem gratiæ non repugnare. Ita ratiocinatur Suarez t. 1. 3. p.d. 22. l. 1.

Respondendum est, infinitatem quidem gratiæ, esse possibilem, non fuisse tamen congruum, concedi Christo omnem gratiam quæ potuisset esse ei consentanea, & quæ non excederet dignitatem tam eminentis personæ. Sic enim nulla planè gratia conferri Christo potuisset. Nam neque finita tantum, ex suppositione quod infinita esset possibilis: quia sic, finita gratia non fuisset Christo consentanea. Nec potuisset item conferri infinita; quia supra quamvis gratiam infinitam datam, posset dari alia auctior, cum nullibi sit terminus in gratia producibili diuinitus de potentia absoluta. Omnis autem illa gratia auctior, æque consentanea Christo fuisset & æque non excessisset dignitatem eius, ac alia tenuior & remissior gratia: ac proinde nulla planè gratia, communicanda Christo fuisset: quia etiam si omnis omnino gratia possibilis, concessa Christo fuisset, neque hæc Christi dignitatem excederet, eive consentanea adæquate statui posset. Itaque vt affirmabam, congruum non fuit, Deum violata vniuersali lege infinitum simpliciter à certis partibus æqualibus compactum excludente è diuinitus operibus, sine vlla prius necessitate gratiam infinitam Christo largiri: sed satis superque fuit, concedi Christo eam gratiæ mensuram finitam, quæ secundum regulas diuinæ sapientiæ, iudicata est Christo consentanea, quæ scilicet summa esset de potentia ordinaria.

Gratia Christi, finita, sed summa de potentia ordinaria.

78. Non dico absolutè summam, quia nullalis gratia produci potest. Quantalibet enim infinitate producat gratia, adhuc potest à Deo fieri alia cumulator & auctior. Itaque tantum dico, gratiam illam iudicam esse Christo consentaneam, quæ summa esset de potentia ordinaria: quia regulæ diuinæ sapientiæ quibus appenditur cuique mensura gratiæ spectato fine & muneribus in quæ confertur, illud dumtaxat tulerunt, vt Christus cum esset caput Ecclesiæ, & vniuersæ gratiæ fons, nemini de gratiæ vbertate concederet de facto: ita vt licet gratia puræ creaturæ potuisset de potentia absoluta superare intentionem gratiam Christi, tamen non modò eam nullius puræ creaturæ gratiæ excessisset, sed ne æquauerit quidem. Qua ratione accipi ad veritatem potest, quod de sapientia incarnata ante omnes montes colles, abyssos, fontes, constituta ex cap. 8. Prouerb. ad Christum omnibus Sanctis anteposendum accommodat Marcellus Ancyranus apud Eusebium lib. 1. contra eum c. 3. Idem ferunt illa apud Patres crebra & exprelsa, de nullis planè creaturæ contentione quoad sanctitatem cum Christo faciendam. Quamvis enim Christus, etiam si sanctitatem creaturæ remissorem haberet, tamen vi sanctitatis substantialis omnem planè cumulum gratiæ habitualis longè superexcederet, & per eam semper esset Deo supernaturaliter amabilior quacumque creatura, quantumvis habitualiter grata & sancta; tamen iis quæ dixi Patrum locis, vniuersè agitur de Christi sanctitate, & quoad omnem modum quo sanctus est, pronuntiant de eo Patres, non est sanctus vt est Dominus. Signo nonnullos.

Patres

Pater, nullius gratiam, cum gratia Christi, componi sinunt.

79. Origenes hom. 9. in Ezech. ad illud, *iustificasti iustos tuos*, sic scribit. [Iniquitas mea, iustitia est comparatione maioris iniquitatis. Sic & iustitia mea, ex comparatione multiplicis iustitiae iniquitatis reputatur. Propterea non iustificabitur in conspectu omnis vivens. Fuit licet iustus Abraham, & iustus Moyses, iustus unusquisque illorum virorum; sed ad comparationem Christi, non sunt iusti. Lux eorum cum eius luce comparata, tenebrae reperiuntur. Et quomodo lumen lucet ad Solis radios obfcuratur, & velut alia quaedam cetera materies contenebretur: sic licet fulgeat iustorum omnium lumen, ante homines, non tamen fulget ante Christum: *lucet quippe lumen vestrum*, non simpliciter dictum est, sed *lucet ante homines*. Ante Christum, non potest lumen fulgere iustorum. Ut plenior Luce & micantia celi sidera, priusquam oriatur Sol, stationibus suis rulant, orto vero Sole absconduntur, sic lumen Ecclesiae, ut lumen Lunae, priusquam oriatur lumen illud verum Solis iustitiae, resplendet, & clarum est ante homines: cum autem Christus venisset, ante eum contenebretur.]

Augustinus lib. 5. in Julian. cap. 1. alias 9. [Natura hominis Christi, nostrae naturae dissimilis non fuit, sed virtus nostrae dissimilis fuit. Ille quippe sine vicio natus est homo, quod hominum nemo: quantum autem ad vitam attinet qua Christum debemus imitari, hoc quoque ad distantiam plurimum valet, quod unusquisque nostrum homo est, ille autem etiam Deus. Neque enim tantum potest iustus homo esse qui homo est, quantum homo qui & Deus est.]

Basilus in cap. 2. Epistolae, tractans montem domus Domini elevatum super colles. [Colles utique, tumuli sunt quidem in aliquantam altitudinem à terra & ergo ambitu circumscriptibilem insurgentes: Humilibus quidem locis supereminentes, altissimis vero inferiores sunt, puta montibus. Itaque praecellens & incomparabilis prerogativa Domini iuxta assumptionem humanitatem, quum supra omnes, qui simul admodum tandem quibuldam virtutum ornamentis eniterent, demonstrata sit praeminuisse; eam ob rem, supra colles futuros fuerat conspicuus ac praestris, mons Domini. Amplioris enim gloriae praeter Moysen est habitus, quanto ampliore honorem habet Dominus, qui fabricavit eam. Quanto rursus praeter iorem, Abrahamo ipso? Abraham exultavit, ut videret eum assumptum humanitatis; & vidit, & gaudens est. Et Abraham quidem decimas dedit Melchisedech. Melchisedech autem praesignabat Dominum. Et haec quidem dicta sunt, ut excellentiam representemus Domini Corporis. Absit enim ut nos diuinam eius naturam glorificemus, collatione habita eminentis excellentiae ad villam secularem creaturam. Ipsa enim dispensatio, iuxta etiam conditionem assumptae carnis, superior his fuit quorum inter homines iustitia excelluerunt. Solus enim ipse non admisit peccatum, maiestas autem & magnificentia eius naturae, supra caelos elevata est.]

80. S. Cyrillus l. 1. Glaphyr. in Pentateu. exponens benedictionem Iosephi quam Christo aprat, cui ob generatam natiuitatem, & superna benedictio, & quae in terra est, fuit concessa, addit de benedictione Christi in humanitate. [Benedictus ergo est causa verum & voluit. Nam ut supra dixi, postea quam factus est homo, & obediens Patri usque ad mortem, haereditavit illi nomen super omne nomen, & ipsi omne genu flectere, caelestium, terrestrium & infernorum, qui confitentur, quod Dominus Iesus Christus sit in gloria Dei patris. Nam etsi apparuit, sicut nos, homo. Raynaldi Christus.]

mo tamen ut Deus, superat quemvis sanctum, etiam illos qui iam inde à primordio mundi extiterunt & patres sunt nominati. Ita enim Psalmista ait: *Quoniam quis in nubibus aquabitur Domino: aut quis ei similis erit inter filios Dei?* Hoc & beatus Iacob docet praesenti loco dicens, quia praevallisti in benedictionibus montum firmorum, & collum aeternorum. Nam montes firmissimos, itemque colles aeternos, vocat Sanctos: propterea quod à terra sublati sunt, neque amplius res abiectas curant, sed superna quaerunt, & ad summa rerum fastigia enixè contendunt. Inferiores igitur sunt Christo in gloria, etiam sanctissimi ex Patribus, qui vel summum virtutis culmen conscenderunt. Siquidem hi omnes fuerunt servi in domo Dei, etsi Deinde in filios sint cooptati Ipse autem est Dominus tamquam filius familias, ea per quae ipsi illustres evaserunt, ipsis suppeditans. Unde & ipsi dicunt, quod ex plenitudine eius omnes accepimus, & gratiam pro gratia. Quamobrem naturaliter competit corona gloriae, ipsius capiti. Quod dixit Christum, ut Deum, superare sanctitate quovis iustos; non eò pertinet ut intelligamus Christum ratione solius sanctitatis increatae supergredi homines sanctos: Hoc vel monere superfluum esset. Pertinet ergo ad indicationem fontis è quo manavit gratia creata, qua Christus praesentis omnibus, exornatus est.

81. S. Gregorius ad illud Cant. 1. *Nolite me considerare quod fusca sum*, quia decoloravit me Sol, hoc esse ait, quod sancta posita profuerit se à Sole decoloratam. [Per Solem Christus significatur, Sol ergo eam decoloravit: quia quantumlibet fulgeat anima, in comparatione Christi fulgorem amittit. Sunt quippe nonnulli, qui in hac nocte mundi, velut stellae hominibus fulgent, & luminaria proximis apparent: sed mox ut iustitiae Christi se comparant, quasi sine luce sunt, qui bene incomparabiliter prius hominibus lucebant.] Idem S. Pontifex lib. 1. in 1. Reg. cap. 2. ad illud *non est sanctus ut est Dominus*, praefatus haec de Christo intelligi, & excellentiam sanctitatis eius hinc demonstrari, subdit; inde summam illam Christi sanctitatem à nemine adaequabilem demonstrari, quod omnes quotquot sanctitatis stillicidium aliquod sunt adepti, è Christi fonte hauserunt gratiam. Quod non ad homines tantum, sed & ad Angelos pertinere arbitrat, & colligit ex verbis illis Psalmi 82. *Verbo Domini* id est Christo, calid est Spiritus coelestes, firmati sunt, id est sanctificationis gratiam sunt adepti. Idem l. 1. 8. Moral. à cap. 29. multa luculenter in hanc rem disputat. Egregie c. 34. circa illud, *non adaequabitur ei topazium*, quod ad sanctos homines aprat. [Factum est, inquit,] ut nonnulli prodirent, qui mediatorem Dei & hominum, hominem Christum Iesum, purum hominem creatum dicerent, sed gratia Deificatum, tantumque ei sanctitatis tribuerent, quantum de Sanctis ceteris, eius videlicet famulis agnouissent. Quos beatus Iob, Prophetiae Spiritum afflatus, sententiae suae definitione redarguit, dicens; *non adaequabitur ei topazium de Aethiopia*. Quid per Aethiopiam nisi praesentem mundum accipimus? Quae coloris nigredine designat peccatorum populum, federtatemque meritum. Aliquando vero Aethiopiae nomine, specialiter gentilitas designari solet, infidelitatis prius nigra peccatis: quam veniente Domino Abacuc Propheta vidit timore perterritam, & ait; *tabernacula Aethiopum expauescent, tabernacula terra Madian*. David quoque Propheta, videns quod ad Iudaeam redimendū veniret Dominus, sed ante gentilitas crederet, & postmodum Iudaea sequeretur, sicut scriptum est, *donec plenitudo gentium introiret & sic omnis Israel salum fieret*, dicit *Aethiopia praevenit manus eius Deo*. Id est, priusquam Iudaea credat, saluandam se offert omnipotenti Domino, peccatis nigra gentilitas. Topazium verò, preciosus lapis est. Et quia Graeca lingua, *pan* omne dicitur, pro eo quod omni colore resplendet,

Q o topazium,

topazium, quasi *topandium* vocatur. Dum verò in Deum conversa gentilitas credidit ex ea multi ita sunt dono Spiritus locupletati, ut quasi multis coloribus, sic multis virtutibus luceant. Sed ne accepit quicquam virtutibus extollatur, à sancto viro nunc dicitur: *non adequabitur ei topazium, de Ethiopia*: ac si aperte dicat: nullis Sanctorum quibuslibet virtutibus plenus ex ista tamen nigredine mundi collectus, æquari ei potest, de quo scriptum est: *quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius Dei.*

Summū totius disputationis, exhibet ipsemet c. 36. verbis illis. [Notandum nobis est, quod sanctus vir, ut longè distat ab hac Sapientia Angelos demonstraret, dicit: *non dabitur aurum obrium pro ea*, qui ut antiquos etiam Patres, sacri eloquii tractatores, inferiores ostenderet, adiunxit, *nec appendetur argentum in commutatione eius*. Ut Philosophorum quoque Sapientiam huic monstraret longè subesse, inulit; *non conferetur iunctis Indee coloribus*. Atque subiunxit; *nec lapidi sardonis pretiosissimo, vel saphiro, ut in illa quoque superna civitate, nullum peruenire ad æqualitatem vnigeniti demonstraret, addidit; non adequabitur ei aurum vel vitrum*. Ut Prophetas quoque ei subesse ostenderet, subiunxit; *nec commutabitur pro ea vasa auri excelsa & eminentia, ne commemorantur in cōparatione eius*. Trahitur enim Sapientia de oculis. Ad extremum verò ut ipsos quoque in Ecclesia hæreticos increparet, qui à gentilitatis errore venientes, fidem quam percipiunt per superbiam seindunt; addidit; *non adequabitur ei Topazium de Ethiopia*. Ac si patenter insinuet, dicens; Hi qui ex peccati nigredine ad conversionem veniunt, æquari Deo (homini) omnino non possunt, quantum multis colorum virtutibus resplendere videatur. Quorum ut superbia refutetur, aptè subiungitur; *nec tinctura mundissima componitur*. Tinctura enim mundissima, vocantur hi qui veraciter sunt humiles, & veraciter sancti: qui sciunt quidem, quia ex semetipsis virtutum speciem non habent. Sed hanc ex dono gratiæ deluper venientes tenent. Tincti enim non essent, si sanctitatem naturaliter habuissent. Sed mundissimæ tincturæ sunt: quia humiliter custodiunt superuenientem in se virtutum gratiam quam acceperunt.] Latissime S. Gregorium describunt, & dilatant hoc loco, Etherius & Beatus l. 1. contra Elipandum resistentes profanas illas Elipandi voces, quibus se Christo componebat. [Et ille Christus, & nos Christi; & ille servus, & nos servi.] Adrianus item Papa in Epistola ad Episcopos Hispaniæ, multis alijs similibus B. Gregorij locis allegatis, ad Christum quoque aptat illud Psalms, *non est similis tui in Deo Domine*. Quamvis enim homines puri, & Angeli, per gratiæ habitualis communicationem trāseant in Deos mysticè loquendo; Tamen nemo talium adscriptiorum Deorum, similis est sanctitati & gratiæ Christo Domino, qui cum sit verus Deus, obtinere debuit cumulum gratiæ, supra cumulos cuiusvis gratiæ puris creaturis concessa, exaggeratum.

Plenitudo gratiæ in Christo.

82. Quare fixum esto, Christum sanctitatem & gratiam habituales sortitum esse summam de potentia ordinaria; ita ut seposita sanctitate substantiali, & ratione huius solius create sanctitatis, nemo mortalium, vel etiam cælestium spirituum, Christum adequetur. Hæc est illa plenitudo gratiæ, quæ Christo ab Evangelista tribuitur, verbis illis, *de plenitudine eius nos omnes accepimus*. Et paulo ante præmiserat, Verbum in carne visum esse, *plenum gratiæ & veritatis*. Non enim interpretatio, sed peruersio censenda est, quam adhiberat Erasmus, & plerumque nimium inconfultus in scriptura exponenda Caietanus, ea verba de Baptista, non de Christo dicta existimantes. At ex contextu correcto liquet, & gravissimi Patrum auctoritate confirmatibi Toletus, hæc verba in Christum ca-

dere, & de vera gratiā, esse accipiendā. Quod enim Alcuinus 3. de Trinit. c. 2. Christum plenum gratiæ & veritatis interpretatur plenum diuinitatis per meram gratiam nobis vnitæ & plenum veræ humanitatis, non videtur quadrare. Quare gratiam intelligamus gratiam, & eaque plenam Christi animam agnoscamus. Enucleant diligenter eam gratiæ Christi plenitudinem S. Thomas 3. p. quæst. 7. art. 9. & 10. & ibidem Scholastici, insuperque Toletus in c. 1. Ioan. annot. 47. & in c. 1. Lucæ annot. 104.

Hic eam verbis expressit Laurentius Justin. l. de casto connubio Verbi & animæ c. 10. [Multimodè cognoscitur illius gratiæ plenitudo. In eo namque fuit gratia sufficientia quæ in iusto quolibet reperitur: Fuit gratia copiosa, quæ Apostolis donata est, Spiritu sancto super ipsos descendente; sicut scriptum est: *repleti sunt omnes Spiritu sancto*: Fuit gratia vniuersalis, quæ in Ecclesia, cui nullum deest donum: Fuit gratia excellentia, quæ beate Virgini concessa est: Fuit gratia superfluenta, de qua dicitur, *plenum gratiæ & veritatis*. Fuit quoque in ipso mediatore à sui conceptione gratia capax. Non solum autem in quantum Deus, capax est Ecclesiæ, sed etiam in quantum homo, & influit motum spiritus & gratiæ in cunctos qui illi copulantur per fidem rectam, vel fidei Sacramentum. Fuit etiam gratia vniuersalis, de qua supra dictum est. Hæc de plenitudine gratiæ Christi.] Caue putes hanc tantam diuersitatem gratiarum, ex quibus illam plenitudinem constat. Iustinianus, ex specie multiplicibus formis supernaturalibus constare. Vnica enim Christi gratia habitualis, vel vniuersalis, ad illa omnia sufficit. Ad intelligendam autem plenitudinem illam distendit, paucos Patres in eam sententiam attexo.

83. Nouatianus l. de Trinit. c. 29. [Spiritus sanctus habitans in solo Christo plenus & totus, nec in aliqua mensura aut portione, mutilatus, sed cum tota sua redundantia cumulatus distributus & missus, ut ex illo delibationem quandam gratiarum ceteri consequi possint, totius Sancti Spiritus in Christo fonte remanente, ut ex illo donorum atque operum venæ decerentur, Spiritu Sancto in Christo affluenter habitante. Hoc etenim iam prophetans Elías aiebat; & requiscebat, inquit, super eum spiritus Sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & virtutis, spiritus scientiæ & pietatis, & implebit eum spiritus timoris Dei. Hoc idem, atque ipsum & alio in loco ex persona ipsius Domini, spiritus Domini super me, propter quod vixit me, euangelizare pauperibus misit me. Similiter David, propterea vinxit te Deus, ut oleo lactis præ cōsorbibus tuis, De hoc Apostolus Paulus; qui enim spiritum Christi non habet, hic non est eius. Et; ubi spiritus Domini, ibi libertas. Hic est qui operatur ex aquis secundum naturam, semet quoddam diuini generis, & confector cælestis; natiuitatis; pignus promissæ hereditatis, & quasi chirographum quoddam æternæ salutis; qui nos Dei faciat templum, & nos eius efficiat domum.] Quandoquidem eam Spiritus sancti in Christo plenitudinem ponit, cuius est in nobis delibatio, & per quam tanquam per semem diuinum in Dei filios transcribimur; perpicuum est, plenitudinem sanctitatis quam Christo tribuit cadere in sanctitatem habituales, saltemque eam non excludere, imò complecti.

S. Fulgentius ad q. 3. Ferrandi, adducto quoque S. Ambrosio. [Si sic crediderimus, necesse est ut illa fructetur prædicatio Ioannis Baptiste, quæ Christo singulari, ac sine mensura tribuit Spiritus largitatem, dicens: *non enim ad mensuram dat Deus spiritum*: cum & maiores nostri in nobis mensuram largitatis accipiunt, in Christo autem plenitudinem manere sancti Spiritus fateantur. Beatos namque Ambrosios in libro primo, capite septimo de Spiritu sancto, inter alia sic ait: *de spiritu meo inquit, effundam*. Non spiritum ait sed de

spiritum

Spiritus. Neque enim nos capere possumus plenitudinem Spiritus sancti, sed tantum accipimus, quantum de suo arbitrio noster pro sua voluntate diuinit. Oten- dens ergo nos sanctus Ambrosius, non plenitudinem, sed de plenitudine Spiritus accipere, paulo post hæc di- cit: [De Spiritu Sancto Pater se dicit effundere super carnem. Non enim totum effundit; sed quod effudit, omnibus abundabit. Supra nos ergo, effusum est de Spiritu Sancto: at verò supra Dominum Iesum, cum in forma esset hominis, manebat Spiritus; sicut scriptum est, *super quem videris Spiritum descendentem de caelo, manentem super eum*, hic est qui baptizatus in Spiritu Sancto. Circa nos ex affluentia commodo liberaliter largientis est; in illo totus manet in æternum Spiritus plenitudo.]

84. Petrus Damiani opus. 6. c. 1.] Constat planè mediocritatem Dei & hominum, Christum Iesum, Ec- clesiam suam sic ordinasse ab ipso redemptionis hu- manæ pignore; ut & per ministris verbi sui, charis- matum dona distingueret; & tamen in se ipso om- nium gratiarum plenitudinem retineret principaliter. Nam is qui dicit Apostolus; *habemus thesaurum solum in vasis fictilibus*; idem etiam confitetur: quia in pectore Iesu sunt omnes thesauri Sapientie absconditi. Si autè in pectore Iesu omnes thesauri sunt; & nihil excipitur; quid ergo relinquunt, quod in vasis hominum fictili- bus recondatur? Sed quod ille totum naturaliter pos- sedit; hoc illi per gratiam, participatione illius, iuxta mensuram habent. De illis enim dicitur, *quia operatur unus, æque idem Spiritus, diuidens singulis prout vult*; At de vnguento filio dicit Ioannes Baptista: *non inquit, ad mensuram dat Deus, Spiritum*. Et iterum de plenitudine eius accepimus.]

85. Bernardus sermo de nativitate. B. Mariæ. [Quis fons vite nisi Christus Dominus? cum Christus, inquit, apparuit vna vestra, tunc & vos apparueritis cum ipso in gloria. Sanè ipsa se plenitudo examinavit, ut fieret nobis iustitia, & sanctificatio, & remissio, necdum appa- rens vita, aut gloria, aut beatitudo. Derivatus est fons, vixit ad nos. In plateis derivatae sunt aquæ, licet non ibat alienus ex eis. Descendit per aquæ ductum vena alla cœlestis; non tamen fontis exhibens copia, sed stilla- cula gratiæ argenteis cordibus nostris infundens; aliis quidem plus, aliis verò minus. Plenus equidem aquæ ductus, ut accipiant ceteri de plenitudine, sed non plenitudinem ipsam.]

86. Philippus Abbas lib. 5. in Cant. cap. 2. 5. quærens cur de Christo dictum sit, *Species eius ut Libani*; sic scri- bit. [Sponsi speciem comparatione Libani, magnipen- dit. Inter montes ceteros quibus terra Iudæorum di- citur occupari, ita quæ cuius planties conqueritur fre- quenter montium angustari; ut aiunt qui nouerunt, Libanus altior emittit, arboribus fecundior, as- siduis nimibus dealbescit; qui benè sponsi typum te- nere perhibetur, eo quod nulli Sanctorum huius ex- cellentia comparatur, qui virentum plantarijs & den- tate operum fecundatus, nescit vri vitis, nativo car- nis gelicidio dealbatus.]

Petrus Cellensis l. de panibus cap. 9. initio, præfatus mirandam esse gratiam, subdit. [A quo autem est miranda gratia, vel accipienda, nisi ab eo qui plenus veritate & gratia, natus est de matre gratia plena. O Ie- su, in vena non in lagena; in puteo non in vteco, in ventre non in vte, in anima non in cisterna; in fonte non in vale possides gratiam. Aquæ quidem fluunt cum impetu de Libano, sed gratiæ excurrunt in man- suetudine & vberitate de Spiritu tuo.]

Quo sensu, data non ad mensuram.

86. Quod vides ex his Patribus plerosque, Spiritus & gratiæ plenitudinem quam in Christo agnoscunt, stabilire verbis illis Ioannis 3. non ad mensuram dat Deus Theoph. Rayn. Christum.

Spiritus non spectat ad astringendam gratiæ Christi inditæ immensitatem; sed tantum ad designandam il- lam summam gratiæ quantitatem Christo collatam, quæ naturæ creatæ potuit esse consentanea: ut idem sit non ad mensuram, quod plenitudo perfectionis & per- fectio plenitudinis spiritus & gratiæ, ut rectè exposuit Pe- trus Damiani serm. 67. verbis illis. [Sed moouere po- test, cur Ioannes Baptista perhibeat, quia non ad men- suram dat Deus Spiritum, cum Paulus è contrario di- cat; *unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi*? Quomodo ergo, non ad mensuram, & quomodo ad mensuram? Sed quod Ioannes asserit, non ad mensuram spiritum dari, de Redemptore nostro procul dubio debet intelli gi; in quo videlicet habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Quod patenter agnoscitur, si ipsa textus Evangelici series attendatur. Nam cum præmississet, *non ad men- suram dat Deus Spiritum*, protinus intulit, *pater diligit filium, & omnia dedit in manu eius*. Vnde & alibi dicit: *nos de plenitudine eius accepimus*. Concedat ergo cum Plalmis- ta Ioannes, quia huic iste mensuram collit, quem ille vinctum præ confortibus asserit.]

Eundem quem dixi sensum loci Ioannis, confirmat S. Fulgentius ad quæstionem 3. Ferrandi, acè demon- strans, allegatis S. Ambrosio & S. Augustino, eum lo- cum de Christo esse accipiendum, contra quam fecit Tolens ibi annot. 39 qui censuit, donationem non ad mensuram, de qua ibi agitur, non esse Christo factam, sed humano generi, cum Pater ei filium dedit dona- tione planè immetata, & excedente omnem mensu- ram. Sed nobis, interpretatio piolata quæ omnium antiquorum communis est, retinenda videtur; eam- que probauit S. Thomas 3. p. q. 7. art. 1. ad 1. & lect. 6. in cap. 3. Ioan. Et sane perbellè connectitur cum antea- dentibus & consequentibus. Dixerat quippe Baptista qui ibi loquens refertur; dixerat inquam, Christo esse credendum; quia quem misit Deus, verba Dei loqui- tur. Tum subdit; *non enim ad mensuram dat Deus Spiritum*; Pater diligit filium, & omnia dedit in manu eius.

Liquere videtur; verba quæ expendimus, cum con- tineant rationem cur credendum sit Christo, & cur verba Dei loqui sit censendus, aptissime cadere in Christum ipsum, de quo etiam consequenter subditur eum à Patre diligi, & omnia data esse in manu eius. Fateor tamen sensum verborum quæ excutimus, eum esse posse quem tradit ibi Ribera: nēpe hortari Ioan- nem omnes ad Christum audiendum; eo quod illi non sicut Prophetis particula aliqua cœlestis doctri- næ communicata esset, sed vniuersa plenitudo. Quia tamen illimitatè & absolutè probatum nomen Spiritus, non designat sola dona intellectualia, sed præsertim ea quæ sunt potiora & meliora charismata, quorum vertex est gratia; propterea merito eum Spiritum sine mensura Christo datum, de gratia habituali acceperunt Patres, vel saltem non esse eius ambitu excludendam gratiam, censuerunt.

87. Igitur summa planè, atque adeo non ad men- suram, veluti per stillas, sed largissimè & copiosissi- mè & communicata est Christo gratia sanctificans; quandoquidem & rectè statuit Suarez t. 1. 3. p. d. 2. 2. f. 2. in fine & Aluarez 3. p. d. 7. gratia Christi habitualis, in- tensione superat totam gratiam Angelorum omnium, & hominum simul sumptorum. Ita enim decet senti- re de vero Iustitiæ Sole, & gratiarum omnium fonte. Sicut enim Sol, plus solus Incis habet quàm quæ- vis lucida inferiora, ita & Christus, plus sanctitatis & gratiæ sortitur solus, quàm omnes simul Sancti in cœlo & in terra, habentes de plenitudine eius exiguam par- ticipationem. Item sicut fons, plus aquæ habet quàm riuus omnes, ad quos ab ipso aqua defluit, ita & Chri- stus, quem pulcherrimè fonti gratiæ comparat S. Ber- nardus serm. de Natiuitate. Deip. vberiotem gratiam san-

O o 1 Chifcan

etificantes adeptus est, quam omnes simul qui ab eo gratiam hauriunt. Hoc graues Autores de gratia habituali B. Virginis asserere non sunt veriti, nominatimque Salaz. cap. 3. 1. Prouerb. à num. 181. & Val. 3. p. d. 2. q. 1. p. 5. ac Suarez t. 2. 3. p. d. 18. sect. 4. conclus. 2. Quam verò firmiter id stabiliant, nunc non ago. Illud tamen certum est, coniecturas omnes tantæ gratiæ, ductas ex summa dignitate Deiparæ, & ex tanto Dei in eam affectu, multo plus circa Christum virgere: cum constet, dignitatem Christi infinites excelliorem esse, & amorem quo à Patre dilectus est, nullam comparationem admittere, cum eo amore quo pura quæcumque creatura amata à Deo fuerit. Et dicuntur quidem aliqui Sancti pleni gratia, sicut & Christus gratia plenus dicitur: sed alia est Christi, alia Sanctorum plenitudo, licet utraque sit plenitudo. Audi Origenem hom. 29. in Lucam intro. [Quando legis in Evangelio, *Iesus autem plenus Spiritu sancto reuersus est*, & in Actibus Apostolorum ubi dicitur, *quod repleti fuerint Spiritu sancto*, vide ne æquales putēs esse Apostolos Saluatori: Sed & Iesum, & Apostolos, & alium quemlibet Sanctorum plenos Spiritu sancto cognosce, secundum mensuram vasculi sui. Et quomodo, v.g. si volueris dicere, hæc vasa plena sunt vino & oleo, non statim indicas quod æquali mensura plena sint: siquidem aliud sextarium capere potest, aliud vnam, aliud amphoram: eodem modo & Iesus, & Paulus, pleni erant Spiritu sancto: sed multo vas Pauli minus erat vase Iesu; & tamen erat secundum mensuram vtrumque completum.]

Fatuus Beguardorum metus, ne Christum gratia superarent, obiter explosus.

88. Ex his liquet, quam pinguis fuerit error Beguardorum, meritò damnatus in Clement. *ad nostrum* de hæret. Affirmabant enim deueniri in hac vita ad certum charitatis & gratiæ terminum, ultra quem homo tamen superstes, progredi nequeat bene faciendo atque merendo. Timebant siquidem ne si hoc darent, sequeretur, aliquem purum hominem excedere Christum caritate & gratia sanctificante. Sed hic vanus planè metus fuit: quia mensura gratiæ sanctificantis ad quam de facto quis est peruenitur, non obtinetur nisi iuxta vires & auxilia quæ à Deo supernaturaliter exhibentur. Deus autem statuit certum terminum auxiliorum hominibus conferendorum, pro mensura gratiæ ad quam eos destinauit ex æterna sua misericordia. Quo pacto D. Gregorius 1. Moral. cap. 5. interpretatur illud Iobi *constitui termini eius, qui præteriri non possunt*. Sicut igitur datur terminus extrinsecus in prædictis auxilijs, quem puri homines ex suppositione diuini decreti aliud ferentis, attingere non possunt; quia Deus ex sua mera voluntate mensuram ac fines præfixit: ita datur etiam terminus extrinsecus charitatis & gratiæ per puros homines attingendæ: ille nimirum, qui correspondebat auxilijs ad extrinsecam illum terminum pertingentibus. Christus ergo in extrinsecum illo gratiæ termino locatus est, præ quibusvis puris creaturis: ita ut quantumcumque supponerentur omnibus auxilijs diuinitus exhibitis cooperari; non possent tamen ad illum extrinsecum terminum pertingere, aut Christi gratiam adæquare. Videtur planè hæc excurrentem Suarez lib. 9. de grat. cap. 6. num. præf. 1. 5. & ex antiquioribus confitentem cum Beguardis tunc vigentibus, Aluarum Pelagium lib. 1. de planctu Eccles. artic. 5. 2. §. 1.

Erit tamen cui videatur aduersus hanc adeo eximiam & supereminentem, nobisque inadæquabilem Christi gratiam, opponi poss: ipsius Christi mandatum, toties iubens ut ei similes fiamus, & sicut ipse est ita nos simus sancti, perfecti, & immaculati. Proposuit hanc dubitationem Isidoro Pelusiotæ Episcopus quidam no-

mine item Isidorus, cui ille in hæc verba satisfacit l. 9. epist. 335. [Equidem respondeo nos in re optimo à maioribus exempla capere, etsi minus consequatur quamuis enim inimitabilis Dei virtus est, illam tamen pro virili imitari conantes, ab imitatione non discedemus. Ut qui scribere pueros docent, arcepto stylo pueris quam perelegantissimos præscribunt characteres, etsi inferiores imitatione sint futuri, ita & diuina gratia virtutis nobis exempla proposuit ut tamquam quod queat comprehendere imitemur. Ne igitur quod summa imitari non possimus id nos abstercat ab ijs, quæ consequi non valeamus: imò illud magnum nobis videatur, quod digni simus habitu, vel ex parte diuinam imitari imaginem.]

Modus collatæ Christo gratiæ, valde perfectus; ac primum quia ex meritis.

89. Restat considerandus modus, quo Christus hanc gratiæ abyssum quam ei inesse vidimus, diuinitus accepit. Potest autem distingui duplex de quo controuersia esse queat: nempe primò controuerti potest an Christus accepit illam per meriti, vel absque meritis. Secundo an paulatim, vel certè totam simul. In primo puncto vnanimis recentiorum sententia fert, Christum Dominum non accepisse gratiam ex meritis. Quod aliqui ita certum censent, ut contrarium damnent temeritatis. Sed vt Suarez rectè notat t. 1. 3. p. d. 40. l. 2. ea censura est temeraria: cum sententia quæ Christum ex meritis affectum esse docet donum accidentale gratiæ sanctificantis, & consequenter gloriæ, graues Autores habeat, & valde probabiles rationes, ac proinde ipsa quoque sit probabilis, Eam sententiam docuit Baillois in d. 3. 18. q. vna, articulo 3. Maior ibid. q. 1. Mayro ibid. nec obscurè S. Thomas 3. p. q. 34. art. 8. & ante hos omnes Albertus Magnus eadem distinct. Idem cogit dicere Aluares, qui 3. p. d. 15. ad 1. concedit Christo meritum congruum gratiæ habitualis. Cum enim dignitas personæ aliunde summa esset, nihil potuit deesse ad meritum condignum, si congruum affuit. Hinc vides quàm absque idonea causa, Valentia 3. p. d. 1. q. 19. p. 3. falsum omnia quæ ad probandam communior sententiam de gratia Christo absque meritis collata proferuntur, inania esse, & facile solubilia, ob solam tamen Scholasticorum concordiam, det manus, & Christum absque meritis hæc dona accepisse fateatur. Non enim vnanimiter Scholastici ita tradunt: Et vt traderent, nisi idoneam rationem proferrent, audiendi non essent si in contrarium æquè valida ratio virgeat, vt hic sanè virget. Præter prædictos Scholasticos, Christum ex meritis hæc dona accepisse, agnoscit Iunilius lib. 2. de partibus diuinæ legis cap. 12.

Accedit ratio, quæ vt formetur, præmittendum est, non esse dubium quin de potentia absoluta Christus Dominus hæc dona mereri poterit. Reclamat quidem Canus 12. de locis cap. 14. & communiter Thomistæ 3. p. q. 19. art. 3. ubi putant ita tradere D. Thomam: Sed nihil planè proferunt, quo probabiliter suadeant repugnantiam. Quidni enim Christus, per opera in primo instanti elicitæ independentè à gratia & gloria, poterit hæc dona promereri? Dignificatio enim quæ à gratia substantiali conferri poterat, plusquam sufficiens erat ad eas actiones dignitate consentanea exornandas. Antecessio autem temporalis inter meritum & præmium, quam exigat Dur. in 3. d. 18. q. 1. num. 5. nullo modo est necessaria, vt patet ex augmento gratiæ, quod iusto rependitur eodem momento quo elicitur actus qui augmentum illud meretur. Similiterque peccator, eodem momento quo conuertitur, meretur de congruo sanctitatem quam tunc accipit. Et Angelus, iuxta probabilissimam sententiam, in-

ifica

ificatus est per propriam dispositionem, atque adeo ex meritis, in primo instanti quo accepit esse. Tandem quod hac dona debeamus connaturaliter animæ Christi, nullam continet repugnantiam, quominus insuper sit merito ea habere poterit. Nam gloria corporis, debetur connaturaliter Christo; supposita gloria animæ; & tamen Christus eam meruit: quod contra Calvini 2. inst. c. 17. §. 6. recte affirmant, & ex variis Scripturis confirmant Bellarm. l. 5. de Christo c. 9. & 10. & Feuard. in appendice ad Christum V. hrysos hær. 7. Nimirum nihil vetat aliquid pluribus simul titulis quasi totibus accipi, & tum connaturaliter deberi, tum meritis quoque comparari: quod male negat Alphonsus Mendosa quodl. 2. Scholast. n. 1. r. Nulla igitur fuit repugnantia, spectando potentiam Dei absolutam, quominus Christus hac dona mereri possit. In quo video contentum recentiores maxima ex parte, & Suarez t. 1. p. 4. q. 1. sect. 1. Radem in 3. contron. 2. art. 3. concl. 4. Propositum q. 19. n. 24. & passim alios.

Quo ita præmissis, sic licet argumentari, ad p. oban- dam prædicta dona obegisse Christo ex meritis. Debe- mus concedere Christo, modum ea dona parandi, qui sit honorificentior, & dignitati eius congruentior. Ta- lis autem est is, quod non exclusa connaturalitate, & collatione facta titulo illius, conferatur quoque ex meritis. Igitur hic modus doni ista comparandi, est Christo concedendus. Maior videtur explorata. Mi- nus quoque per picua est, quia quamvis comparando titulum connaturalitatis cum titulo meriti, recte dica- tur honorificentius esse, habere titulo connaturalita- tis, quam titulo meriti; quia ratione antiqua nobilitas. præfertur nuperæ, etiam si ex meritis comparatæ: Ta- men manifestissimum videtur, concursum utriusque tituli, nobiliorem efficere modum accipiendi hæc do- na, quam si ex vno eorum accipiantur. Et in hoc pas- sum habentur, qui pro titulo connaturalitatis pugnant. Quia enim honorificentius est ac dignius, habere hæc dona ad modum proprietatis connaturalis, quam per meritum; idcirco excludunt à Christo meritum ho- norum donorum. At nos non facimus contentionem utriusque illius modi solitarie accepti, sed utrumque simul iunctum comparamus cum modo ea habendi ratione connaturalis debiti. Et idcirco dici- mus, honorificentius esse Christo, quod hæc dona habeatur, & ex meritis, & ex titulo connaturalitatis, quam si hoc dumtaxat posteriore titulo ea habu- issent.

Ad objecta in Contrarium.

90. Neque verò præponderat huic nobiliori modo comparandi gratiam & gloriam, ea ignobilitas quam Suarez d. illa 40. c. 2. solum opponit: nempe quod inde sequatur, Christum non semper esse operatum ex ha- bitu: actus enim quibus Christus gratiam meruit, sicut opponuntur gratiæ quæ per eos principiat, ita & laboribus operationis gratiam consequentibus. Ac pro- inde Christus, dicendus erit eliciisse actus illos modo imperfecto, nempe absque habitu; nec ex tota pleni- tudine sanctitatis, tam creatæ quam increatæ, quæ ex- cessu maior est, quam sola sanctitas increata. Hæc inquam non præponderant ei nobiliori modo quem propellimus. Nam operari ex habitu, tunc est nobi- lius, cum absque eo operatio non fieret connaturaliter. Et in Christo, operatio supernaturalis ob unionem esse connaturalis. Quod autem extensivè sit nobilius, ex duplici principio dignificante personam, quam ex vno essentialiter infinito, non augeat revera nobili- tatem intensivam operationis, supra id quod confer- rat principium essentialiter infinitum, si adesse solum, Et quamquam sint plura dignificantia, tamen ea plu- rilitas compensatur, (& quidem cum excessu,) per pluralitatem nobilium modorum quibus hæc dona accipiuntur, cum titulo connaturalitatis, simulque

Thoph. Raynandi Christum.

meriti comparantur. Quare ratio à nobis adducta vi- detur firma.

Quæ verò è contratio opponit Rada art. cit. pro conclusionem 7. nullius planè sunt momenti, ut quod ait omnem Christi operationem meritoriam processisse ex habitu aliqua virtutis infusæ: atque adeo præsuppo- suisse gratiam, quæ est radix prima totius meriti. Hæc iam contrinimus, monstrantes nihil esse necesse, ad opera Christi meritoria præsupponi habitum. Addit Rada, gratiam habitualem, cum sit proprietas connaturalis, immediatius necesse cum anima, quam operatio- nes quibus promerenda esset: ac proinde non posse ca- dere sub meritum, quod debet esse antecursu præmio. Item gratiam esse principium quoddam, meritum ve- rò esse actum secundum: principium, est natura prius operatione. Denique gratiam esse principium meriti, atque adeo non posse sub meritum cadere. Hæc omnia sunt manifeste inania. Nam proprietas substantialis su- pernaturalis, potest non connecti cum subiecto obe- dentialiter eam recipienti, nisi per actionem merito- riam & ita reipsa hic contigit. Similiterque principium actus alicuius secundi, (quale tamen revera non vide- tur esse gratia, nisi mediata & remota;) potest principi- dari meritorie, & eatenus esse natura posterius alio actu secundo, qui non per gratiam accidentalem de qua agimus, sed per substantialem dignificetur.

Itaque nihil profertur, quod meritum Christi in suam gratiam sanctificantem, & omnia eam consecuta, labe- factet. Anteriora tamen, ut scientia infusa præloens merito, & auxilia quibus operationes meritorie sunt edite, sub Christi meritum non ceciderunt, sed tantum gratia sanctificans, & gloria, & virtutes, & auxilia post- eriora, & denique quicquid gratiam est consecutum.

Alia perfectio modi quo collata est Christo gra- tia, nempe tota simul.

91. Venio ad alterum modum gratiam comparandi, qui spectat successionem aut simulatè ademptionis gra- tiæ sanctificantis, quantam ei collatam vidimus. Hanc ergo gratiæ abyssum, accepit Christus, non particula- tim, & cum successione, sicut nos; sed in primo concep- tionis suæ momento, quo benedicta eius anima crea- ta est; ita ut deinde, nullum prorsus in gratia sanctifi- cante incrementum suscepit. Probat hoc Bellarmi- nus l. 4. de Christo c. 2. adductis multis Scripturis; & cap. 3. prolatis plerisque Patribus, quorum ea fuit mens aperta. Diserte planè Isaia 11. Spiritus Domini, hoc est interprete ibi D. Hieronymo fons Spiritus sancti, & tota gratia Christo aliquando obventura, dicitur re- quieretur supra florem egredientem de radice Jesse: hoc est super Christum, cum primum conceptus est.

Eodem modo aptare huc possumus omnia loca, qui- bus Christus vinctus dicitur Spiritu sancto, quod de collatione gratiæ facta animæ Christi; præter termi- nationem humanitatis, & sanctificationem eius sub- stantialem, est accipiendum. Ea autem vinctio facta est in primo momento quo Christus est productus, qui idcirco ab eo temporis puncto Christus est dictus, ut S. Damasc. 4. fid. c. 6. probat ex Nazianzeno, Cyrillo Alexandrino, & Anastasio. Et eadem ex causa Christus dicitur vinctus præ consortibus suis, inquit Rupertus l. 1. de oper. Spiritus sancti c. 13. *Vinxit se (inquit) Deus, Deus tuus oleo lacrimarum præ consortibus tuis. Præ consortibus, inquam, tuis.* Non enim quemadmodum consortes tui, qui postquam in delictis vel peccatis concepti sunt, de- inde per gratiam miseratoris divisiua singuli percipiunt bona benedictionis; non, inquam, sic tui sed in ipsa conceptione, plenitudinem possides totius benedictio- nis, ut de tua plenitudine accipiant omnes consortes, vel participes tui. Sic ibi in hanc rem Rupertus quem præterea vide optime id confirmantem lib. 6. de pro- p. Spiritus sancti cap. 3. & 10.

Scitè Guerrius serm. 2. de Annunc. huc accommodat varia apud Prophetas nomina Christi. [Benè (inquit,) simul vocatur getmen, & sctos, & fructus, qui sine gradu profectus ab initio conceptus fuit, omni virtute & gratia in seipso extitit perfectus. In nobis enim, primum ipsum germen est, cum fides in confessionem protumpit, vel opus manifestum. Postmodum flos, cum super proficiemem efflorescit sanctificatio Dei, quodam spectabili decore virtutum; demum autem fructus, cum beatitudo faciet hominem consummatum.] Igitur tota gratia quam Christus aliquando habuit indita ei est ab initio, vt sonant Scripturæ iuxta Patrum interpretationem huc aptatæ.

Patrum consensus,

92. Nunc suffragium aliquot Patrum, mentem suam seorsim à Scripturis expromentium, adiungamus. [Non quando venit (ait Orig. hom. 19. in Lucam) Ad adulescentiam, non quando manifestè docebat, sed cum adhuc esset paruulus, habebat gratiam Dei: Et quomodo omnia in illo mirabilia fuerant, ita & pueritia mirabilis fuit, vt Dei sapientia compleretur. Ibant itaque parentes eius iuxta consuetudinem in Ierusalem, ad solemnem diem Paschæ, & cum factus fuisset annorum duodecim. Diligenter obserua, quia priusquam duodecim esset annorum, sapientiæ Dei, & cæteris quæ de eo scripta sunt, complebatur.] Multos etiam Patres mox proferam, qui disertè id statuunt, exponentes illud Lucæ 2. *puer proficiebat sapientiæ, & ætate, & gratia.* Negant enim id de augmento gratiæ sanctificantis accipiendum esse, ideoque alias dicti illius expositiones prosequuntur.

Disertissimè in proposita sententia est S. Bernardus hom. 2. super missus est, vbi Christum specie viri à femina circumdati describens, ait. [Sic igitur latens in utero, siue vagiens in præsepio, siue iam grandiuulus interrogans Doctores in templo, siue iam perfectæ ætatis docens in populo, quæ profectus plenus fuit Spiritu sancto: nec fuit hora in quacumque ætate sua, qua de plenitudine illa quam in sui conceptione accepit in vtero, vel aliquid minueretur, vel aliquid eidem adijceretur; sed à principio perfectus, à principio inquam, plenus fuit Spiritu sapientiæ, & intellectus, Spiritu consilij & fortitudinis, Spiritu scientiæ & pietatis, & Spiritu timoris Domini.]

Damascenus quoque, negantes Christum ab initio accepisse omnem gratiam, non dubitat esse Nestorianos. Sic enim scribit lib. 3. de fide cap. 22. post expositionem varijs modis perfectum Christi in gratia, de quo Lucæ 2. [Qui verò proficere ipsum dicunt sapientiæ, & gratia, vt horum accessionem additionemque subinde insipientem, non ex extrema Carnis existentia, vnionem factam astruant, neque secundum hypostasim aderant vnionem, à Nestorio vana sapiente persuasi, habitudinariam vnionem & nudum incolatum falsò prædicant: non cognoscentes neque ea quæ dicunt, neque de quibus differunt. Nam si verè vnita est Deo Verbo caro extremæ existentia, magis profectò in eo existeret, & hypostaticam ad ipsum haberet identitatem. Quomodo ergo non perfectè ditata est omni sapientiæ & gratiæ? Non ipsa quidem per gratiam participans vt nos, neque secundum gratiam ea quæ Verbi sunt, participans, sed potius propter vnionem secundum hypostasim, humana & diuina vnus Christi facta, participat. Sed & quia ipse erat Deus simul & homo, gratiam & sapientiam, & omnium bonorum plenitudinem, mundo itrogat.] Cassianus id ipsum diligenter confirmat lib. 2. de incarn. cap. 6. & 7. Scholastici omnes in 3. d. 13. vel 3. p. q. 7. art. 12. his Patribus subscribunt.

Probatio ex ratione.

93. Autoritati suffragatur ratio. Christus enim, vt vidimus, non accepit gratiam ex solis meritis, sed alio quoque longè digniore modo, nempe per modum proprietatis connaturalis, debita animæ Christi, ratione sui esse personalis. Non quod gratia Christi maneat à personalitate Verbi, quæ vt sic actiua non est, vel quod profluxerit ab vnione quam item liquet non esse actiuam; vel denique quod causata sit ab anima, per Verbi substantiam terminata; quis hoc fingat? Sed quod huic animæ ad Verbi substantiam euectæ, deberetur connaturaliter vbertas illa gratiarum, vt plenius prosequitur Rada in 3. contra. 4. in appendice ad 6. articulum. Sicut ergo proprietates connaturales, non acquiruntur aut perficiuntur per actus, sed ab initio implantantur, conferunturque à natura: Ita gratia Christi, conferta ab initio est animæ eius, ac proinde nullo bonorum Christi actuum accessu, est cumolata. Nec refert, quod ita sit connaturaliter debita, vt tamen per meritum quoque obtigerit, quod in Christo fuit semper nouum. Hoc inquam non refert. Non ob adiunctum titulum connaturalitatis, omnis gratia Christo debita, conferri debuit simul, & sub solum primum meritum quod infiniti valoris fuit cadere debuit, & non per noua merita subinde augeri. Idem optimè confirmatur, ex beatitudine animæ Christi. Constat enim Christi animam, iam à primo momento suæ creationis, fuisse beatam. Atqui status beatitudinis, est status quietis & termini, qui proinde est innariatus & fixus. Sicut ergo beatitudo animæ Christi, non creuit temporis processu; ita neque gratia, quæ est semen gloriæ; alioqui enim necessarium fuisset, gloriam crescere, ob perpetuam gratiæ sanctificantis & gloriæ correspondentiam.

Nonnulla contrarium in speciem ferentia.

94. In contrarium esse videntur Scripturæ quædam, & Patres. Nam Lucæ 2. disertè dicitur, *puer proficiebat sapientiæ, & ætate, & gratia.* Quid clariùs? Ac ne ad Metaphoras res detorqueatur, eodem planè modo expellit Euangelista, profectum in gratia, quo expellit profectum in ætate, qui indubiè verus fuit ac realis. Ergo & profectus in gratia, est eodem modo accipiendus. Hæc hic aqua Aclredo tract. de Christo duodeni. Nil enim auius est definitè pronunciare, At S. Eustachius Antiochenus, qui primus in Nicæno Concilio fuit l. 6. aduersus Arrianos, exponens illud *omnia mihi tradita sunt à patre meo*, apud Facundum l. 11. pro tribus capitulis cap. 1. disertè habet, Christum maximas & accidentes virtutes percepisse, tamquam hominem, quod ita glossat Facundus. [Nam cum & de homine loquens diceret, *isto enim maximas, & accedentes virtutes percipit*, tantumdem valet ac si diceret, *ille verò non percipit tamquam Deus*. Dicendum etiam, quod Christus accidentium virtutum perceptione ad meliora processerit; & accepisse eum quod aliquando non habuit, & profectus, testatur.] Item Beda q. 14. ex varijs, componens Christum & Adamum, & reddens rationem cur Adam dictus sit homo verus Christus autem homo nouus; ita philosophatur. [Prima die qua Adam conditus fuit, verus extitit, non ætate, sed congrua similitudine: Quia sicut res quæ vetus est, deficit, & ad occultum tendit, sic Adam qua hora peccauit, ad occultum mortis, quasi vetus descendit; Et similiter post eum quilibet peccator. Sed Christus nouus homo fuit, & speciali ratione: Et licet homo factus, rex tamen erat & Angelorum & hominum: Et præterea generali ratione, quia sicut noua res crescit & roboratur, sic Christus de virtute in virtutem creuit, testante scriptura? *Iesus autem proficiebat ætate, & sapientiæ coram Deo, & hominibus*: Ad cuius imitationem, noui esse debemus,

conferendo de virtute in virtutem.] Quod si virtutes essent Christus, quæ appendices sunt gratiæ, necesse quoque est gratia creuisse, vt habet locus Lucæ: quem defectu fortassis librarij mutilum exhibuit Beza, expuncta voce gratia.

denique non pauci Patres, affirmant Christum accepisse Spiritum sanctum, cum iam tricenarius à Ioanne baptizatus est, apertiq; cœlis descendit super eum Spiritus sanctus. Sic enim D. Hieronimus Isaia 61. cen. suæ prophetiam de Christo vngendo Spiritu Domini, impletam esse in baptismo, cum Spiritus sanctus in Christum descendit, columbæ specie: quo refert illud ipsismet Christi, qui Lucæ 4. statim à baptismo ingressus Synagoga, & interpretatus de se illud Isaia, Spiritus Domini super me, eo quod unxit me; addit, hodie impleta est hæc prophetia. Eodē recidit quod S. Athanas. v. c. 2. contra Arianos, & S. Hilari. l. 1. de Trinit. vñ. dicitur Christum oleo laticis prænuntiatam Psal. 44. annuntiatam in Christi baptismo, cum Spiritus sanctus super eum descendit.

Enodantur; Ac primum, quomodo Christus profecisse gratia dictus.

§ 5. Hæc non difficile expediuntur. Et in primis locus ex cap. 1. Lucæ, mihi videtur ad gratiam corporis & speciositatem pueri Iesu referendus, vt sensus sit, puerum Iesum in dies pulchriorem corpore & speciosiores apparuisse. Frequens namque est, vt vox gratia sumatur pro pulchritudine corporis. Iuxta illud, *gratia & vana est pulchritudo*. Et illud Lucæ de Christo plenus *Sapientia, & gratia Dei erat in illo*, quod videtur posse accipi iuxta idiotismum Hebræum vsurpatum à S. Luca, tamen si Græcè scribente, tamen inter Hebræos tamdiu versato, & scripturis assueto, ita videtur sic *gratia Dei*, quod summa & exquisita pulchritudo, sicut *montes & cedi Dei*, dicuntur: id est eminentissimi montes, & arbores procerissimæ. Et hoc sensu, profectus Christi in gratia verus & realis, nihil incommodat propositæ veritati de gratia habituali, quæ tota simul sit Christo concessa.

Quod si gratiam pro interna gratia accipiamus, quæ videtur perouulgata interpretatio tradita à plerisque Patribus, dicendum erit cum S. Anselmo l. 1. cur Deus homo cap. 9. profecisse Christum gratia: non quia ita erat, sed quia ille sic se habebat, ac si ita esset. Vel certe dicendum erit, gratiam illam non esse habitualement, sed esse operationes gratiæ: eo modo quo opera religionis, apud S. Iacobum dicta sunt, *religio sancta & immaculata*. Quia igitur Christus quoad operationes præbuit in dies illustrior, edendo videlicet præclariora semper & nobiliora gratiæ opera: propterea dictus est profecisse in gratia.

Præclare id tradidit Damascenus 3. c. 2. 2. & præterea S. Cyrillus 10. Thes. cap. 7. & l. 1. in Ioan. c. 17. ac egregie l. 3. pentab. c. 4. verbis illis quibus Nestorium confutatur, hoc Christi profectum per Lucam expresso abutentem, ad profectum Christi in Sacerdotem & in Deum. Credimus ex ipso venire atque vtero virginæ, ipsum Emanuele cum Deo esset, hominem prodijisse, plenum procul dubio Sapientia & gratia, quæ illa naturaliter inerat. Quodnam igitur is incrementum susciperet, in quo sunt omnes Theauri Sapientiæ, qui superne gratiæ simul cum Deo & Patre laqueus est? Quomodo igitur proficere dictus est? Vt ego arbitror, quia Deus Verbum pro incremento & ætate sui corporis, diuinorum illorum bonorum quæ sibi inerant, manifestationem admentebatur. Consideremus enim, illum quamuis homo iam noster similis factus esset, initio latere studuisse, veluti sine strepitu ac tacite, paulatim mysterij vim disponentem. Et ad hunc rei fidem Deus ac Pater nobis erit locuples au-

ctor, cum dicit, *Iacob puer meus, suscipiam eum: Israel electus meus, suscipiet eum anima mea: dedi spiritum meum super eum iudicium gentibus proferet: non clamabit, neque vociferabitur neque audietur vox eius foris, calamus quassatus non conteret, & lignum fumigans non exstinguet*. Increpauit etiam ipsos sanctos Apostolos, ne eum manifestum facerent. Ergo noua res & insolita ostensa esset, & quæ curiosius esset exquirenda, si adhuc infans diuinam Sapientiæ speciem ostendisset. Sed cum paulatim illam & pro corpore ætatis ratione amplificaret, omnibusque perspicuam faceret, conuenienter admodum, profecisse dici potest.

§ 6. Breuiter idem habet Orig. hom. 20. in Lucam ad finem, & Gregorius Nazianzenus orat. 20. num. 65. verbis illis. [Proficiebat Christus, inquit Lucas, vt ætate ita etiam Sapientia; non quod hæc in illo incrementum caperent; (Quid enim eo quod à principio perfectum erat, perfectus esse possit) sed quod hæc paulatim detegerentur, & elucerent:] Eum Nazianzeni locum Canus 12. de locis cap. 14. cum in D. Thomæ catena allegatum legisset, supposititium censuit, eo quod eum ipse apud Nazianzenum non reperisset. At merito ad numerum illum Billius Cani indigentiam reprehendit; admonetque, periculosum esse negare aliquid ex autore quopiam verè allegari, nisi qui negat, auctorem illum vniuersum probè calleat, & memoriter totum teneat. Propositam ex Theologo interpretationem illius dicti, Lucæ pulchrè expresse S. Bernardus hom. 4. super missus est. Præfatus enim summam Christi gratiam & Sapientiam nullo auctario, processu temporis cumulatam, addit. [Nec te moueat, quod de illo legis in alio loco, *Iesum autem proficiebat sapientia & ætate & gratia apud Deum, & homines*. Nam quod de sapientia & gratia hic dictum est, non secundum quod erat, sed secundum quod apparebat, intelligendum est. Non quia videlicet, aliquid ei nouum accideret, quod ante non haberet, sed quod accidere videretur, quando volebat ipse vt videretur. Tu homo cum proficis, non quando, nec quantum vis proficis, sed te nesciente tuus moderatur profectus, tua vita disponitur. At verò puer Iesus qui disponit tuam, ipse disponebat & suam: & quando volebat: & quibus volebat sapiens apparebat; quando & quibus volebat sapientissimus, quanquam in se nunquam esset nisi sapientissimus. Similiter & cum omni gratia semper plenus fuisset, siue quam apud Deum, siue quam apud homines habere deberet, pro suo tamen arbitrio, eam nunc plus, nunc minus ostentabat, prout cernentium vel meritis congruere vel saluti expedire sciebat. Constat ergo, quia semper Iesus virilem animum habuit, et si semper in corpore vir non apparuit.]

Alios in hanc rem Patres proferit, qui mulcas morientes huius vnguenti suauitatem perdere allaborantes, rectè dispellit Canisius 3. martialis cap. 22. Præterea his omnibus, magister Nestorii Theodorus Mopsuestenus, qui profectum Christi in gratia & sapientia cuius Lucas meminit, accepit de vero profectu per temporis successionem facto. Locum eius describit Leontius Lyzantiensis l. 3. contra Nestorium & Eutyche.

Quæ præterea obieciuntur, non dissimiliter sunt enodanda, si tantum ferunt profectum Christi in gratia, factum procedente tempore. Verba tamen S. Eustachij qualia præcisè referuntur, nihil est quod virgeat ad hunc sensum detorquere. Quamuis enim Facundus, argumentando, & quantum potest reddendo locum inuidiosum & lubricum, vt negotium aduersarijs facessat, & Theodorum Mopsuestenum mollius locutum, benigne accipi posse doceat, æquè ac S. Eustachium; dicat per ea significari profectum Christi in gratia & virtutibus: Tamen nihil tale ferunt, sed tantum quod Verbum nullis ascititij virtutibus splendat, quia Deus est. Christus autem in humanitate

virtutibus accidentarijs colluceat, non tamen quas acceperit procedente tempore, sed quæ ab initio productionis aduenerint.

Quomodo Christus in baptismo, vnctus Spiritu sancto, si gratiam totam simul accepit.

97. Illos denique Patres, qui Christum in baptismo vnctum Spiritu dixerunt, Toletus in c. 1. Ioan. annot. 7. rectè interpretatur de Christi sanctitate, tunc primum declarata, & officio Prophetæ illius magni, ad quod inunctus & destinatus diuinitus erat, ad praxim tunc primum reducto. Tradiderat hoc ipsum Rupertus l. 1. de oper. Spiritus sancti cap. 20. verbis illis. Non vt esset Christus, id est non vt tunc primum vngeretur qui in primordio suæ conceptionis plenarie fuerat vnctus, sed vt manifestaretur in Israël, quid esset Christus, idcirco super vnctum venit vnctio eius; venit visibili specie, super Christum ipse Spiritus eius. Sic ille descensum Spiritus sancti in Christum interpretatur. Rursusque c. 25. Sed numquid ex hinc, & non ante, Dominus Iesus plenus erat Spiritu sancto? An quando compingebat illud suum sacri corporis templum, foris stabat, & non introiit, donec perueniret homo ad trigessimum ætatis suæ annum? Imò nec foris stetit, cum sacrum conderet corpus, Deus, incircumscriptus Dei Spiritus, nec postquam illud semel condidit, vlla vnquam hora vel momento, frigefcente, gratia foras exiit, aut abesse potuit. Quid ergo nunc primum plenus Spiritu sancto dicitur, Cum à Iordane egreditur? Nimirum quia qui hætenus se continuerat intus, hic procedere cepit Spiritus sanctus de trichinio mentis, ad officia corporis; de potestate, ad actum; de intima requie, ad exterius ministerium, vt per doctrinam diffunderet gratiam in labijs; per miraculorum exhibitionem, moueret manus eius tornatiles, aureas, plenas hyacinthis. Amplius autem, ex eo rectè plenus Spiritu sancto debuit dici, ex quo agere cepit ea quæ sunt Spiritus timoris Domini; id est ieiunando famem pati, perferre fraudes tentatoris, circuire, & prædicare regnum Dei, atque pro voluntate vel mandato Patris, obediens esse vsque ad mortem, mortem autem crucis.]

98. Addo & illud ex Richardo Victorino tract. de superexcellenti baptismo Christi, exponente quomodo in baptismo Christi, visus sit in eum de nouo descendere Spiritus sanctus. [Non Spiritus S. aliquomodo cepit esse in Domino, quo prius non fuit in eo. Nobis non habentibus datur, & habentibus vt amplius habeatur: Domino quasi non habenti non est datus, nec habenti vt amplius eum haberet, cui in sua conceptione datus est secundum plenitudinem. Sicut enim pater cum filio erat Maiestate, & in homine assumpto gratiæ infusione, sic & Spiritus sanctus. Solus autem filius in eo erat personali vnione. Vnde ipse solus, non Pater, non Spiritus sanctus dicitur Emanuel, id est, nobiscum Deus. Spiritus sancti igitur descensio, non est nisi mystica quædam ipsius significatio. In hoc enim quod visibiliter tali specie super Dominum baptizatum se manifestauit, insinuat quid in nobis invisibiliter fiat, cum in Christo renascimur. Sicut Filius non propter se, quasi indigens aliquo remedio, sed vt nobis humilitatis præberet exemplum, salutaris conferret remedium, baptizatus est, & ipse pater sic introiit; hic est filius meus dilectus, &c. sic demonstrans nos eius filios effici, per virtutem tanti Sacramenti.]

Eodem recidit, quod si verborum extimam corticem spectes, expressit paulo aliter D. Augustinus affirmans Christum tunc non accepisse Spiritum sanctum in seipso, sed in suo corpore mystico. Locus est petilustris 15. Trinit. c. 26. Dominus ipse Iesus (inquit) Spiritum sanctum, non solum dedit vt Deus, sed etiam accepit vt homo, propterea dictus est plenus gratia. Et

manifestus de illo scriptum est in Actibus Apostolorum quoniam vnxit eum Deus Spiritu sancto. Non vtique oleo visibili, sed dono gratiæ, quod visibili significatur vnctu. quo baptizatos vngit Ecclesia. nec sanè tunc vnctus est Christus Spiritu sancto, quando super eum baptizatum velut columba descendit. Tunc enim corpus suum, id est, Ecclesiam suam præfigurare dignatus est, in qua præcipue baptizati accipiunt Spiritum sanctum: sed ista mystica & invisibili vnctione tunc intelligendus est vnctus, quando Verbum Dei, caro factum est; id est, quando humana natura, sine vllis præcedentibus honorum operum meritis, Dei Verbo est in vtero virginis copulata, ita vt cum illo fieret vna persona: Ob hoc eum confitemur natum de Spiritu sancto, & virgine Maria. Absurdissimum est enim, vt credamus, eum cum iam triginta esset annorum, (eius enim ætatis à Ioanè baptizatus est,) accepisse Spiritum sanctum, sed venisse illum credimus ad baptismum, sicut sine vlllo omnino peccato, ita non sine Spiritu sancto. Si enim de famulo eius, & præcuratore ipso Ioanè, scriptum est, Spiritus sanctus replebitur iam inde ab vtero matris suæ, quoniam quamuis feminatus à patre, tamen Spiritum sanctum in vtero formatus accepit, quid de homine Christo intelligendum est, vel credendum, cuius carnis ipsa concepcio, non carnalis, sed spiritalis fuit? Descripserunt verbatim hunc locum, Eucherius & Beatus Hieronimus contra Elipandum.

Breniculus capituli, & vsus doctrina.

99. Summam doctrinam huius capituli, hæc pauca exhibebunt. Christi animam perfectione substantiali individuali quacunque alias humanas animas superasse, est verissimilius. Eandem, omnino magnus & secundum diuinæ Sapientiæ regulas summus, (finitus tamen,) habitualis gratiæ cumulus, iam à principio productionis, seu à primo conceptionis Christi momento, per meritum partus, simulque connataliter debitus, ideoque nulli vnquam accessibus auctus, exornauit.

Vsum doctrinæ de summa animæ Christi perfectione, eaque gratiæ plenitudine quam ei concessam vidimus, supplebit Orig. hom. 9. in Ezech. vbi tractans quomodo in comparatione ad alios iusti vel iniusti habeamur, concludit, ex tanta Christi sanctitate videri nos, ad omnem humilitatem, quantumvis præ alijs sanctis & pij videamur. [Lux (inquit) in tenebris lucet. Quæ est ista lux quæ lucet in tenebris? Iustorum lux in tenebris lucet. In quibus tenebris? Vbi est nobis certamen aduersus rectores tenebrarum istarum. Hæc qui diligentius longiusque disculserit, non poterit inflari, videns lumen suum, ad comparationem maioris luminis, tenebras reputari. Quid est Iustitia mea, etiam si Paulus Apostolus fiam? Quid castitas etiam si Ioseph? Quid fortitudo, etiam si Iudas Machabeus existam? Quid alia virtus Sapientiæ, etiam si Salomon appaream, ad comparationem Dei, & ad eorum qui meliores sunt? Ergo vt dicere caperamus, iniquitas iustificat, & iniustitia, aliorum comparatione condennat. Idcirco, vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris, dicitur ad Deum. Si me vnus saluare Deum, non asserat in iudiciu lumen suum: si vnus esse in celum, non deferat lumen Christi sui, aliqum puniet me. Deferat verò lumen minorum, comparet mihi inferiores quosque. Quanto amplius maiores mihi melioresque contulerit, tanto plus iustus ero, si illi à me reperti fuerint minores. Similiter est illud intelligere, quod ab Apostolo dicitur, alia gloria Solis, alia gloria Lunæ, alia gloria stellarum. Stella enim à stella differt in claritate, sic res res. Et mortuorum V. G. fulgens illud sidus, nō in conspectu lucidioris stellæ, sed obscurioris micat. Quis nostrum potest ad instar fulgere Lunæ? Quis lucidioris siderum cornescere lumine, secundum id quod scriptum est in Daniele;

Danieli; fulgebunt sicut stella in in seculum: Et hæc quidem necessarii disputamus, ut procul à superbia recedamus: Sodomiti; cum quippe peccatum est, superbi iniquitas.]

Ve erga seipsum humilis quisque esse debet, præ tanta gratiæ Christi plenitudine: quæ omnes haurimus, ita summè erga Christum gratus esse obstringitur; quod ea plenitudine demonstrata, sic collegit Petrus Damiani opuscul. 6. c. 1. [Quia ergo ab uno illo fonte, omnes iusti hauriunt unde viuunt; ad illum, necesse est, semper gratias agendo, recurrant: nec supernæ gratiæ dona ab alio se posse percipere credant, nisi ipso largiente, à quo hæc certum est, emanare. Qui enim domini nominis, non Deo, sed homini se debitores existimant, tamquam à sui fontis irrigatione siccati, necesse est ut deficientes atrescant, nec in semetipsis valent stare, dum ab originali plenitudine fontis, obliuiscuntur vbertatem suæ vegetationis haurire. Unde non inuoc. propter Salomonem dicitur: omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat: ad locum unde exierint flumina, reuertuntur iterum fluunt. Hunc excursum atque recursum spiritualium fluminum, mysticè Lucas Evangelista describit; cum ait: quod conuocatis Iesum discipulis, dedit illis virtutem & potestatem super omnia demonia, & ut languores curaret, & misit illos prædicare regnum Dei. Ecce egressus fluminum; ac postmodum subdit: Et reuersi Apostoli, narrauerunt illi, quacumque fecerant. Ecce reditum fluminum. Ad locum ergo unde exierint, flumina reuertuntur; quia electi quique illi se debitores esse non ambigunt, à quo exelicer hauriunt, omne quod spiritualiter fluunt.

Rapertus denique l. 1. de opet. Spiritus sancti c. 27. optimè considerauit, tantam hanc gratiæ Christi plenitudinem, in scriptis proponi mortalibus ut inuisceretur haurire.

CAPVT V

De defectibus nostratibus, à substantia animæ Christi remouendis.

100. Si inter defectus nostrates animæ, quod non nullus facere video, recenserem passibilitatem, non esset quod cum defectum à substantia animæ Christi vitioris remoueremus. Verè enim anima Christi dum in corpore mortali habitauit, fuit passibilis, & sensu doloris tangi potuit, & verò etiam tacta est. Tamen quia passibilitas illa non est in Christi anima nisi per corpus, & ratione facultatum sensitiuarum corporis conlectarum, merito inter defectus corporis numeratur, non inter defectus animæ. Et ideo nullum inuenio peculiarem defectum in anima Christi admitendum, ex illis quos animæ nostræ hîc subeunt.

Peccatum originis ipsam animæ substantiam inficit.

Inter illos autem nostrates defectus animæ quos à Christo eliminare necesse est, inuenio peccatum originis. Hoc enim peccatum propriè & essentialiter sumptum, est in ipsa animæ essentia: in quo differt ab alijs peccatis lethalibus, quæ tamen inferunt priuationem gratiæ inessentialis substantiæ animæ, tamen non sunt in ipsa in gratiæ priuatione, afficiente substantiam animæ: Ex quoque priuatio, est duntaxat vnus effectum vitiorum peccati grauis: formaliter autem peccata prædicta sunt commissiones, vel omissiones prauæ, inflicte in substantia animæ, ut docet D. Thom. 1. 2. qu. 82. art. 2. & ibi Cisterciensis, Conradus & Medina. Debet enim ibidem locati remocio & priuatio formæ, ubi est forma. Atqui gratia, cuius priuatione constituitur peccatum originis, recipitur immediatè in anima, tanquam

in subiecto termini generationis spiritualis, qua homo in Dei filium adoptione transcribitur. Igitur peccatum originis inest substantiæ animæ, eamque deformat atque commaculat: proindeque numerari debet inter defectus nostrates animæ, non item priuationes cæterorum donorum supernaturalium, quia cum hæc dona potentius accidunt, defectus eorum annumerandi sunt defectibus potentiarum, non defectibus substantiæ animæ, quos nunc inquirimus. De illis autem alijs, agemus in sequentibus, tractando perfectiones potentiarum.

Peccatum ergo Originale, defectum nostrum sanè terretimum, si à substantia animæ Christi remouendum dixerò, operam lusisse videri potero, cum id & certissimum sit, & nemine refragante habeatur exploratum. Tamen quia hæc ipsa de re, grauissimum planè scriptor S. Anselmus accuratè disputauit, integro libro quem de conceptu virginali actiuo inscripsit, res visa est non prorsus prætereunda, sed tanti Patris premeditando & relegendo vestigia, nonnihil agitata: præsertim ut germana ratio ob quam Christus huic peccato obnoxius esse non potuit, innotescat. Quod verò occasione libri illius conscribendi, S. Anselmus in eius præfatione, fateatur hautum esse ex opere suo, cur Deus homo, ubi l. 2. cap. 16. affirmat, præter rationem quam ibi tradit cur Christus à massa peccatrice humani generis velut azymum de fermento decerpi potuerit, (quo eodem modo locutus est Ioannes Monachus Epistola vltima ad Philippum Abbatem) aliam quoque rationem tradi posse, diuersam ab illa prima quam in prædicto c. 16. proponit: idcirco quæ illa prima ratio fuerit, & an firma ac solida esset, præmittendum videretur.

Prima ex D. Anselmo ratio, ad illud remouendum à Christo, parum solida.

101. Interrogareo 16. capite Anselmum Magistrum, Boso Discipulus, quomodo Deus efformauerit Christum nitentem ac sanctum, de massa peccatrice, & ex matre peccati fermento infecta. [Nam licet ipsa, (inquit) hominis eiusdem conceptio sit munda, & absque carnalis delectationis peccato, Virgo tamen ipsa, unde assumptus est, est in iniquitatibus concepta: & in peccatis concepit eam mater eius, & cum originali peccato nata est, quia & ipsa in Adam peccauit, in quo omnes peccauerunt.]

Ita quidem Boso discipulus, non tamen S. Anselmus, quamuis discipulum sic argumentantem refert, nec ob hanc causam reprehendat; quia ad argumentum Bosonis, quomodo scilicet Christus posset esse sanctus, cum esset satus ex nostro genere & ex massa peccatrice, permagni interesse videbatur supponere matrem ipsam Christi fuisse originaliter peccatricem; & natam; id est conceptam, iuxta illud, quod in ea natum est, & c. in peccato fuisse. Et sanctitas Christi de qua S. Anselmus agebat, eo supposito futura erat multo illustrior. Quia igitur optimi Magistri est, difficultatem non dissimulare, eamque in re proposita quoad Christum, quæcunque matris origo, munda an immunda supponeretur, æquè dilucida erat S. Anselmus, merito subicitur id reprehendere, ne defugere principalem difficultatem videretur, eiusque enodationem non ad exploratæ veritatis de immaculato B. Virginis fatu, inædificare. Quæ mihi solutio argumenti ex hoc Anselmi loco aduersus puram Deiparæ conceptionem petiti, longè probabilior apparet, quàm illa alia à recentioribus tradita & à Mayronio in 3. dist. 3. q. 2. art. 12. nimirum ut S. Anselmus tantum egerit de immunditia conceptionis, quantum erat ex vi productionis ex Adamo. Cæterum tantum abest, ut S. Anselmus nitori conceptionis B. Virginis eiusque initiali sanctitati sit aduersatus, ut potius, quod in Syn-

taxi opusculorum eius annotati, ad fragmenta operis de conceptu virginali passiuo, non modò pro immaculata Deipare conceptione steterit, sed primarius quoque in Anglia & Gallia, eius agnoscenda, & festo dicato celebranda, auctor fuerit.

Sic igitur proposita à Bosone discipulo difficultate, aduersus Christi sanctitatem, ob exortu ex massa peccatrice; Respondet S. Anselmus cillo 16. primum si id comprehendendi à nobis non posset, mirum haud quoquam foret, cum in tam sublimibus Dei operibus ferè cœciti sumus. Deinde addit, B. Virginem, per Christi ex ea procreandi fidem, fuisse mundatam, priusquam ex ea efformaretur Deus homo. Itaque mirum non esse, si Christus, ex massa licet peccatrice, per matrem ex se & vi originis peccato obliuendam sed diuinitus præseruatam, atque antecederet ex fide mortis Christi mundatam, editus; sanctus esset ac nitens. Per eam occasionem, S. Anselmus digressus ad explicandam Christi in morte obunda libertatem, concludit eam excursionem post medium capituli 18. dicens, liquidò monstratum esse, quomodo Christus ex massa peccatrice, sanctus & purus procreatus potuerit. Nec tamen negare se, quin alia præterea sit ratio idonea remouendi à Christo peccatum originis: sed quod illa è multis principijs de peccato originis repetenda esset, longo ductu & anfractu rationum, eius se tunc scrutatione supersedere, facta spe eius per otium exquirenda. Sic ibi S. Anselmus. Verum hæc prima ratio ex eo proposita, ad remouendum à Christo peccatum originis, non est reuera solida. Nam si Beata Virgo concepisset de viro, quantumvis ipsa fuisset mundissima, itemque vir & congressio abique peccato, tamen soboles fuisset maculata peccato originis: æquè ac nunc ex iustis & mundatis, nihilque iam habentibus in se damnationis, nascuntur filij iræ.

Alia, eaque solida ratio, ad idem.

102. Quare meritò S. Anselmus, aliam huius rei solidam rationem prolaturus, & datam fidem liberatrus, librum de conceptu virginali conscripsit quo in prioribus capitulis, aliqua de originali peccato, eiusque principijs & subiecto, præfatus; tandem c. 11. ad illam aliam rationem eruendam accingitur: illud primum statuens, par omnino fuisse, Christum ex Adamo & Eva progigni, vt qui redempturus erat genus humanum, esset & nasceretur ex patre & matre omnium. Quod tamen Christus ex Adami & Eue progenie genitus esset mirabiliter, quippe ex sola virgine matre procreatus, non voluntate humana, sed Deo supra naturæ leges sic operante per Virginem, concludit c. 12. non debuisset peccatum in Christum cadere; quippe qui non ex Adami præuicatoris voluntate procreatus esset, sed de Spiritu sancto ex Virgine. Adamus autem nulli perdidit bona accepta, nisi illis quorum generationis potestatem voluntati subditam accepit: hoc est omnibus præter Christum hominibus. Hanc rationem breuiter c. illo 12. tractam, & in sequentibus illustratam, sic enunciat cap. 22. [Valdè diuerso modo iste erat in Adam, quando peccauit, quàm erant illi qui voluntario & naturali cursu procreantur. Illos ergo quodammodò facit Adam, quos per acceptam potestatem humana voluntas seminando, & natura germinando procreat. Istam verò non nisi Deus fecit, quamvis de Adam: quia non per Adam, sed per se, velut de suo. Quid ergo conuenientius ad ostendendum magnitudinem bonitatis Dei & ad plenitudinem gratiæ, Adæ concedebat, quàm vt quorum esse in illius potestate sic erat, vt quo ille naturaliter erat, hoc illi per illum essent, ita quoque in eius esset arbitrij libertate; vt qualis erat ipse in iusticia, & felicitate, tales eos propagaret? Hoc igitur illi datum est. Quoniam itaque in tantæ gratiæ celsitudine positus, quæ bona sibi, & illis seruanda ac-

ceperat, sponte deseruit; ideoque filij perdidit, quæ pater illis conseruando dare posset, non seruando abstulit.]

E contrario igitur Christus, quia non sicerat in Adamo vt ceteri, nec ex eius arbitrio & potestate naturali procreatus est, sed diuina manu; meritò caruit labe parentali, eamque vi originis incurrere non debuit. Hanc ipsam rationem priori iam reiectæ nexam, adhibet S. Bernardus serm. 1. de circumc. Dom. [Quod peccatum non contraxeris, multò certius probat Patris diuinitas, integritas matris. Summus sacerdos es, quem nec super patre, ne super matre contaminandum prophetatum est in lege, potius quàm mandatum. Est enim tibi Pater ab æternis, sed Deus, in quem peccatum non cadit. Est & mater ex tempore, sed Virgo, nec parere potuit incorrupto corruptelam.]

103. Eandem rationem excludendi à Christo peccatum originis, valituram esse pro quocumque similiter concepto, etiam si Deus non esset, affirmat S. Anselmus cap. 13. [Nimis enim inquit] absurdum inteligitur, vt per illud semen, quod non creata natura, nec voluntas creaturæ, non vlli data potestas producit aut seminat, sed solius Dei voluntas propria ad procreandum hominem, noua virtute, mundum à peccato de Virgine segregat, alieni peccati seu debiti, sine penæ ad eundem hominem necessitas vlla pertranseat: etiam si non assumatur in persona Dei, sed vt purus homo fiat. Nam eadem ipsa ratio: qua non debuit Deus, Adam facere nisi Iustum, nec aliquo debito siue incommodo grauatum, aperte mens rationalis cognoscit eum, quem similiter propria virtute & voluntate procreauit, alicui malo subditum fieri non debere: quoniam nimis inconueniens est omnipotenti & sapienti Dei bonitati, talem facere rationalem naturam, sola propria voluntate, & de materia in qua nullum est peccatum. Quod qui non intelligit, non cognoscit, quid Deo non conueniat.] Imò addit D. Anselmus hominem à Deo sic conceptum, necessariò fore Iustum & sanctum, sicut fuit Adam cum est conceptus. Quod intellige, de necessitate decernit. Nam absolute loquendo, homo vi solius productionis de Deo ex aliqua Virgine, non esset sanctus nisi negatiuè, sed posset esse in pura & nuda natura; quamvis vi illius productionis, nullomodo posset incurrere peccatum etiam post Adami lapsum atque ruinam.

Canilli in DD. Anselmum & Damascenum.

104. Hoc postremum, nonnullis in D. Anselmo displicuisse, illudque grauiter notasse, refert Auctor Anonymus qui paulò post Anselmum, tempore B. Bernardi, scripsit declarationem eidem B. Anselmi libro subiectam. Beccensis fortasse quispiam, vel ex Anglicano aliquo cœtu, Anselmum agnoscente patronum: nam sæpè sic nominat, *Anselmus noster*. Existimabant ergo ij, quos refert, S. Anselmi censores ac æmuli, totam rationem cur Christus nulli planè peccato, atque adeò neque originali subiaccere potuit, etiam si ex semine humano esset procreatus; fuisse quod Deus esset. Vnde quia homo purus ex Virgine aliqua conceptus, non esset Deus; inferebant, fore vt talis homo subiaceret peccato originis. Idque omnino contendebant asserendum, ne enervetur ratio qua Christi immunitas a peccato originis asstruitur, non quia filius Virginis, sed quia Deus fuit. Verum hi, vt rectè aduertit prædictus Anonymus, ex falso principio ratiocinabantur, & sedem peccati originis. Vnde si sit solitarium, nec expurgeretur per Dei assumentis operationem, (quod non fieret si homo purus ex sola Virgine diuinitus conciperetur,) mundum non erit, & liberum ab illius parentali, cum sit semen ex Adami sobole decerptum, quamvis ex sola femina. At hoc fundamentum est pla-

nè tuimofum, vt idem Autor rectè confirmat, propugnans verba D. Anselmi ex cap. 7. eiusdem libri, quæ D. Anselmi censoribus displicuerant, ob negatam seminis humani immundiciam priusquam informetur anima rationali.

Tantùm, vt hoc obiter addam, displicet in eo Auto-
re, quod S. Damasceno, (quamquam se eum non le-
gitè vitrò fateatur,) ex aliorum relatione tribuit, nem-
pe quod senserit, semen Deiparæ fuisse aliquatenus
maculatum, ideoque à Spiritu sancto obumbrante ex-
purgeti debuiffe. Hoc ille grauiter reprehendit, pro
pleña ab initio Deiparæ sanctimonia vindex acer exur-
gens, his præter cætera verbis, quæ Deiparæ spureum
conceptum asserentibus, occurrere par fuerit. [Rogo te
Iohannes Damascene, vel quicumque es in sententia qua
putas Beatam Dei matrem, post Iannunciationem san-
cti Angeli, tunc primum in superuentione Spiritus san-
cti, amiffisse peccatum, vel fomitem peccati: rogo, in-
quam, te per eandem Beatam Theotocon, desiffisse:
Noli amolari in malignantibus; Cessa sincerissimum
vis incurtare; solve calciamenta pedum tuorum, quæ
impediunt progredium rectæ intentionis tuæ. Siqui-
dem zelum Dei habes in hac parte; sed forè non se-
cundum scientiam. Forfitan enim putas, in hoc erro-
re, Deo te obsequium exhibere. Quod si nolueris ces-
sare, scito quod terra hæc, quam calcas, deuorat habi-
tatores suos, vt ionem faciens in omnes filios diffiden-
tiae.] Placet zelus pro nitore Deiparæ. Displicet impa-
ctis D. Damasceno dica. Nam D. Damascenus 3. fidei
cap. quem locum allegant Anselmi censores, nihil
tale commentus est, quale ab hoc autore refellitur: sed
tantum dixit, Spiritum sanctum obumbrantem, ne
quid à carnali concupiscentia in Christi generatione
exurgeret immundum, afflatu suo obtuliffisse, & virtu-
tem diuinitatis Verbi susceptum, præbuisse. Sed hæc
obiter, occasione criminationis malè intortæ D. Ansel-
mo, ob asseram immunitatem à peccato originis, in
eo de virgine sola diuinitus conciperetur, etiam si Deus
non esset. Id quod ex illa ipsa ratione colligitur, quæ à
D. Anselmo probatum est, Christum non debuiffe
peccato originis inquinari, quia non ex sanguinibus,
nec ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, sed ex
Deo natus est.

*Firmatur posterior ratio ex D. Anselmo
proposita.*

105. Renouit in hanc ipsam rationem ea quam
alijs verbis larè tradidit Philippus Abbas Epistola 2. con-
tendens Christum caruisse peccato originali. [quia sic
accepit carnem de Virgine, vt illa complexus viriles nõ
fuerit, nec aliquā in concipiendo concupiscentiam præ-
fuerit.] Hæc enim ratio, quam tradit cur nos ex pec-
cato originali concipiamur, non est ita accipienda, quasi
sensu sit, ætiam carnalem parentum, esse rationem
proximum peccati originis: potuiffet enim æquè esse
ætius ille si Adamus non peccasset; & homo in pura
natura conditus, ad finem supernaturalem non fuiffet
euectus: Et tamen tunc homo, natus interuentu talis
ætius parentum, non contraxiffet peccatum originis.
Ita ergo accipienda est illa ratio, vt per eam conno-
tetur & infirmetur Adami culpa, per quam solum
de facto accidit, vt parentibus generantibus inesset
ea inordinatio. Atto solum quia quamuis alius quis-
piam immediatior Pater peccasset, V. G. Cain, eius so-
boles sine immediata siue mediata, non contraxiffet
peccatum originis, quicquid cum Scoto quem adducit
contendat Pelbartus lib. 4. stella. p. 2. art. 1. cap. 7. Pa-
trum enim initum à Deo erat, cum solo Adamo. Igi-
tur culpa ob quam labe originaria transfundenda
erat, non erat nisi sola culpa Adami. Talis autem culpa,
& matuitas ordinaria ex eo qui illam contraxit, est ve-

ra causa peccati originis. Itaque cum ea causa procul à
Christo abfuerit, mirum non est quod turpitudine il-
lius peccati non inquinetur. Merito ergo concludit
Philippus. [Fumus quidem in Adam, fuit & Chri-
stus, sed nos duplici modo, simplici verò Christus: quia
nos secundum carnem & concupiscentiam, Christus
verò secundum solam carnis substantiam. Diores ita-
que nati sumus quàm Christus, secundum id dum-
taxat, quod de parentibus traximus: quia nos duo
quædam, Christus verò vnum quod solummodò traxit
de matre: vox nostra illa est: *Ecce in iniquitatibus con-
ceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea*: quæ ni-
mirum à Christo longè est aliena. Vtinam tales diuitias
non haberem, vtinam non essem tali inuolucro præ-
pediens: Vtinam per angustam virtutum semitam, pau-
peratis & nuditatis beneficio, ceterem expediret.
Pulchrè Christi paupertas & nuditas commendatur:
ad quas etiam nos inuitans, qui mihi (ait,) *immitrat, me
sequatur*. Vt quia non possumus vel eum præcedere, vel
ei aliquatenus coæquari; Studeamus saltem, eum etfi
à longè, sequendo tamen vtrumque, imitari: Beata
quippe Christi paupertas, quæ nostrarum diuitiarum
aculeos noluit experiri: quæ voce sua clamans ad Do-
minum, meruit exaudiri. Ille, (inquit) *pauper clamauit,
& Dominus exaudiuit eum*. Pauper à crimine, pauper à
vitijs, pauper non deponens, sed numquam assumens
gybbum camelorum: pauper suos æmulos beans, quia
vestrum, (inquit,) *est regnum calorum*. Beata etiam eius-
dem nuditas, quæ nostris non est panniculis inuolu-
ta, immo ab omnium delictorum maculis absoluta:
quæ sibi tunicam Adæ pelliceam non assumit, sed in
nobis eam, sua simplici puritate, consumit.]

Alia eiusdem veritatis rationes.

106. Præterea remoti à Christo peccati originis, ea
quoque est idonea ratio, quæ ex fine ducitur. Christus
enim venerat tollere peccatum mundi. Illud inquam
vniuersale & generale peccatum, quod est virtute om-
nia peccata, & est seminarum malitiæ in nobis. Debit
ergo peccato illo carere, vt esset locus ei exultationi
quam prodit S. Bernard. hom. 4. de Vigil. Nati. Dom.
verbis illis, quibus laeuam & dexteram ipsis conside-
rat. [Quod in sinistra portat, attende, & conceptum
iuuenis sine semine. Intrare obsecro quale sit illud,
quàm admirabile, quàm amabile, quàm inuicandum.
Quid enim pulchrius, quàm generatio casta? quid glo-
riofius, quàm sancta, & sincera conceptio, in qua ni-
hil pudoris est, nihil sordis, nihil corruptionis? At
quoniam minus fortassis detinet nos, grata licet ad-
miratio nouitatis, nisi fructus quoque salutis, & vti-
litatis consideratio animum deleçtaret? conceptus iste
non modò gloriosus est in ipsa quasi exteriori specie,
sed & pretiosus in interiori virtute: vt secundum quod
scriptum est, *in sinistra Domini gloria simul & diuitie in-
ueniantur*; Diuitiæ, inquam salutis, cum gloria noui-
tatis. Quis enim potest facere mundum, de immundo
conceptum semine, nisi qui solus, sine omni illicita, &
immunda conceptus est voluptate? In ipsa radice &
origine mea infectus, & inquinatus sum, immunda est
conceptio mea; sed est, à quo tollatur ista confusio.
Ipse eam tollit, in quem solum ipsa non cadit. Diui-
tias salutis habeo, quibus redimam propriæ conceptio-
nis impuritatem, Christi purissimam conceptionem.]
Et infra. [Mater est sine corruptione Virginitatis, filius
sine omni labe peccati. Non cadit in matrem, Eux
maledictio, non cadit in prolem generalis illa condi-
tio, de qua dictum est per Prophetam; *Nemo mundus
à sorde, nec infans, cuius est vnus diei vita super terram*.
Ecce infans sine sorde, solus inter homines verax, imò
& veritas ipsa. Ecce agnus sine macula, agnus Dei qui
tollit peccata mundi. Quis enim peccata melius tolle-
ret, quàm in quem peccatum non cadit? Iste sine du-
bia

bio lauare me potest, quam constat inquinatam non esse. Hæc manus opertum luto detergat oculum meum, quæ sola sine puluere est. Iste mihi festinacem educat de oculo, qui non habet trabem in suo; imò iste trabem educat de meo, qui nec exiguum puluerem habet in suo.]

107. Coniunctissimus Bernardo Richardus Victor. l. 1. de Eman. cap. 12. Christi exemptionem ab hoc peccato, confirmat ex causata per Christum puritate in matre. [Potuit ergo (inquit,) solus huius puerperæ filius pro hac parte cantare Canticum novum Domino. Sine iniquitatibus conceptus sum, & sine peccatis concepit me mater mea. Manifestum est itaque, quod ad destructionem peccati venit, qui in ipso mundi ingressu, maculam peccati de materna carne, non contraxit, sed deleuit. Si tantum sola eius conceptio valuit, ut concupiscentiæ fomitem, totiusque corruptionis radicem deleteret, quid quæso in expiationem corporis sui valere potuit natiuitas, humilitas, circumcisio, conuersatio, patientia, obedientia, passio, crucifixio? Si tantum valuit, quod gestum est vna hora, vel vnus potius horæ potiuncula, quid valere potuerunt, tot annorum tempora, in mysterium nostræ redemptionis impen-] Qui potuit sub conceptionis suæ tempora, ex infusione gratiæ suæ materna viscera purgare, cur non credatur eos, qui eiusdem gratiæ participes esse voluerunt, quando & quomodo voluerit posse mundare? cur non credatur in quolibet nostrum naturam illam mundare posse, quam in Beata Virgine potuit non solum purgare, sed & honorare, sed & glorificare.]

Accedit quod is qui contrahit peccatum originis, est homo totus. Nec enim animæ, tamen si subiecto inhaerentis huius peccati, aduenit hæc labe prius natura quam totum hominem compingat: quia filiorum Adam, atque adeo hominum est, eam labem contrahere. At prius natura quam anima Christi sociaretur. Corpori ad constituendum Christum, vnita erat Verbo Dei, atque adeo sancta, & Deo grata. Non fuit ergo simul maculata, & priuata sanctitate.

Repugnasse, Christum sordere peccato originis, monstratur, præmissa obiter vera ratione & modo transgressionis huius peccati.

108. Quæ hæcenus prolata sunt, manifestè probant, Christi animam nec reipsa subiaccisse, nec debuisse subiaccere defectui in quo versamur. Addendum verò est neque subiaccere potuisse vlla vi, cum repugnantiam apertam inuoluat, Christum Domini hæc labe maculari: non modò nunc, cum non debuit, ob conceptum non ex voluntate carnis & viri, sed quamuis ex sanguinibus, sine ex coniugio conceptus fuisset, at sanè absolute loquendo concipi potuisset. Id quod rectè mecum affirmat Richardus Victor. l. 1. de Eman. c. 12. Hoc vt intelligatur, supponendum est, peccatum originis esse verum peccatum mortale, & propriè dictum peccatum, quod latè contra Durandum tractat. Baconus in 2. d. 30. quæst. vnica, art. 1. Et contra Zuñgillum Soto l. 2. de natu. & grat. c. 10. definitumque est à Tridentino sess. 5. & 6. Et patet ex eo quod paruuli baptizantur in remissionem peccatorum. Tamen hoc verum & propriè nominis peccatum, non est peccatum tam propriè quam peccatum actuale vt bene obseruauit Gul. Parisiensis l. de vitis cap. 10. & ex D. Thoma Capr. in 2. d. 30. ad argumenta Durandi contra secundam, satisque aperit tradit S. Augustinus l. 16. Ciuit. cap. 37. & l. 3. de lib. arbit. c. 19. Peccare enim, propriè loquendo, est agere. Vnde peccatum, maxime propriè loquendo, est actio, quod non competit peccato originis. Non enim est actio, sed mera carentia actus primi, ex quo existere suo tempore debuisset actus secundus, allequendo supernaturali fini hominis, opportunus. Itaque cum ratio peccati in genere moris, consistat in pugna cum fine vltimo; multo autem directius cum

sine vltimo pugnet actualis ab eo deflexio, quam carentia principij seu actus primi ad actus bonos formandos necessarij; perspicue efficitur, peccatum originis quamuis sit verè & propriè peccatum, tamen comparative seu præ peccato actuali, esse minus propriè peccatum: in hoc scilicet, quod sit carentia principij primi, necessarij in hoc statu, ad finem vltimum adimplendum. Peccatum enim est species generis moris. At genus moris vniuersum, continetur tendentia ad finem vltimum humanæ naturæ, vel deflexione ab eo; ad quos actus secundos, cetera quæ moralia dicuntur, ordinem habent tanquam ad finem proximum. Quia enim actus secundus moralis, præsertim supernaturalis, non potest esse absque suis actibus primis; propterea cum actus secundus præcipitur, consequenter iubetur etiam primus: non quidem lege regulante & dirigente, quæ solas operationes, quippe solas directionis capaces, præstat: sed lege antecedente siue decreto diuino voluntate efficaci, quæ statum est, vt nemo huiusmodi actu primo careat, quod eliciat vel idoneus sit elicere actus affectionum finis opportunos, cum res feret. Estque necessariò concipiendū in Deo illa voluntas, ex quo intelligitur destinasse creaturas intellectuales ad finem supernaturalem. Nam in ea destinatione, inuoluitur voluntas vt habeant id per quod finis ille habendus est. Si ergo contingat aliquem ita destinatum ad finem supernaturalem, (cuiusmodi sunt in hoc statu omnes homines,) carere actu primo ad supernaturales actus finis vltimi consecutiuos, præsupponendo; hoc est forma sanctificante; talis homo subiacebit peccato, seu defectui alicui generis moris supernaturalis; ei non absimili quod à Philo sopho 2. phys. vocatur peccatum naturæ. Sicut enim monstruositas, dicitur peccatum naturæ, quia est defectus aliquis contra perfectam constitutionem naturæ, quæ hoc illudve quod deest, postulat; ita defectus principij supernaturalis, necessarij ad constituendum absconditum cordis hominem, vt operari in suo ordine possit, & ad finem suum tendere, iure dicitur peccatum; non quidem actuale, quia non est defectus in actu secundo, sed tanquam defectus actus primi.

109. Vt autem hic defectus, rationem peccati suo modo habeat, frustra in eo quaeritur ratio voluntarij & liberi, etiam si tantum in alio: nam ne in alio quidem, liberum esse necesse est, quod peccatum eo modo dicitur. Nulla enim ratio liberi inueniri potest, in infante subeunte peccatum originis. Nec mirum rationem liberi aut voluntarij ad huiusmodi peccatum non desiderari; nam cum malicia huius peccati non sit defectus actionis, sed tantum defectus principij & actus primi, facile est aduertere, huiusmodi peccatum non postulare pro fundamento generis moris, libertatem; sicut facit peccatum actuale, sed absque ea habere totam malitiæ suæ rationem; licet ad modum conditionis extrinsecæ, vel occasionis, præsupponat peccatum aliquod actuale, occasione cuius Deus subtrahat gratiam quam consequenter ad hominis destinationem à se factam, conferret: ita vt non secus se habeat voluntarium ad hoc genus peccati, quam ad rationem penæ, quæ vt sit penæ, nec duntaxat malum aliquod, debet præsupponere voluntarium; quod tamen non est fundamentum incommodi quod in penæ est, nec est de eius constitutione. Similiter ergo voluntarium, etiam in alio, non pertinet ad huius peccati constitutionem; nec est illius fundamentum intrinsecum, sed tantum occasio requisita, vt posset denegari gratia. Quod vnum voluerunt Pontifices, cum damnarunt articulum. 46. Doctoris Louaniensis, quo negauerat, voluntarium esse de ratione cuiusvis peccati, dixeratque non omne peccatum habere respectum aliquem ad voluntatem liberam.

Ex his paucis, quæ hic tacta, plenè alibi sunt discussa.

superficiem habetur, priuationem gratiæ, in hominibus procreantur ex Adamo & destinatis ad finem supernalem, carentibus tamen principio ad id necessario; esse verum peccatum; sed alterius rationis quàm actualis; Transfundi autem per generationem ex primo homine; quia cum ille pacto non steterit, vi cuius si ei detulles, infundenda erat in generatione sanctitas, merito ob defectum prædictæ conditionis destituitur gratia. Quod iuxta modum philosophandi propositum, non difficile intelligi videtur. Abucata opusc. 6. id declarat exemplo. *Sicut Agricola (inquit) si accipias palmitem, tinctumque oleo plantis; olei qualitate, in ipsum etiam fructum, hoc est in vnam redundat. Sic & Adamus, cum naturam omnis macula exemptum excepisset, eam peccato, variisque affectibus contaminauit, cuius contagio ad nos vsque manauit.* Guilhelmus Parisiensis l. b. de vitiis & peccatis c. 1. adducit ad hanc veritatem, exemplo maculatum, aut notatum genituarum, quæ in nonnullis, ex matris pregnantis vel concipientis imaginatione contingunt. Id quod etiam in equis & columbis variegatis, aut porporeis alioue colore producentis, vbi esse tractat Oppianus l. 1. de venat. ad versu 327. vbi Riterhutus ex Gilberto Longelio dialo. de animalibus refert, panes in Noruegiâ illatas, varij vi asolet coloris, omnes innotantes, & niniuum alborem oculis semper obuertere habentes, albos panes excludere. Similiter ergo peractam primi parentis intra quem continebatur imaginationem, intemperantiæ suæ notam nobis omnibus impressisse, ratiocinatur Guilhelmus.

Nec minus apta, vel etiam aptior esset manu ductio et illa notis gentilitis & toti alicui familiæ, aut genti communibus, quarum meminit Aristoteles 7. histor. cap. 2. & ex aliis Dalechampius ad l. 7. Plinij cap. 12. laquei Priatus decade 1. c. 7. necnon Tiraq. cap. 36. de nobilit. *quæa suprà vocat Aristoteles in arte Poëtica. Sic Spartatis, lancea; Pelopidis non eburneus vultu in fibulis, sed nota aliqua ebur referente impressa hominis, signum gentilitium erat, vt est apud Nazarenorum Epistola ad Themistium. Apud Heliodorum luo. Caricia orbiculo nigro, forma eburni brachij impressa, tanquam ex signo gentis proprio, agnita est post longam à domo paternam ablegationem. Anchorem, Seleucidarum genituum notam, memorat Justinus l. 1. & Aulonius in claris viribus, cum de Antiochia. Conzanorum Reges, aquilæ nigre insignem huiusmodi impressum à natura, designat, vt est apud Metam Venetum. Quemadmodum ergo prædicti, naturalem illam notam habere, quia ex maioribus similitudine affectus prodibant; (quantum interdu luctu nature, filios signis illis destitui, eadem verò in reprobis regenerari, notant supra Aristoteles, & Plinius cap. 11.) Ita quotquot ex parentibus primis prodierunt, inuili caractere paternæ inobedientiæ tanquam nota gentilitis, vitam saluam. Et quemadmodum in corporibus id accidere nemo dubitat, tam frequentem experimento contestante; rationem tamen perspicuam & idoneam notarum illarum reddere, est admodum operosum, ita infici prolem & notari gentilitis huiusmodi signate, dubitare non licet: quamvis modus quo notatur, non esset adeo liquidus. Quæquam vt præmissum est, videtur iuxta prædicta intelligi ratio huius peccati non incommode.*

Repugnantiæ proposita, concluditur.

110. Perspicue quoque ex doctrina proposita constat, implicare manifestè vt substantia animæ Christi, procreationi sanctitatis debite subiacere potuerit. Nam animæ Christi erat physice copulata cum sine vltimo in persona Verbi. Tantum ergo abest vt ab eo potuerit scelli, vt potius coniunctio cum eo, & Deus ipse, esset

Theoph. Raynaldi Christum.

de constitutione Christi. Ex ea autem physica copulatione cum personalitate Verbi, consequbatur connaturaliter gratia sanctificans. Tamen sanctitas increata Dei, per modum formæ moralis sanctificabat animam cui immediatè iungebatur; & eaque fragrantia & vnguenti diuini suauitate delibata anima, impossibile erat vt putorem peccati suboleret. Multo enim magis cum diuinitate sic inungente & perfundente ad modum formæ moralis, pugnat peccatum quodcumque, & nominatim illud quod in sola sanctitatis priuatione situm est, quàm cum gratia sanctificante creata, homini accidentariò adueniente per modum formæ physice. Attingit hanc radicem exclusionis peccati originalis à Christo, S. Ambrosius l. 2. in Lucam, ad illa verba capitis 2. *omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur.* Ait enim Christum dici sanctum quia immaculatus erat. [Non enim vitilis coitus, vuluæ virginalis secreta referant, sed immaculatum semen inuolabili vtero Spiritus sanctus infodit. Solus enim per omnia ex natis de femina sanctus Dominus Iesus, qui terrenæ contagia corruptelæ, immaculati partus nouitate non senserit, & cælesti Maiestate depulerit.] Nouitate cælestis partus, insinuat ratio ubi quam ostendimus Christum debuisse originali labe cedere, quia non erat natus ex voluntate vitæ & carnis. Depulsio verò eiusdem labis per Maiestatem cælestem, continet rationem nunc propositam, ex diuinitate tanquam vnguenti humanitatem perfundente, & animam Dei Verbo copulatam supra omnem æstimationem sanctificantem.

111. Concludamus itaque cum Petro Cellensi l. 7. de tabernac. in tractatione mystica verborum illorum, *penesq; in arca sanctificationem quam dabo tibi* Arcam enim interpretatur Christum, verba autem proposita, ad Christi sanctificationem facta ab initio conditi Christi factam, accommodans, subdit. [Eodem ordine nec non & ratione, prius arca constituitur, ac deinde testificatio poni in ea decernitur, quo prius facta, & ornata habitatione mundana, homo tanquam habitator & Dominus, ad vltimum creatus fuisse refertur. Nusquam profectò testificatio diuinitatis corporaliter reponenda, nisi in corpore Iesu, nisi in arca sanctificationis nisi in anima singulariter Deo digna, quæ fornace Spiritus sancti in creatione sua, coagulis originalibus carens excocta est, vt tam esset à peccato remota, quàm Deo vnita; Nec peccato præoccupata est, quam præuenit Deus in benedictionibus suis, vt quasi Spiritus laboraret in purgationibus eius, quam præparabat in diuinis desponsationibus: sed tam affuit sanctus in creatione, quàm pius in Verbi coniunctione. Nulla denique temporum distantia interveniente, arca constituitur, & demum testificatio in ea ponitur: sed simul arca animæ & corporis Iesu, cum impositione diuinitatis compingitur, vt assumendo crearetur, & creando assumeretur, & sanctificando assumeretur, siue crearetur, & assumendo crearetur, siue sanctificaretur.] Vsum huius doctrinæ, dabo in calce sequentis capitis.

CAPVT VI.

Sanctissima Christi anima decora, ex illustrioribus eorum in Scriptura typis, iuxta Patres, per Satyram.

112. **Q**Uod circa corporis Christi ornamenta superius præstimus, recensentes selecta quedam eorum nomina, præsertim typica à Patribus in Scripturis obseruata, præstare hic itidem circa animam aggredimur, eodem ordine; hoc est tumultuatè atque per Satyram.

Framea Dei.

S. Augustinus in Psal. 16. explicans illud, *erne animam meam ab impiis*, [hoc est, (inquit,) resuscitando me à morte, qui mihi ab impiis interrogata est: *Frameam tuam ab inimico manus tue*. Anima enim mea, framea tua est; quam assumpsit manus tua, id est, æterna virtus tua, ut per ipsam regna debellet iniquitatis, & diuidat Iustos ab impiis. Hanc ergo erue ab inimicis manus tuæ: hoc est, virtutis tuæ, hoc est ab inimicis meis.]

Adeps vituli sacri.

Origenes hom. 3. in Leuit. [Adipes qui offeruntur in munere, operientes interiora & renibus coherentes, potest sancta illa eius anima intelligi: quæ interiora quidem, id est, diuinitatis eius secretæ velabat: renibus autem, hoc est, corporali materiæ, quæ ex nobis castè sumpta fuerat, cohererebat: & media inter carnem, Deumque posita, Deificandam, sanctificandamque sacris altaribus, & diuinis ignibus illustrandam, & conseruandam, secum ad cælos, naturam carnis imponit.]

Paradisus deliciarum.

113. Rupertus lib. 1. de oper. Spiritus sancti cap. 18. [Paradisum Spiritualem, quod mirabile est, posuit Spiritus sanctus in homine isto. Attamen qui mirum hoc videbitur, ritè perpendenti amplitudinem animæ eius; Nec enim parua amplitudinis est anima in qua plenitudo diuinitatis inhabitat. Igitur ut verius dicam ipsa talis anima, paradisus deliciarum Dei facta est, totum intra se plantatum continent paradisum scripturarum: lignum etiam vitæ in medio paradisi, id est, ipsam Verbi æterni substantiam in medio suo, lignum quoque scientiæ boni & mali, id est, tentationes ex nobis susceptæ infirmitatis. Nam quia per illud lignum, primus homo tentatus, & victus est, rectè illo infirmitas humana intelligitur, per quam iste tentatus, fidelis inuentus est: Tentatus, inquam, per omnia pro similitudine absque peccato, ut qui iam nouerat per scientiam, cognosceret etiam experimento signum nostrum, sciret expertus reprobatè malum, & eligere bonum.]

Virgo nupta Pontifici.

Cyrellus lib. 12. in Leuit. vel potius Origenes hom. 12. in eundem librum Leuitici exponens quæ sit illa Virgo de genere suo, quam solum ducere poterat vxorem Pontifex Maximus, (ait,) eam Virginem omnis labis expertem, fuisse sanctissimam Christi animam, Christo summo Pontifici nostro coniunctam, quæ idcirco dicta sit de genere suo, quia anima Christi ex genere & ex substantia fuit humanarum omnium animarum.

Aqua inter cælum & firmamentum.

Anastasius Synaita lib. 2. Hexaëon. sub initium, exponens quod sit cælum superius, & firmamentum, & aqua intermedia, quorum mentio est in fronte Genesios [Superioris (inquit) cæli natura incōprehensibilis, mihi videtur habere typum ac figuram diuinitatis, inaspectabilis & incōprehensibilis. Firmamentum autem quod ab imo ascendit, habet figuram Christi humanitatis, seu carnis. Aqua autem quæ cum eo ab imo ascendit, & intercepta fuit in medio primi, & quod propriè est cæli, & huius firmamenti quod ascendit ab imo; describit imaginem impollutæ eius animæ, quæ est media inter diuinitatem, & carnis crassitudinem, vtpotè quod sint hi duo cæli, ex quibus alterum quidem est aspectabile, alterum verò non cadit sub aspectum. Eius quod dictum est, testis est Gregorius in rebus diuinis præclarus, dicens. Domini animam esse intermedium inter diuinitatem, & carnis crassitudinem: anima enim & aqua, dicuntur signa vitæ, in diuina Scriptura.]

Balsamum Deitatis & carnis.

114. Innocentius III. serm. de rosa, qui est secundus de quarta Dominica quadragesimæ, cum dixisset, rosam quæ ea die à Pontifice benedicitur, esse symbolum Christi, subdit. [Triplex est autem in hoc flore materiæ, videlicet, aurum, muscus, balsamum. Sed mediante balsamo, muscus coniungitur auro: quia triplex est in Christo substantia, Deitas, corpus, & anima; Sed mediante anima corpus coniungitur Deitati, quia tantæ subtilitatis est diuina natura, ut corpori de limo terræ formato non congrueret vniri, nisi rationali spiritu mediante.]

Vmbra diuinitatis.

Origenes 2. Periarch. cap. 6. [Sicut vmbra corporis nostri, inseparabilis est à corpore, & indeclinabiliter motus ac gestus corporis suscipit & gerit, sic patet cum animæ Christi opus ac motum qui ei inseparabiliter inhaerebat, & pro motu eius ac voluntate cuncta perpe- trabat, ostendere volentem, vmbra Christi Domini hanc vocasse, in qua vmbra nos vniremur in gentibus.]

Spiraculum vitæ.

Rupertus lib. 1. de oper. Spiritus sancti c. 16. præmissa literaliter interpretatione verborum illorum, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ, de anima Adam, addita verba aptans ad Christum, & adiunctam animæ eius supernaturalem veluti animam. [Ceterum de isto dignis atque diuinis intelligi oportet, quia in ipsa in faciem eius, spiraculum vitæ, id est inspirauit in faciem eius, spiritum vitæ, Spiritus sanctus plastes eius, opifex munditiæ eius, ut requiesceret in eo, statione æterna permanens. Hic enim erat ille flos eius, illa requies eius, quem ipse sibi prophetica veritate pollicebatur.] Et mox. [In illam faciem, in illam gloriæ animæ rationem, totus spiritus Spiritus iste, creaturæque creatori, substantiam creatam Deo increato condignam, sua fecit plenitudine; id est, sapientia maturum, intellectum dilatatum, consilio prouidam, fortitudine constantem, scientia discretam, pietate mitem, sancto timore humilem. Non enim Verbum Dens hoc indigebat, ut Spiritu sancto repletur; quippe de quo æquè ut de Patre Deo procedit idem Spiritus sanctus: sed anima creata, nostræ inopis naturæ creatura, cum carne sua, hoc opus habebat, ut acciperet hunc Spiritum: quem & acceptum non ad mensuram, ut testatur Ioannes dicendo; Non enim ad mensuram dat Deus Spiritum, sed totam, ut iam dictum est, septiformem Spiritus gratiam, unde & factus est homo in Spiritum viuificantem.]

Propitiatorium.

115. Magnificè Origenes 1.3. in Epist. ad Rom. ad illud capitis 3. quem proposuit Deus propitiatorium, ubi breuiter comprehensis iis quæ Exodi 25. dicuntur de propitiatorio, subdit. [Considerandum est, quibus in locis aurum quod in opere assumitur, aurum purum dicatur; quibus in locis aurum tantummodò, sine vlla adiectione ponatur. Quod ego in pluribus obseruans, deprehendisse mihi videor, quod sicuti cum adiectione aurum purum dicitur, indicet sanctam illam & puram Iesu animam, quæ, peccatum non fecit, nec inuentus est in ore eius dolus; & ipsi conueniant mensuræ istæ longitudinis, ac latitudinis propitiatorii. Hæc quamuis explanare sit arduum, placet tamen aptare illi animæ sanctæ singula quæque quæ de propitiatorio referuntur. Primò ergo videamus quod dicit, longitudinem propitiatorii, neque duos solum cubitos habuisse, qui numerus loci- ciandis generandisque aptari corporibus solet; Neque tres integros, qui numerus excedere appellationem creaturæ consequitur, & naturæ incorporeæ consecra-

et; Duo ergo cubitos & dimidium, longitudinem dicit Propitiatorij, & vnum ac dimidium latitudinem. Quod si audere in talibus fas est quoniam dicit idem Apostolus de Christo, quod Dei & hominum mediator est, videtur mihi inter Deum & hominem media hæc esse omnia, quæ inferior quidem sit, à Trinitatis natura minus aliquid habens, nec tamen cum inde infra sit, duali numero qui in corpore positus deputatur, oblique eximia & præcellenti virtutum suarum eminebat miscetur. Hoc enim ostenditur, quod mensuram eius supra duos habere aliquid designavit, licet minus cubitos. Sed & quod latitudo eius, vnum & dimidium memoratur cubitum habere, propterea quidem de monade hæc singulari quid fastius describitur, non tamen ex toto in dualem, qui interdum etiam pro immodis ponitur, creuisse. Quamvis enim carnem nature nostre suscepit ex incoactaminata tamen virtute assumpta, & casta sancti Spiritus operatione formata est: Propterea ergo & Apostolus de Mediatore differtens, evidenti distinctione signavit dicens; *Mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus*; quoscilicet mediatorum, non ad Deitatem Christi, sed ad humanitatem quæ est eius anima, referendum doceret. Longitudo ergo ponitur eius, & latitudo. Longitudo illud significat quod tendit ad Deum, & Trinitatque sociatur; Latitudo, quod inter homines, qui latam spaciosamque viam incedere soleant, conueneratur, & ideo mediatoris recte nomine nuncupatur, quia, vt diximus, anima hæc sancta media fuit inter diuinitatem Trinitatis, & fragilitatem humanitatis. Per hæc verba molitur, quod præstare de ratione mediatoris per animam. Quamvis enim constet, Christum esse verè Mediatorem & Redemptorem nostrum, non ratione solius animæ suæ, sed ratione totius humanitatis; tamen quia anima est corpus principium agendi, & ratio fuit cur caro vniret Verbo, (non enim vnita est caro, nisi intuitu animæ & mediante anima, vt suo loco vidimus:) idcirco aliquatenus valet, quod ratio mediatoris penes animam petatur. Sed pergit Origenes. [Hæc ergo intelligi potest Propitiatorium, secundum ea quæ supra diximus; cui superponi dicunt duo Cherubin, vnum ex latere hoc, & vnum ex latere altero. Cuius ergo formam duo ista Cherubin habere existimanda sunt: Cherubin enim in nostram linguam interpretatur, plenitudinem scientiarum significat. Vbi ergo dicimus plenitudinem scientiarum, nisi in eo de quo dicit Apostolus; *In quo sunt omnes Sapientia & scientia thesauri absconditi*: De verbo Dei vtique hæc dicit Apostolus, sed & de Spiritu sancto similia scribit, cum dicit; *nobis autem reuelauit Deus per Spiritum suum, spiritus enim omnia scrutatur, etiam alia Dei*. Significat igitur, vt ego arbitror, in isto Propitiatorio, hoc est in anima Iesu, verbū Dei qui est vnigenitus filius, & Spiritum eius sanctum semper habitare: Et hoc est quod indicant duo Cherubin Propitiatorio superposita. Sed & illud obserua quod non dixit Cherubin vnum ex latere dextro, & Cherubin aliud ex latere sinistro, sed ait; Cherubin vnum ex latere hoc, & Cherubin aliud ex latere altero: vt ostenderet, in illo Propitiatorio, hoc est in anima Christi, sistitur nihil fuisse. Sunt autem & pennata, duo hæc Cherubin: & non solum pennata, sed & alas suas prædantia. Si quis Sanctorum summum habere à Deo testimonium meruit, dictum est, quod Deus esset cum eo, sicut ad Iesum Naue dicitur; *Deum erat cum ipso, sicut fuit cum Moise famulo eius*. Sicubi verò pollicitatio maioris à Deo muneris datur, dicitur; *& ero in eis, & ambulabo inter eos*. Nullam verò inter homines ita beatam, & ita excellentem reperies animam, nisi hanc solum, in qua tantam latitudinis, tantum capacitaris invenit Verbum Dei, & Spiritus sanctus, vt non solum habitare, sed & alas expandere, & nouo Sacramenti ritus aliquando etiam volitare dicatur. Faciem quoque

Theoph. Raynaldi Christum.

contra se inuicem super hanc beatam animam Cherubin vtrique habere dicuntur; per quod consors ei & cononus à filio Dei, & à Spiritu sancto, diuinitatis census infunditur. Vbi autem superponitur hæc anima Deo plena, in qua complacuit habitare omnem plenitudinem Deitatis; *super arcam*, inquit, *Testamenti*.]

Vrta aurea habens manna, plenitudinem sanctitatis.

S. Thomas 1.2. q. 102. art. 4. ad 6.

Ignis, thuribulo carnis humanæ illatus.

S. Augustinus serm. 98. de temp. [Abijt Aaron vt offerret incensum pro populo, & stetit inter viuos & mortuos, & mitigatus est furor Dei. Si intellexisti historię ordinem, & oculis, vt ita dicam, cernere potuisti stantem Pontificem medium inter viuos & mortuos, accende nunc ad Verbi huius celsiora fastigia, & vide quomodo verus Pontifex Iesus Christus, assumptio thuribulo carnis humanæ, de superposito igne altaris, (anima sine dubio illa magnifica, cum qua natus est in carne) adiecto etiam incenso, qui est Spiritus immaculatus, medius inter viuos & mortuos stetit, & morem non permisit vitæ grassari, sed sicut Apostolus dixit, *deservit enim qui habebat mortis imperium, id est diabolum*; vt qui in ipsum Pontificem Christum credit, iam non moriatur, sed viuat in æternum. Hoc fuit ergo mysterium, quod postea futurum, iam tunc Angelus ille, qui populum vastabat, expauit. Agnoscebat enim figuram thuribuli, & ignis & incensi, & qualis offerenda esset Deo hostia, ab eo qui medius mortuorum viuentiumque constituendus erat, prævidebat. Et illos quidem tunc imago præfigurata saluauit, ad nos autem salutis veritas ipsa peruenit. Neque enim indumenta Pontificis purpura, ac lana, byssoque contexta erubuit Angelus ille vultor, sed ista quæ futura erant indumenta Domini & Saluatoris nostri singularis & magni Pontificis intellexit, & his celsit, quibus vtique vniuersa creatura inferior erat.

Velamen sancti sanctorum.

117. Anastasius Synaita lib. 4. de recte fidei dogmatibus; *sub finem*. [Se esse Deum declarabat obnubilatam carne, quam vocat Paulus, *carasitæa*, velamen scilicet. Est siquidem *carasitæa*, velum id quod regendis sanctis oppanditur, & quæ sanctissima sanctorum sunt protegit, in quæ semel singulis annis solus ingreditur Pontifex, pro se & populi ignorantis repropitiaturus. Deum itaque quod operiebatur, priore quidem velo, *sanctum*; quod autem secundo, *sanctum sanctorum* dicebatur. Quare multa fuit fiducia dicimus, primum quidem velum designasse corpus Christi: secundum autem, animam. Sicut enim collatione habita ad corpus illud sanctum, anima est adoperta corpore, quasi priore velo: perinde & ad Deum Verbum, secundum velamen, anima vtique est.]

Domus Dei.

Euthymius ad illud Psalmi 41. *transibo in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei*, tabernaculum admirabile sacrum Christi corpus sine semine compactum exponit. Locum tabernaculi, ait esse Verbum de quo dictum legimus. *Est locus apud me*. Tandem domum Dei, ait esse Christi animam.

Domus sapientia.

118. Gillebertus, aut quibus alius autor altercationis Synagoge & Ecclesię cap. 10. [Si sedes sapientiæ anima iusti, multo magis domus sapientiæ anima Christi. Amplius dicere debui, si amplius dicere potuisssem. Quia enim sapientia in ea habitat, ideo domus dixit, sed quia corporaliter habitat, ideo amplius dicere debui.]

Pp 2

Rose

Prosequitur hæc pluribus, tum addit. [Dei igitur habitaculum dignum, puta Christi anima, quamvis assumpta, sapientie tamen immutabili unita, scientie plenitudinem habuit, & hoc sine mensura. Sapientia ergo ædificauit sibi domum, excidit columnas septem. Quænam sunt istæ columnæ? Spiritus Domini: Spiritus sapientie, & intellectus, consilij & fortitudinis scientie, & pietatis, ac timoris Domini. Ecce habes columnas septem, in domo Domini. Sed unde sunt excisæ? De monte umbrato & condenso, de monte æternitatis, de monte diuinæ maiestatis. Porro columnas istas de monte excisas, in ædificium domus suæ posuit, & tamen montem non minuit.]

Vsus doctrina.

Vsus doctrinae esse potest, sensus commiserationis non perfectorius, ex eo quod anima tam benedicta, tantis Dei benedictionibus præuenta, tot extraordinariis decoribus illustrissima, nostri causa per totam Christi vitam, tam acerbè diuexata, tot tantisque ærumnarum molibus, facta sit obnoxia. Manducant ad hunc de sanctissima Christi anima sensum, illa ipsiusmet Christi apud Ieremiam c. 12. *Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam; dedi dilectam animam meam in manus inimicorum eius.* Quibus verbis Hieronymus, Theodoretus, alique annuunt contineri sensum quem indicamus. Et verò quem attentius ista recogitantem non tangat, tam electæ, tam Deo amatae animæ, talis tamque diuturna vexatio?

SECTIO II.

De aduentitiis perfectionibus, cum natura, tum gratia ornantibus facultates humanas Christi Domini.

119. **A** Perfectione substantiæ, progredior ad perfectionem humanarum Christi facultatum: quæ ut supra constitutum est, totidem in Christo fuerunt, ac in nobis; nempe si agatur de superioribus, quæ & rationales dicuntur, intellectus & voluntas, ac eis subiuncta facultas exequens, seu vis motrix inorganica. Si autem sermo sit de facultatibus irrationalibus, aliæ consequuntur gradum animæ vegetantem, aliæ sentientem. Sed quod circa vim motricem inorganicam, itémque circa potentias vegetativas nulla occurrat perfectio quæ consideratione specialem deponat; ut neque circa sensitivas facultates externas aut internas; idcirco intellectum duxat, & voluntatem, & appetitum, subiunctamque ei potentiam motuam corpoream, siue exequentem attingemus. Auspicandum verò est ab intellectu, quippe cæterarum omnium facultatum princeps, & ut Philo Iudæus scire dixit I. quod Deus immutabilis, anima oculorita ut quemadmodum eodem Philone iudice, visus est Rex sensuum, ita facultatū superiorum Rex & princeps, sit intellectus: cuius ratione Christus à Theodoro orat. de carit. *font veritatis & abyssus cognitionis*, nominatus est: ut propterea non vulgari bolide ad tentandam eum abyssum, nobis sit opus. Inde ad voluntatem, & reliquas potentias propositas delabemur.

CAPUT I.

De naturalibus & supernaturalibus perfectionibus, humani intellectus Christi Domini.

Statim primò varias perfectiones naturæ & gratiæ in Christi Domini intellectu, earumque existentiam stabiliam; tum sigillatim de singularum quidditate & causis disseram. Quo spectat tractatio obiecti, actus, & habitus vniuersiusque notitiæ humanum Christi in-

tellectum exornantis. Actus enim est maxima perfectio potentie, quæ tota in actum collinuat. Impossibile autem est actum perspicere, nisi & obiectum, & habitus, siue actus quilibet primi ad potentiam adiuncti intelligantur. Hæc sunt quæ de perfectionibus cum natura gratiæ, humano Christi intellectui collatis, tractanda occurrunt. Quæ verò ad depulsionem imperfectionum nostratiū ab intellectu Christi pertinent, seorsim exequar.

Christum, formaliter per notitiam increatam intellexisse, vel intelligere potuisse, qui dixerint.

120. Verum quia intellectus Christi de quo perficiendo agitur, non est nisi humanus; hic autem perfecti non potest nisi per intellectionem, cuiusve adiuncta; præmittendum ante omnia est, humanum Christi intellectum esse notitiæ creatæ capax. Constat enim intellectum idcirco conferti, ut fiat vel fieri possit intellectione. Quorsum enim daretur potentia, nisi anima esset capax actus? Imo si nihil est quod dedecet, aliterve prohibeat, non est congruum ut potentia semper ferietur, torpescatque otiosa. Ac proinde fateri adigimur, intellectum Christi humanum, esse capax intellectionis creatæ per intellectum Christo collatum producibilis, eamque reuera per Christi intellectum fuisse elicitam. Hoc pono contra errorem quotindam, quibus visum est, animam Christi non alia cognitione vsum esse, quàm diuinā & increatā. Pro quo errore citari potest Ioannes de Ripa. Nam quamvis eius argumenta quæ lare profert Capreolus in 3. d. 14. q. 1. art. 2. in argumentis contra primam tantum probent id esse possibile, tamen autoritates ex quibus postremo argumentatur, monstrant enim existimasse ita quoque de facto accidisse, & Christum notitiæ creatæ expectrem, diuinā sola potitum saltem ad contuendum Deum. Pro eadem possibilitate cognitionis diuinæ formaliter communicatæ intellectui humano, ita ut per eam intelligat, Capreolus 23. argumenta ab aliis apud Adamum prolata recitat. Citati item in eam rem soler Ioannes de Neapoli. Inter antiquos fusè laborant pro abroganda Christo scientia creatā, Hugo Victorinus tom. 3. tract. de sapientia animæ Christi: ubi quantum initio, illud dumtaxat querere videatur, an scientia Christi æquet diuinam; tamen eò tandem devenit, ut scientiam Christi creatam, malit abrogatam. Eius hæc sunt verba. [Quicumque in eo perstitit, ut hoc asserere contendat, quod alia fuerit illa sapientia, quæ anima Christi, sapiens exiit, alia, quæ anima Christi unita fuit, ego nemini præiudicium facere volo: videant ipsi quo sensu hoc asserant, ne forte carnale sit, magis sua quàm vera pronuntians. Hoc vnum ego indubitanter assero; quod aut alia sapientia præter diuinam in anima Christi non fuit; aut si alia fuit, æqualis illi non fuit. Hoc credenti, quod non credit, non bene cedit. Ad cætera ego non cogo sed suadeo.] Item docet in Dionysium de eol. Hierarch. Eandem sententiam tenere videtur Gillebertus in altercatione Synagoga & Ecclesiæ cap. 20. refellens quemdam qui dixerat Christum minus fuisse sapientem in præsepio, quàm in patibulo. Cæterum vel opus illud non est Gilleberti, vel tantum ibi voluit animam Christi non creuisse in cognitione, quandoquidem vniebatur diuinæ scientiæ ab initio: idcircoque nihil eam vnquam fugere potuit, quod is quem ibi impugnat, differebat. Nam saltem per diuinam scientiam, omnia à suæ conditionis initio sciuit, quod vnum probant argumenta illius Autoris. Esse tamen verè in anima Christi scientiam creatam, probat ex instructo indubitatus Gillebertus serm. 8. in Cant. & contrarium eiusdem placitum refellit. Ut in eius rei discussionem accurate descendamus, duo sunt hic attendenda. Primum spectat, an de facto verum sit, nullam fuisse in Christo notitiam creatam.